

SAKATIN KAIVOSHANKKEEN VAIHEMAAKUNTAKAAVA VALMISTELUAINEISTON LAU- SUNNOT JA MIELIPITEET

LUONNOS 27.11.2025

VALMISTELUAINEISTOSTA KUULEMINEN 1.9.-1.10.2025

HALLITUS ON HYVÄKSYNYT VASTINEET __-__2025 (LLHALL __§)

**LAPIN LIITTO
ROVANIEMI 2025**

LAPLAND

Above Ordinary

RAMBOLL

Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta annetut lausunnot ja mielipiteet

Viranomaiset: 16

Yhteisöt/ yritykset: 4 +1 Oraniemen paliskunnan lausunto toimitettu määräajan jälkeen

Yksityiset: 4

YHTEENSÄ: 24

Lapin liitto huomioi toiminnassaan EU:n tietosuoja-asetuksen, jonka tavoitteena on varmistaa, että henkilötietoja käsitellään tietosuojaperiaatteiden mukaisesti suunnitellusti, vastuullisesti ja johdonmukaisesti.

SISÄLTÖ

1.	VIRANOMAISET	4
1.1	Lapin ELY-keskus	4
1.2	Metsähallitus	8
1.3	Museovirasto	10
1.4	Lapin maakuntamuseo	12
1.5	Fingrid	14
1.6	Geologian tutkimuskeskus GTK	14
1.7	Puolustusvoimat, Jääkäriprikaati	15
1.8	Säteilyturvakeskus	15
1.9	Sosiaali- ja terveysministeriö	15
1.10	Luonnonvarakeskus	15
1.11	Keminmaan kunta, kunnanhallitus	18
1.12	Huoltovarmuuskeskus	19
1.13	Sisäministeriö	19
1.14	TUKES	19
1.15	Sodankylän kunta	20
1.16	Puolustusvoimat, 3. Logistiikkarykmentti	21
2.	YHTEISÖT/YRITYKSET	22
2.1	Sattasniemen paliskunta	22
2.2	Paliskuntain yhdistys	32
2.3	Viiankiaapa-liike	42
2.4	Suomen luonnonsuojeluliitto, Lapin piiri	43
2.5	Oraniemen paliskunta	48
3.	YKSITYISET	50
3.1	Mielipide 1	50
3.2	Mielipide 2	50
3.3	Mielipide 3	51
3.4	Mielipide 4	52

1. VIRANOMAISET

1.1 Lapin ELY-keskus

Lausunto	Vastine
Lausuntopyyntö 29.8.2025 Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakunta-kaavoituksen valmisteluaineisto, Sodankylä Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet Lapin ELY-keskuksen käsityksen mukaan Sakatin vaihemaakunta-kaavoitukselta ei edellytetä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edistämistä siinä laajuudessa kuin kaavaselostuksessa on todettu. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) tulee tunnistaa kulloiseenkin kaavoituksen liittyvinä. Puheena olevassa kaavoituksessa ei ole kyse esimerkiksi asuntotuotannon edellytysten luomisesta, valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen arvojen turvaamisesta, yhtenäisten viljelyalueiden tai saamelaiskulttuurin kannalta merkittävien alueiden säilymisestä. Tavoitteiden toteutumisen arvioinnissa tulisi keskiössä olla se, että kaavalla luodaan alueidenkäyttöliiketoimintatavoitteet halutulle toiminnalle. Yhtä merkittävää hanketta koskevalla vaihemaakuntakaavalla ei voida mm. ratkaista koko kaivossektorin toimintojen keskittämistä. VATien edistämistä tulee avata tarkemmin kuin toteamuksilla, että ”on tutkittu, on arvioitu, on huomioitu”. Elinvoimaisen luonnonympäristön tavoitteen edistämistä tulee arvioida suhteessa soidensuojelualueeseen ja Natura-alueeseen, ei pelkästään metsätalousalueeseen.	Tarkistetaan kaavaselostukseen sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan sellaiset valtakunnalliset alueidenkäytön tavoitteet, joiden edistämistä edellytetään tässä vaihemaakuntakaavatyössä. Tavoite valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöarvojen turvaamisesta koskee vaihemaakuntakaavaa. Vaihemaakuntakaavan suunnittelualueen itäpuolella sijaitseva Puolakkavaaran kylä on voimassa olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 (voimaantulo 2024) osoitettu kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeänä alueena. Puolakkavaaran asutuskylään ei arvioida kohdistuvan vaikutuksia. Täydennetään vaihemaakuntakaavan suhdetta valtakunnallisiin alueidenkäytön tavoitteisiin. Vaihemaakuntakaavaratkaisulla pyritään mahdollistamaan sellaisen hankevaihtoehdon toteutuminen, jonka vaikutukset Natura-alueeseen ovat mahdollisimman lievät.
Suhde Viiankiaavan Natura 2000 -alueen Natura-arviointiin Luonnonsuojelulain (9/2023) 39 §:n esitöiden (HE 76/2022) mukaan viranomaisella on pääsääntöisesti myöntää luvan taikka hyväksyä tai vahvistaa kaavan tai muun suunnitelman vain, jos hanke tai suunnitelma ei merkittävästi heikennä Natura 2000 -alueen tai valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdotettua alueen luonnonarvoja. Heikentämistä on tulkittava samalla tavalla kuin 35 §:n kohdalla eli niiden luontotyyppien ja lajien näkökulmasta, joita alueella on tarkoitus suojella. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja aluetta hallitsevan viranomaisen lausunnoille on luonnollisesti annettava huomattava paino Natura 2000 -alueen heikentymistä koskevassa arvioinnissa. Asian ratkaiseminen on kuitenkin asianomaisen viranomaisen itsensä harkinnassa. Kaavaselostusluonnoksessa Natura-alueeseen kohdistuvia vaikutuksia tuodaan esiin Natura-arviointiin perustuen. Natura-arvioinnin tekemisen jälkeen liitolla on ollut käytettävissä	

muun ohella ELY-keskuksen antama lausunto. ELY-keskus on lausunnossaan katsonut, että merkittäviä vaikutuksia kohdistuu kuuteen suojelun perusteena olevaan luontotyyppiin, Pikkujokiin ja puroihin, Vaihettumissoihin ja rantasoihin, Lähteisiin ja lähdesoihin, Lettoihin, Aapasoihin, Puustoiisiin soihin, neljään suojelun perusteena olevaan kasvilajiin, isonuijasammaleen, lapinleinikkiin, kiiltosirppisammaleen ja lapinsirppisammaleen sekä kahteen lintulajiin, jänkäkurppaan ja mustavikloon. ELY-keskuksen näkemys heikentymisen voimakkuudesta ja kohteena olevista luontotyypeistä ja lajeista on poikennut Natura-arvioinnissa esitetystä. ELY-keskus on lausunnossaan tuonut esiin sen, että epävarmuudet huomioiden vaikutukset ovat määrällisesti suurempia kuin Natura-arvioinnissa on esitetty. Lisäksi joiltain osin vaikutusten suuruudesta ei ole ollut vielä riittävän tarkkaa käsitystä kompensatiomenettelyä varten.

AA Sakatti Mining Oy täydensi erillisillä dokumenteilla Natura-arvioinnin hankekuvausta Natura-arviointi- ja lausuntomenettelyn aikana, koska lausuttavaksi jätetty arviointi ei sisältänyt ELY-keskuksen näkemyksen mukaan riittävää hankekuvausta. Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan Sakatin kaivoksen vaihemaakuntakaavan ja Natura-arvioinnin hankekuvausten tulisi olla yhtenevät. Kaavamääräysten mukaan kaivoksen yksityiskohmainen suunnittelu ja toteutus tulee tehdä Sakatin kaivoshankkeesta annetun luonnonsuojelulain 39 §:n mukaisen päätöksen mukaisesti. ELY-keskuksen käsityksen mukaan kaavamääräyksen sisältö ei ole riittävä ottaen huomioon se, että valtioneuvoston päätös ei välttämättä sisällä kaavamääräyksessä ajateltua ohjausta.

Lisäksi on otettava huomioon, että kaivos-hanke voi myöhemmin muuttua tavalla, joka edellyttää uutta Natura-arviointia. Pääsääntöisesti suoraan laista tulevia velvoitteita ei ole tarpeen toistaa kaavamääräyksissä. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kaavamääräyksissä olisi syytä erikseen huomioida Natura-alueen heikentämiskielto (34 §) sekä Natura-arviointivelvollisuus (35 §), jotka ovat edelleen voimassa valtioneuvoston päätöksen (39 §) ulkopuolisilta osin.

Natura-alueen rajat eivät ole täysin yhtenevät Viiankaavan soidensuojelualueen kanssa. Koska Natura-alue ja luonnonsuojelualueet on sisällytetty samaan aluevaraukseen, tulisi kaavaselostuksessa esittää rajausten ero.

ELY-keskuksen lausunto huomioidaan kaavaehdotuksen selostuksessa ja kompensatiosuunnittelussa.

Kompensaation suunnitelman laatii hankevas-taava AA Sakatti Mining yhteistyössä laajan asiantuntijatyöryhmän kanssa. Suunnitelman hyväksymisestä päättää valtioneuvosto Luonnonsuojelulain 39 §:n mukaisessa päätöksessä. Suunnitelman toteuttamisen kustannuksista vastaa AA Sakatti Mining.

Täydennetään hankekuvausta kaavaselostukseen siten, että se vastaa Natura-arvioinnin täydennystä.

Natura-arvioinnin ja siitä saatujen lausuntojen mukaan hankkeen toteuttaminen lievennetyin toimin on paras vaihtoehto. Siksi valtioneuvosto tulee sen pohjalta harkitsemaan luonnonsuojelulain 39 §:n mukaista päätöstä ennen Sakatin vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä. Vaihemaakuntakaava ohjaa laadittavaa osayleiskaavaa, jossa annetaan tarkempia määräyksiä. Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 määräys jää voimaan. "Suunniteltaessa suojelualueen suojeluohjelmaan kuuluvan alueen tai sen läheisyydessä olevan alueen käyttöä on neuvoteltava alueen luonnonsuojelusta ja alueen hallinnasta vastaavien viranomaisten kanssa. Natura 2000 -verkostoon sisällytettyihin alueisiin kohdistuvien toimintojen vaikutukset on tarvittaessa arvioitava LSL 35 §:n mukaisesti.

Täsmennetään kaavamääräystä ehdotukseen.

Vaihemaakunta laaditaan Sakatin kaivoshankkeen Natura-arvioinnin ja siitä annettujen lausuntojen mukaisesti. Ne ohjaavat yksityiskoh-taista suunnittelua ja kaavoitusta. Mikäli

Lieventämistoimiin liittyen ELY-keskus viittaa hankkeeseen ja lausuntoonsa ja toteaa, että ELY-keskus on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, että muuttolintuihin, etenkin kurkeen aiheutuvia vaikutuksia on lievennetävä ottamalla käyttöön lintujen liityntävoimajohtoihin törmäyksiä ympärivuorokautisesti vähentäviä menetelmiä Kitisen kohdalla ja Kitisen ja Kuusivaaran välisellä alueella. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan lieventävien toimenpiteiden huomioon ottaminen kaavan sisällössä olisi perusteltua.	myöhemmin hanke muuttuu oleellisesti tai ilmenee jotain muita muutoksia, niin silloin toimitaan luonnonsuojelulain tarkoittamalla tavalla. Alueella on voimassa LSL 34§:n mukainen Naturalla suojeltujen luontoarvojen heikentämiskielto ja 35§:n mukainen arviointivollisuus. Täsmennetään tätä asiaa kaavaselostukseen. Lisätään kaavaselostukseen kartta, jossa osoitetaan luonnonsuojelualueen ja Natura-alueen erot tällä hetkellä. Muutetaan kaavakarttaa niin, että siinä näytetään Natura-alue. Uutta voimajohtoa koskevassa kaavamääräyksessä määrätään seuraavasti: <i>”Yksityiskohtaisessa suunnittelussa on otettava huomioon alueen luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvot ja olemassa oleva asutus sekä pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia.”</i> Muuttolintuihin kohdistuvat haitalliset vaikutukset on huomioitu voimajohtoon ympäristövaikutuksia arvioitaessa ja esitetty lieventämistoimenpiteitä. Täydennetään kaavamääräystä muuttolintujen osalta.
Muiden luonnonarvojen vaaliminen Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan vaikutukset luontotyyppeihin ja lajeihin ovat siinä määrin merkittäviä, että haitallisten vaikutusten välttäminen, lieventäminen ja kompensoiminen hankkeen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on välttämätöntä. Yksityiskohtaisempi suunnittelu voi edellyttää joiltain osin myös tarkentavia luontoselvityksiä. Tämä koskee aluevarausta EK-1 ja osaluemääräystä ek-ma luonnonsuojelulain 39 § käsiteltävän asian ulkopuolisilta osin. ELY-keskus toteaa, että Viiankiaavan soidensuojelualueen luontoarvot eivät rajoitu Natura-alueen suojeluperusteisiin. Suunnittelumääräyksiä (EK-1 -kaavamääräyksessä) esitetään tiukasti suojeltuihin ja rauhoitettuihin lajeihin liittyviä luonnonsuojelulain pykälää. ELY-keskus toteaa, että luonnonsuojelulakia on noudatettava soveltuvin osin koko maakuntakaavan alueella riippumatta siitä, onko yksittäisiä lainkohtia nostettu kaavamääräysten yhteydessä esimerkiksi esiin. Kaavaselostusluonnoksessa vaikutukset Viiankiaavan suojelualueella - luvussa on annettu varsin yksinkertaistettu kuva pohjaveden alenemasta. ELY-keskuksen käsityksen mukaan pohjaveden virtausmalli ei anna niin tarkkoja ennusteita alenemista kuin miten ne kaavaselostusluonnoksessa esitetään. Myös Natura-arvioinnissa todetaan, että pohjaveden aleneman vaikutuksen suuruutta suon vedenpinnan korkeuteen ei pystytä tarkasti arvioimaan. ELY-keskuksen ja Metsähallituksen Natura-arvioinnista antamissa lausunnoissa on laajalti eritelty pohjaveden aleneman	Vaihemaakuntakaava ohjaa ottamaan huomioon luontoarvot suunnittelumääräyksiin, joiden mukaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa vaikutuksia pyritään välttämään, lieventämään ja kompensoimaan sekä tarpeen vaatiessa luontoselvityksiä tullaan tarkentamaan. Täydennetään EK-1 ja ek-ma suunnittelumääräyksiä. Tiukasti suojeltujen ja rauhoitettujen lajien suojeluun liittyvien luonnonsuojelulain pykälän esittämisellä halutaan korostaa, että lajit on huomioitu ja kaavan toteuttamisessa niiden vahingoittamista tai heikentämistä tulee välttää. Suojelumääräykset laajennetaan koskemaan koko vaihemaakuntakaavan aluetta. Tuodaan kaavaselostuksessa esiin pohjavesialeneman suuruuden määrittelyyn liittyvä epävarmuus. Kaavaselostuksessa on kerrottu, että mallinnustuloksiin liittyviä epävarmuuksia on arvioitu herkkyystarkastelulla, jossa on todettu mallin kallioperän vedenjohtavuuksia nostettaessa vesitaloudellisen vaikutusalueen olevan laajempi erityisesti Pahanlaaksonmaan-Kiimakuusikon välisellä alueella. Pohjaveden pinnankorkeuden aleneman kuvausta on tarkoituksella yksinkertaistettu kaavaselostuksen luvussa Vaikutukset

epävarmuuteen liittyviä seikkoja. Molemmissa lausunnoissa on katsottu, että alenemaa tulisi mallinnukseen liittyvän epävarmuuden vuoksi tarkastella herkkyystarkastelun .60 prosenttiin mukaan.	Viihankiaavan suojelualueella, ja asiaa on käsitelty laajemmin kaavaselostuksen liitteinä olevassa Natura-arvioinnissa (WSP 2025) sekä Natura-arvioinnin liitteinä olevassa pohjaveden virtausmallinnusraportissa (Natura-arvioinnin liite 6: Itasca Denver Inc. 2025a). Kuten Natura-arvioinnissa (WSP 2025) on todettu, pohjaveden pinnankorkeuden aleneman vaikutuksen suuruutta suon vedenpinnan korkeuteen ei pystytä tarkasti arvioimaan turpeen ominaisuuksien sekä turpeeseen suotautuvan veden palauttavan vaikutuksen vuoksi. Tämän vuoksi Natura-arvioinnissa on päädytty tarkastelemaan vaikutuksia vesitaloudellisella vaikutusalueella, jossa voi tapahtua muutoksia pohjaveden pinnankorkeuden aleneman seurauksena, eli jossa on mahdollista, että suon vedenpinnankorkeus laskee. Kaavaselostuksessa on esitetty kuvassa 17 mallinnetut pohjaveden pinnankorkeuden alenemat suurimmillaan toimintavuonna 24 tilanteessa, jossa on huomioitu lieventävät toimenpiteet ja kallioperän vedenjohtavuusarvoina on käytetty mediaaniarvoja (50. persentiili). Herkkyystarkastelun mukaan, mikäli kallioperän vedenjohtavuusarvoina käytettäisiin 60. persentiilin arvoja, olisi vesitaloudellinen vaikutusalue laajempi erityisesti Pahanlaaksonmaan ja Kiimakuusikon välisellä alueella. Herkkyystarkastelun tulokset on esitetty Natura-arvioinnin (WSP 2025) kuvassa 10-5. Pohjavesimallinnus on kokonaisuudessaan toteutettu konservatiivisesti. Konservatiivisuuden perusteet on esitetty esimerkiksi Natura-arvioinnin (WSP 2025) luvuissa 4.1.1 ja 5.1.4 sekä pohjavesimallinnusraportissa (Natura-arvioinnin liite 6: Itasca Denver Inc. 2025a). Myös mallinnuksen epävarmuuksia on käsitelty kyseisissä raporteissa.
Luokitellut pohjavesialueet Kaavaselostuksessa on tunnistettu ja kuvattu suunnittelualueella sekä sen läheisyydessä sijaitsevat luokitellut pohjavesialueet. Suunnittelualueella sijaitsevia Ahvenjärvenkankaan (12758281), Kersilönkankaan (12758187) ja Pahalaaksonmaan (12758186) muita vedenhankintaan soveltuvia (2- luokka) pohjavesialueita ei kuitenkaan ole osoitettu vaihemaakunta-kaavassa. ELY-keskus katsoo, että luokitellut pohjavesialueet tulisi osoittaa	Pohjavesialueet on huomioitu Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 eikä niiden muuttamiseen ole tarvetta. Vaihemaakuntakaavan luonnos ei kumonnut Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 määräyksiä. Selvyyden vuoksi esitetään, että vaihemaakuntakaavan ehdotukseen lisätään pohjavesialueet määräykseen siten, kun ne on esitetty Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040.

kaavakartalla omalla kaavamääräyksellä (pv) siten, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa pohjavedet otetaan riittävällä tavalla huomioon.	Kaavaselostuksen liitteenä on maakuntakaavojen yhdistelmäkartta.
Liikenne L-vastuualue toteaa, että vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistossa kaivoksen toiminnalle oleelliset liikenteelliset yhteystarpeet (eteläinen ja pohjoinen yhdystie) on huomioitu riittävällä tavalla. Kaavaselostuksen luonnoksessa esitetyt kaavamääräykset ovat L-vastuualueen suunnitelmille asetettujen yleisten tavoitteiden mukaiset. Valmisteluaineistossa esitetyt kaavaluonnoksen liikennevaikutukset, vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen sekä muut liikenteeseen liittyvät vaikutukset ovat oikean suuntaiset ja riittävällä tavalla arvioidut sekä lähialueella että Sodankylän ulkopuolella.	Merkitään tiedoksi.
Ilmasto Sakatin vaihemaakuntakaavoituksen valmisteluaineistossa on tunnistettu vaikutukset ilmastoon. Ilmastonmuutoksen vaikutus sadantaan, pohjavesiin ja äärimmäisiin sääilmiöihin on nostettu esille sekä Sakatin kaivoshankkeen YVA-selostuksessa että siitä annetussa perustellussa päätelmässä. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan vaikutukset tulisi tunnistaa ja tarpeellisilta osin päivittää kaavoituksen yhteydessä. EK-1- kaavamääräys sisältää kaavamääräyksen sään ääri-ilmiöihin varautumisesta ja ELY-keskus pitää tätä riittävänä sekä valtakunnallisten alueidenkäyttövoimien edistämisen että yleiskaavoituksen ohjauksen näkökulmasta.	Merkitään tiedoksi.
Kaavamääräykset ELY-keskus kiinnittää huomiota siihen, että kaavamääräysten tulisi olla sovellettavissa, kun Natura-alueen luonnonarvojen merkittäville heikentämiselle tietyllä osalla Natura-alueella on annettu valtioneuvoston lupa ja alueen perustamissääädöksiä on muutettu. Kaavamääräysten yksi keskeinen tehtävä on ohjata yleiskaavoitusta. Lapin ELY-keskus suosittelee erottelemaan luonnonsuojelualue sl-2 -kaavamääräyksessä erilaiset suojelualueet omiksi lauseiksi/kaavamääräyksiksi, koska valtioneuvoston luvalla saa aiheuttaa merkittävää heikennystä vain Natura-alueen suojeluperusteisiin.	Eritellään erikseen luonnonsuojelualue ja suojeltavaksi tarkoitettu alue SL Naturalla suojelusta alueesta. Natura-alue osoitetaan omalla merkinnällä ja siihen kohdistuva mahdollinen heikennys kohdemerkinnällä.

1.2 Metsähallitus

Lausunto	Vastine
Viite: 182/10.02.00/2021	

Metsähallituksen lausunto Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta, Sodankylä Lapin liiton hallitus on 25.8.2025 päättänyt asettaa Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineiston julkisesti nähtäville. Vaihemaakuntakaavan tarkoituksena on ratkaista Sakatin kaivoshankkeeseen liittyvät maakunnalliset ja seudulliset alueidenkäytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet, ja siinä käsitellään lähtökohtaisesti vain kaivoshanketta koskevat teemat. Vaihemaakuntakaavan aiheena olevaa Sakatin kaivosta suunnitellaan Natura 2000 -verkostoon sisällytetyn Viiankiaavan soidensuojelualueen alla. Viiankiaapa on lähes kokonaan Metsähallituksen Luontopalvelujen hallinnassa. Metsähallitus on lausunut aikaisemmin vaihemaakuntakaavan valmisteluaineiston liitteinä 3–5 esitetyistä Sakatin kaivoshankkeen YVA-selostuksesta (12.2.2021, MH 7642/2020), YVA-selostuksen täydennyksestä (15.6.2023, MH 3094/2023) sekä päivitetystä Natura-arvioinnista (27.8.2025, MH 3094/2023).	
Metsähallitus on tutustunut Sakatin vaihemaakuntakaavan luonnosvaiheen aineistoon ja lausuu seuraavaa: Aluevaraukset Metsähallitus toteaa, että kaavakartalta puuttuu Viiankiaavan Natura-alueen eteläosaan rajoittuva Luontopalvelujen hallinnoima alue (kiinteistönumero 758-893-13-1). Kaavamääräyksen kuvauksen mukaan määräyksellä SL-1 on osoitettu Natura- ja soidensuojelualueen lisäksi myös luonnonsuojelulain perusteella suojeltavaksi tarkoitettut alueet, ja koska alue on varattu luonnonsuojelutarkoituksiin, tulee se merkitä vaihemaakuntakaavaan SL-1-merkinnällä. Valtion perustamattomat suojelualueet ovat ladattavissa paikkatietona Suomen ympäristökeskuksen avoimista aineistoista osoitteesta https://www.syke.fi/fi/ymparistotieto/ladattavatpaikkatietoaineistot. Metsähallitus kiinnittää huomion siihen, että Kuusivaaran kaakkoispuolella kaavaselostuksen karttakuvissa esitetty vaihemaakuntakaava-alueen eroa rajauksesta, jolle kaavaluonnoksessa on osoitettu merkintöjä. Kaavakartassa on osoitettu pistemäisenä aluevarauksena (SL-2) Viiankiaavan suojelualueen se osa, jossa maanalainen kaivostointa saattaa aiheuttaa merkittävää heikennystä joihinkin Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin ja kasveihin. Merkintä on lisätty maanalaisen kaivoksen kohdalle. Metsähallitus kiinnittää huomion siihen, että Natura-arvioinnin täydennyksen mukaan kaivoshankkeen merkittävästi heikentävät vaikutukset Viiankiaavan suojeluperusteisiin kohdistuvat lieventävät toimenpiteet huomioidenkin myös Pahanlaaksonmaan	Vaihemaakuntakaavan luonnoksessa on SL-1 alue merkitty Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 mukaisesti. Sen laajentaminen edellyttää maanomistajan esitystä ja selvitystä alueen suojeluarvoista. Lisätään Karjalankaarkon alue SL-1 -alueeseen. Tarkistetaan kaavaselostuksen karttakuvien rajaus Kuusivaaran kaakkoispuolella. Muutetaan Naturalla suojeltuihin luontoarvoihin kohdistuva kohdemerkintä merkinnäksi: Kaavamääräyksellä osoitetaan Natura 2000 -verkostoon sisällytetyn alueen osa, jossa kaivostointi saattaa aiheuttaa merkittävää heikennystä joihinkin Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin ja lajeihin Natura-alueella. Näin on menetelty maakuntakaavan suunnittelutason yleispiirteisyys huomioiden, jolloin yksityiskohtaista aluerajauksia ei ole merkitty kaavakarttaan.

itäpuolisiin ja Kuusivaaran pohjoispuolisiin Natura-alueen osiin.	
Kaavamääräykset Kaavamääräysten tulkintaohjeen mukaan Natura-alueen suojeluperusteisiin kohdistuvien heikennysten korvaaminen voisi tarkoittaa esimerkiksi "olemassa olevan Natura-alueen laajentamista, kompensatiotoimenpiteitä ja/tai uuden luonnonsuojelualueen perustamista". Kompensatiotoimenpide-termin käyttäminen tässä yhteydessä tuntuu erikoiselta, koska kaikki edellä mainitut toimet ovat nimenomaan kompensatiotoimenpiteitä; lieonekö tässä mahdollisesti tarkoitettu kompensatiotoimenpiteiden sijaan ennallistamistoimenpiteitä? Kaavamääräysten mukaan merkinnällä EK-1 merkityn kaivosalueen "yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon luonnonsuojelulain 69 §:n nojalla rauhoitetut kasvilajit (kiiltosirppisammal, isonuijasammal, lapinkämmekä ja soikkokaksikko)". Metsähallitus pitää lajiluetteloa tässä yhteydessä tarpeettomana, sillä kasvillisuudeltaan poikkeuksellisen arvokkaalta alueelta saattaa suunnittelun edetessä löytyä myös muita rauhoitettuja kasvilajeja. Esimerkkejä kaivosalueen lähialueilla esiintyvistä LSL 69 § nojalla rauhoitetuista kasvilajeista ovat mm. suovalkku, lapinsirppisammal ja punakämmekä.	Korjataan ennallistamistoimenpiteeksi kaavaselostukseen. Laajennetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltujen kasvi- ja eläinlajien suojelumääräys koskemaan koko kaava-aluetta. LSL 69 §:n lajiluettelo esitetään esimerkinomaisena yleismääräyksenä.
Viiankiaavan Natura 2000 -alue Vaihemaakuntakaavaluonnoksessa on tunnistettu, että kaavan vaikutukset kohdistuvat korostuneesti Viiankiaavan Natura 2000 -alueeseen, ja hankkeessa laaditun Natura-arvioinnin johtopäätöksiä on kaavaselostuksessa käsitelty kiitettävästi. Metsähallitus toteaa, että Lapin ELY-keskuksen ja Metsähallituksen Natura-lausunnoissaan esittämät näkemykset hankkeen myötä merkittävästi heikentyvistä suojeluperustelajeista ja -luontotyypeistä ja mm. niiden pinta-aloista poikkeavat paikoin selvästikin Natura-arvioinnin johtopäätöksistä. Lausuntomenettely on keskeinen osa luonnonsuojelulain 35 §:n mukaista arviointimenettelyä, ja Metsähallitus toteaa, että myös lausunnonantajien näkemykset tulee tuoda esiin kaavaselostuksessa.	Täydennetään lausunnonantajien näkemykset kaavaselostukseen.

1.3 Museovirasto

Lausunto	Vastine
Lausuntopyyntö 29.8.2025, 182/10.02.00/2021 Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakunta-kaava Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava Lapin liitto on pyytänyt Museovirastolta	

lausuntoa Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta. Lapin liitto aloitti Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan laatimisen vuonna 2020 Sodankylän kunnan esityksestä. Vaihemaakuntakaavan tarkoituksena on ratkaista Sakatin kaivoshankkeen kaivostoimintaan liittyvät maakunnalliset ja seudulliset alueidenkäytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet. Maakuntakaava laaditaan vaihemaakuntakaavana siten, että kaavassa käsitellään lähtökohtaisesti vain kaivoshanketta koskevat teemat. Vaihemaakuntakaava koskee kaivoshankkeen edellyttämiä muutoksia voimassa olevaan Pohjois-Lapin maakuntakaavaan 2040 Sodankylän kunnan alueella. Vaihemaakuntakaava kumoaa voimassa olevan maakuntakaavan niiltä osin kuin uudessa vaihemaakuntakaavassa osoitetaan muutoksia. Museovirasto on perehtynyt asiaan ja lausuu siitä seuraavan:	
Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema Vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistossa on tunnistettu maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön kohdistuvat vaikutukset. Esimerkiksi lähimpänä hankealuetta sijaitsevan valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY 2009) Puolakkavaaran asutuskylän maiseman arvot eivät ole uhattuina. Valmisteluaineisto sisältää riittävän maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön vaikutusarvioinnin. Sakatin kaivoshankkeen maakuntakaavaluonnoksen kaavamääräykset sisältävät perustellusti kulttuuriympäristön huomioimista koskevia tavoitteita. Yhdystien (yt/o) ja uuden voimajohdon kaavamääräyksissä todetaan, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon muun ohella alueen maisema- ja kulttuuriympäristöarvot ja pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia. Kaivosalueen (EK-1) kaavamääräyksessä todetaan, että alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee turvata Kitisen joen rantavyöhykkeellä ja Viiankiaavan suuntaan riittävän peitteinen ja ehjä suojavyöhyke. Tämä vaatimus on aiheellinen myös kulttuurimaiseman kannalta.	Merkitään tiedoksi.
Arkeologinen kulttuuriperintö Sakatin kaivoshankkeeseen liittyen on tehty useita arkeologisen kulttuuriperinnön inventointeja vuosina 2016–2017, 2019 ja 2024. Näin vaihemaakuntakaavan valmistelussa on ollut käytössä jokseenkin ajantasainen ja kattava inventointiaineisto. Valmisteluaineistossa on huomioitu hyvin tieto muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamista kiinteistä muinaisjäännöksistä ja muista arkeologisista kohteista.	Merkitään tiedoksi.

Vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistossa vaikutuksia arkeologiseen kulttuuriperintöön on arvioitu ottaen huomioon huomattavimpien kulttuuriympäristövaikutusten kohdistuminen vaihemaakuntakaavassa osoitetuille mahdollisesti muuttuville alueille, joita ovat maanpäällinen kaivosalue, uusi voimajohto ja ohjeellinen tai vaihtoehtoinen yhdystie. Valmisteluaineistossa on esitetty hyvä toteamus siitä, että maakuntakaavaa toteuttavassa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on todennäköisesti sovitettavissa yhteen yksittäisen kiinteiden muinaisjäännösten rauhoitus ja muuttuva maankäyttö. Tärkeä on myös arvio siitä, että kaivosalueen tarkemmassa suunnittelussa on todennäköisesti varmistettavissa se, ettei tunnettuja kiinteitä muinaisjäännöksiä jää kaivostoimintojen tai muiden muuttuvien alueiden alle. Valmisteluaineistossa käsitellään myös rauhoitettuun kiinteään muinaisjäännökseen kajoamista. Kajoamisen sijaan ensisijaisena tavoitteena on pyrkiä turvaamaan kiinteiden muinaisjäännösten säilyminen sijaintipaikallaan. Jos kaavoituksen yhteydessä on tarpeen mahdollistaa rakentaminen muinaisjäännöksen alueelle, asiassa menetellään muinaismuistolain 13 §:n mukaisesti. Lisätietoa rauhoitettuun kiinteään muinaisjäännökseen kajoamisesta ja arkeologisen kulttuuriperinnön merkitsemisestä eri kaavoihin saa Museoviraston oppaasta Arkeologinen kulttuuriperintö ja kaavoitus 2020 verkko-osoitteessa: https://stmuseovirastoprod.blob.core.windows.net/museovirasto/Kulttuuriymparisto/arkeologinen_kulttuuriperinto_kaavoitus_2020.pdf.	
Yhteenveto Museovirasto on arvioinut Sakatin kaivos-hankkeen vaihemaakuntakaavaa ensi sijassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden, etenkin valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöarvojen täyttymisen osalta. Vaihemaakuntakaavan toteuttamisella ei ole merkittäviä vaikutuksia maakunnallisesti tai valtakunnallisesti merkittäviin maiseman tai rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueisiin ja kohteisiin tai valtakunnallisesti merkittäviin arkeologisiin kohteisiin.	Merkitään tiedoksi.

1.4 Lapin maakuntamuseo

Lausunto	Vastine
Lausuntopyyntö 29.8.2025 Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava, luonnos Lapin liitto pyytää Lapin maakuntamuseon lausuntoa Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta. Lapin maakuntamuseo lausuu asiasta museolain	

(314/2019) mukaisena Sodankylän kunnan alueesta (pl. saamelaiden kotiseutualue) vastaavana alueellisena vastuumuseona museolain 7§ 1 momentin 2 kohdan mukaisen kulttuuriympäristötehtävänsä puitteissa. Lapin maakuntamuseo lausuu asiasta paikallisesta näkökulmasta, kun taas maakunnallisesta ja valtakunnallisesta näkökulmasta lausuva taho on Museovirasto.	
Arkeologia Kaava-alueella on kaivos Hankkeeseen liittyen tehty lukuisia arkeologisia inventointeja vuosien 2016, 2017, 2019 ja 2024 aikana. Kaavan laadinta perustuu näin ollen ajantasaiseen tietoon alueen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä. Lapin maakuntamuseo toteaa, että kaavan suunnittelualueella sijaitsee useita kiinteitä muinaisjäännöksiä. Näiden joukossa on kohteita, jotka sijaitsevat alueella, jolle maakuntakaavassa osoitetaan merkintöjä. Tämä todetaan myös kaavan valmisteluaineistossa. Kaavan selostuksessa todetaan kappaleessa 7.13 sivulla 77 seuraavaa: ”Maakuntakaavaa toteuttavassa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on <i>todennäköisesti</i> sovitettavissa yhteen yksittäisten kiinteiden muinaisjäännösten suojelu ja muuttuva maankäyttö.” (kursivointi Lapin maakuntamuseo). Lapin maakuntamuseon näkemyksen mukaan maakuntakaavalla voidaan edistää arkeologisen kulttuuriperinnön säilymistä maakuntakaavaa tarkemmassa suunnittelussa. Lapin maakuntamuseon näkemys on, että erityisesti ne kiinteät muinaisjäännökset, jotka sijoittuvat kaavassa osoitettavan kaivosalueen sisäpuolelle, tai muun rakennettavan infrastruktuurin (yhdistie, vedenotto-putket yms.) tulisi merkitä sm-merkinnällä ja kaavamääräyksellä ”Kiinteä muinaisjäännös. Ilman muinaismuistolain (295/1963) nojalla myönnettyä lupaa, on kohteen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Aluetta koskevasta maankäyttö- ja rakennussuunnittelusta tulee pyytää alueellisen vastuumuseon lausunto.” Lapin maakuntamuseon näkemyksen mukaan kaavan tausta-aineistona ovat riittävät arkeologisen kulttuuriperinnön selvitykset. Hankkeen vaikutusten arviointia arkeologiseen kulttuuriperintöön voidaan pääasiallisesti pitää riittävänä, mutta arkeologisen kulttuuriperinnön säilymistä hankkeen edetessä tulisi maakuntakaavassa edistää asianmukaisilla kaavamerkinnoilla ja -määräyksillä.	Kiinteät muinaisjäännökset osoitetaan kaavaselostuksen kartalla ja ne tulee huomioida yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa (osayleiskaavoituksessa) muinaismuistolain mukaisesti. Maakuntakaavoituksen yleispiirteisyydestä johtuen ei kiinteitä muinaisjäännöksiä esitetä kaavakartalla. Merkitään tiedoksi.
Rakennettu kulttuuriympäristö Vaihekaavassa on tunnistettu valtakunnallisesti, maakunnallisesti sekä paikallisesti merkittävät rakennetun ympäristön ja maiseman alueet ja kohteet.	Merkitään tiedoksi.

Vaihemaakuntakaavan kaavaselostuksessa todetaan, että vaihemaakuntakaavan toteuttamisella ei ole merkittäviä vaikutuksia maakunnallisesti tai valtakunnallisesti merkittäviin maiseman tai rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueisiin ja kohteisiin. Vaihemaakuntakaavan toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu tarkemmin koskien kaivosaluetta, josta on laadittu erillinen maisemavaikutusten arviointi. Arvioinnissa todetaan muun muassa, että kaivoalueen länsipuolella sijaitsevalle Sattasen kylälle aiheutuu hankkeesta toteutusvaihtoehdosta riippuen kohtalaisia tai vähäisiä vaikutuksia. Sattasen kyläalueen on tunnistettu olevan paikallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä ja sen läheisen Kitisen vesialueen maiseman monimuotoisuuden kannalta tärkeä alue. Kaavaselostuksessa todetaan, että kaivosalueen maisemavaikutuksia herkimpiin ympäristöihin voidaan parhaiten välttää turvaamalla kaivosalueen yksityiskohtaisessa suunnittelussa Kitisen joen rantavyöhykkeen ja Viiankiaavan suuntaan riittävän peitteinen ja ehjä suojavyöhyke, mikä on huomioitu vaihemaakuntakaavan kaavamääräyksissä. Vaihemaakuntakaavassa on kaivostoimintojen alueen kaavamerkintään annettu määräys, jonka mukaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee turvata Kitisen joen rantavyöhykkeellä ja Viiankiaavan suuntaan riittävän peitteinen ja ehjä suojavyöhyke.	
Lapin maakuntamuseon näkemyksen mukaan hankkeen rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman vaikutuksia on selvitetty riittävällä tavalla ja kaavamääräyksillä on pyritty lieventämään hankkeen toteuttamisesta aiheutuvia vaikutuksia. Lapin maakuntamuseon näkemyksen mukaan kaavamääräystä olisi kuitenkin hyvä tarkentaa siten, että niistä yksiselitteisimmin selviäisi kaavamääräyksen mukaisen suojavyöhykkeen tarkoitus ja sen tavoite, jotta maakuntakaava ohjaisi selkeämmin tarkempaa suunnittelua edistämään maisemaan aiheutuvien vaikutusten lieventämistä.	EK-1-alueen kaavamääräyksen mukaan alue käsittää myös alueet haitallisten ympäristövaikutusten, kuten melun ja maisemahaitan lieventämiseksi. Lisäksi annetaan suunnittelumääräys, jolla turvataan Kitisen joen rantavyöhykkeellä ja Viiankiaavan suuntaan riittävän peitteinen ja ehjä suojavyöhyke haitallisten ympäristövaikutusten kuten melun ja maisemahaitan lieventämiseksi.

1.5 Fingrid

Lausunto	Vastine
Aihe: Lausuntopyyntö Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineisto Kiitos lausuntopyyntöä, Fingrid Oyj:llä ei ole lausuttavaa.	Merkitään tiedoksi.

1.6 Geologian tutkimuskeskus GTK

Lausunto	Vastine
----------	---------

Aihe: Lausuntopyyntö Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta (182/10.02.00/2021) GTK kiittää mahdollisuudesta lausua Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta. GTK:lla ei ole lausuttavaa asiaan.	Merkitään tiedoksi.
--	---------------------

1.7 Puolustusvoimat, Jääkäriprikaati

Lausunto	Vastine
Aihe: VS: Lausuntopyyntö Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineisto Jääkäriprikaatilla ei ole lausuttavaa Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta.	Merkitään tiedoksi.

1.8 Säteilyturvakeskus

Lausunto	Vastine
Aihe: Lausuntopyyntö, Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineisto Säteilyturvakeskuksella ei ole lausuttavaa Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta.	Merkitään tiedoksi.

1.9 Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto	Vastine
STM:n vastaus lausuntopyyntöön Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta Lapin liitto on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä 29.8. lausuntoa otsikon mukaisessa asiassa. STM kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Ministeriöllä ei ole asiaan lausuttavaa.	Merkitään tiedoksi.

1.10 Luonnonvarakeskus

Lausunto	Vastine
1 Johdanto Anglo American -konserniin kuuluva AA Sakatti Mining Oy suunnittelee Sodankylän Sakatin monimetalliesiintymän hyödyntämistä. Sakatin esiintymä sijoittuu Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen ja soidensuojelualueen (Viiankiaapa) länsilaidalle. Pääesiintymä ja satelliittiesiintymä NE sijaitsevat syvällä kalliossa Viiankiaavan alapuolella. Louhinta tullaan toteuttamaan maanalaisena kaivoksena. Kaivoksen toiminta-aika on n. 23	

vuotta. Päätuotteita ovat erilliset kupari- ja nikkeliirikasteet, jotka rikastetaan vaahdotusprosessilla kemikaalien avulla. Luonnonvarakeskus on lausunut hankkeesta useammassa eri vaiheessa. Aiemmat lausunnot ovat yhä ajantasaisia, mutta Luke korostaa vielä seuraavia asioita.	
2 Lausunto Kokemuksia maanalaisen louhinnan vaikutuksista yläpuolisiin suoalueisiin ei ole. Luke katsoo, että Sakatin maanalainen kaivoshanke saattaa aiheuttaa haittaa suon pohja- ja pintavesien kierrolle ja liikkeille, mistä suon hydrologia on riippuvaista. Kaivostoiminnan seurauksena osa Viiankiaavasta saattaa kärsiä kuivumisesta, koska tunneleista joudutaan pumppaamaan runsaasti vettä. Tästä saattaa olla seurauksena rimpien ja allikoiden kuivuminen ja suon karuuntuminen. Viiankiaavan mahdollisen osittaisenkin kuivumisen myötä suon Natura-luontotyyppien arvo ja niiden edustavuus saattavat heiketä. Natura-alueen suojeluperusteina olevien luontoarvojen heikkenemisen myötä on jopa mahdollista, että aapa menettää arvonsa Natura kohteena. Merkittävä osa Viiankiaavalla tavatuista uhanalaisista, rauhoitetuista ja erityistä suojelua vaativista luontodirektiivikasvilajeista esiintyy suolla malmion yläpuolella ja sen välittömässä läheisyydessä. On huomattava, että pohja- ja pintavesien kierron häiriintyminen voi aiheuttaa kuivumista myös huomattavasti malmion lähiympäristöä laajemmalla alueella. Muutokset eivät välttämättä tapahdu nopeasti vaan kuivuminen voi tapahtua vähitellen pitkän ajan kuluessa. Kaivostoiminnan päätyttyä maanalaiset onkalot saattavat täyttyä vedellä ja pohjaveden pinta palautua. On kuitenkin epävarmaa, palautuuko suo ja lajisto ennalleen. Kaivostoiminnan seurauksena osa muutoksista voi olla pitkäaikaisia tai jopa pysyviä. Suon mahdollinen passiivinen ennallistuminen on hyvin hidas ja epävarma prosessi.	Arvioinnin perustaksi on tehty laajat pohjaveden virtausten tutkimukset ja mallinnukset. Kaavaluonnoksen aineistossa ei ollut vielä Natura-arvioinnista saatuja lausuntoja käytettävissä. Lausunnon antoivat Lapin ELY-keskus, Metsähallitus, Sodankylän kunta, Siurunmaan jakokunta ja yksi yksityinen maanomistaja. Lapin ELY-keskuksen ja Metsähallituksen lausuntojen mukaan Natura-arviointi on asianmukaisesti laadittu ja riittävä sen arvioimiseksi, heikentääkö Sakatin monimetallikaivos yksin tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa niitä luonnonarvoja, joiden perusteella Viiankiaavan alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Natura-arvion ja siitä saatujen lausuntojen mukaan, on mahdollista, että hanke vaikuttaa kielteisesti eräisiin suojeltuihin lajeihin ja luontotyypeihin. Arvion mukaan Viiankiaapa säilyy suojelun arvoisena suona, eikä kaavalla esitetä SL-alueen supistamista. Sekä Lapin ELY-keskus että Metsähallitus yhtyvät Natura-arvioinnin johtopäätökseen, että Sakatin kaivos Hankkeen vaihemaakuntakaavan hyväksyminen edellyttää valtioneuvoston luonnonsuojelulain 39 §:n nojalla tekemää päätöstä.
Poronhoito Luke viittaa tässä lausunnossaan poronhoidon osalta siihen, mitä se on tuonut esiin Sakatin kaivos Hankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostukseen 9.2.2021 Lapin ELY-keskukselle antamassaan lausunnossa poronhoitoon kohdistuvista vaikutuksista. Sakatin kaivos Hankke sijoittuu poronhoidon osalta pääosin Oranimen paliskunnan alueelle, mutta heijastuu vaikutuksiltaan jossain määrin myös Sattasniemen paliskunnan poronhoitoon. Kumpikin näistä paliskunnista sijoittuu Poronhoitolain mukaan valtion maiden osalta ns. erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle (Poronhoitolaki, 2§). Kyseisellä alueella poronhoidon merkitys ja asema on	Kaivos Hankkeen YVA:ssa arvioitiin, että vaihtoehtojen 1a ja 1b vaikutus porotalouteen on pieni kielteinen. Perustellussa päätelmässä yhteysviranomaisen korostaa, että ”lupamääräyksillä tulee

pyritty turvaamaan maankäytön toteuttamisessa säätämällä laissa niin, että maankäyttöä ei saa toteuttaa siten, että se aiheuttaa huomattavaa haittaa poronhoidolle. Sakatin kaivoshankkeeseen liittyvän porotalousselvityksen perusteella on tuotu esiin, että Oraniemen paliskunnan poronhoidon osalta kaivoshankkeen haitalliset vaikutukset olisivat merkittävät ja kohdistuisivat kaikkiin poronhoidon ulottuvuuksiin. Erityisesti Viiankiaavan tokkakunnan kannalta haitallisten vaikutusten on arvioitu olevan suuria ja näkyvän poronhoitoelinkeinon eri tasoilla muun muassa merkittävinä laidunalueiden menetyksinä, elinkeinon kannattavuuden laskuna, poronhoitotöiden vaikeutumisena sekä mahdollisesti elinkeinonharjoittajien vähentymisenä. Sattasniemen paliskunnalle kaivoksen haitalliset vaikutukset olisivat selvästi pienemmät, ja johtuisivat toteuttamisvaihtoehdosta riippuen lähinnä melusta, pölystä ja lisääntyvästä liikenteestä. Kuten aikaisemmassa lausunnossaan Luke kiinnittää huomiota nytkin myös siihen, että edellä mainittujen haittavaikutusten lisäksi YVA-selostuksen täydennysosassa tarkemmin selvitetty kaivostoiminnan aiheuttama pohjaveden pinnan lasku aiheuttaa hyvin todennäköisiä monia kasvillisuusmuutoksia Viiankiaavan suojellulla suoalueella. Nämä muutokset todennäköisesti vähentävät myös laajemmin porojen kesäravinnon määriä, laatua ja saatavuutta alueella. YVA-raportissa ja sen täydennysosassa kaivoshankkeen arvioidaankin, kaikissa tarkastelluissa vaihtoehdoissa heikentävän useista osista muodostuneen aapasuo-kokonaisuuden sekä sen uhanalaisten luontotyyppien ja pienvesien (ml. lähteiköt) nykyistä luonnontilaa. Sen lisäksi, että Viiankiaavan suoluontotyypeillä, puronvarsilla ja lähteikkö-alueilla on erityisen suuri suojeluarvo, Luke katsoo niiden olevan tärkeitä myös poroille monimuotoisina kevät- ja kesälaitumina. Mikäli hanke toteutetaan, Luke näkee välttämättömäksi, että sen aiheuttamia haittoja poronhoidolle pyritään vähentämään yhteistyössä alueen paliskuntien ja poronhoitajien kanssa. Luke korostaa myös poronhoitoon ja porotalouteen kohdistuvien mahdollisten haittojen jatkuvan seurantaohjelman laatimista ja käynnistämistä siten, että siinä ovat mukana alueen paliskunnat, Paliskuntain yhdistys ja tutkimus. Luke näkee myös hyvin tärkeäksi, että hankkeen mahdollisesti toteutuessa poronhoitoon ja porotalouteen kohdistuvien haittojen kompensoimisesta porotaloudelle laaditaan riittävän selkeät, kattavat ja oikeudenmukaiset sopimukset.	estää huomattavan haitan syntyminen mm. porotalousselvityksessä mainituin toimenpitein.” Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 poronhoidon toimintaedellytysten turvaamista koskevat kaavamääräykset jäävät voimaan. Selvyyden vuoksi ehdotetaan, että Poronhoidon kannalta erityisen tärkeän kohteen ph (7357) merkintä määräyksineen sisällytetään kaavakarttaan. Pääosin kaivosalueen ulkopuolelle sijoittuvien yhdystien ohjeellisten/vaihtoehtoisten linjausten ja uuden voimajohdon kaavamääräyksissä on määrätty <i>”Linjauksen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset.”</i> Vaihemaakuntakaavan ehdotukseen liitetään vaikutusten arviointi valitun vaihtoehdon vaikutuksista porotalouteen. YVA:ssa arvioitiin kolmea eri vaihtoehtoa, joilla oli vielä alavaihtoehtoja. Natura-arviointi on tehty VE1:n pohjalla kehitetystä ratkaisusta. Sen vaikutuksista on tehty mallinnukset ja arvioinnit. Natura-arvion mukaan hanke saattaa aiheuttaa haitallisia vaikutuksia tiettyihin Natura-suojeltuihin lajeihin ja luontotyypeihin. Niiden mahdollisella heikentymisellä ei ole nähty merkittäviä haitallisia vaikutuksia porotalouteen.
3 Lausunnon tiivistelmä Kokemuksia maanalaisen lounin vaikutuksista yläpuolisiin suoalueisiin ei ole. Luke katsoo, että Sakatin maanalainen kaivoshanke saattaa aiheuttaa haittaa suon pohja- ja pintavesien kierrolle ja liikkeille, mistä suon	Poronhoito Kaavoitusprosessin aikana on järjestetty PHL 53 §:n mukainen neuvottelu 27.2.2024 ja seuraava neuvottelu järjestetään alkuvuodesta

hydrologia on riippuvaista. Viiankiaavan mahdollisen osittaisenkin kuivumisen myötä suon Natura-luontotyyppien arvo ja niiden edustavuus saattavat heiketä. Natura-alueen suojeluperusteina olevien luontoarvojen heikkene- misen myötä on jopa mahdollista, että aapa menettää arvonsa Natura kohteena. Poronhoi- don osalta Luke näkee välttämättömäksi, että hankkeen aiheuttamia haittoja pyritään vä- hentämään yhteistyössä alueen paliskuntien ja poronhoitajien kanssa. Luke korostaa myös poronhoitoon ja porotalouteen kohdistuvien mahdollisten haittojen jatkuvan seurantaoh- jelman laatimista ja käynnistämistä siten, että siinä ovat mukana alueen paliskunnat, Palis- kuntain yhdistys ja tutkimus. Luke näkee myös hyvin tärkeäksi, että hankkeen mahdol- lisesti toteutuessa poronhoitoon ja porotalou- teen kohdistuvien haittojen kompensoimisesta porotaloudelle laaditaan riittävän selkeät, kat- tavat ja oikeudenmukaiset sopimukset.	2026 ennen kaavaehdotuksen viimeistelyä jul- kisesti nähtäville asetettavaksi. Vaikutusten seuranta on tärkeä jatkaa, jotta vaikutuksia voidaan tarvittaessa lieventää myös toiminnan aikana. GPS-pantaseuranta on tehty vuodesta 2016 lähtien. Pantaseuranta tuo tietoa porojen liikkeistä sekä mahdollisista vaikutuksista, minkä vuoksi sitä on hyvä jat- kaa. Seurannasta on hankevastaava sopinut paliskuntien kanssa ja siitä päätetään ympäris- töluvan ja kaivosluvan yhteydessä.
---	---

1.11 Keminmaan kunta, kunnanhallitus

Lausunto	Vastine
Lausunto Sakatin kaivoshankkeen vaihe- maakuntakaavan valmisteluaineistosta Keminmaan kunta kiittää mahdollisuudesta lausua Sakatin kaivoshankkeen valmisteluai- neistosta. Hanke on mittava, sillä arvioitu kai- voksen elinkaari on yli 20 vuotta ja sen toi- minta kohdistuu merkittävällä tavalla niin pai- kalliseen ympäristöön, vesistöihin kuin alueta- louteenkin. Kaivoshankkeen sijainti Viiankiaavan Natura 2000 -alueen välittömässä läheisyydessä ja sen alla edellyttää, että luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arviointi on kattava ja luotettava. Aineistoista ilmenee, että hank- keen toteuttaminen voi edellyttää Natura-alu- een osittaista purkamista tai rajausten muu- toksia. Keminmaan kunta korostaa, että Na- tura-alueiden koskemattomuus on ensisijai- nen tavoite, eikä hankkeelle tule myöntää lu- pia ilman, että luonnonarvojen säilyminen voi- daan kiistattomasti turvata. Kaivoksen toi- minta kohdistuu Kitiseen, jonka merkitys ulot- tuu laajasti myös alavirran kuntiin. Rikastekuljetukset tullaan mahdollisesti hoita- maan pääosin maanteitse Perämeren satamiin (mm. Kemi) tai junaterminaalien kautta. Tämä tarkoittaa huomattavaa lisääntymistä raskaan liikenteen määrässä myös Kemin- maan alueella. Kunta painottaa, että liikenne- turvallisuuteen, tieverkon kantavuuteen ja asukkaiden viihtyvyyteen kohdistuvat vaiku- tukset on arvioitava kattavasti ja että mah- dolliset parannustarpeet on toteutettava en- nen kaivoksen toiminnan alkamista. Kaivoshankkeella on potentiaalia tuoda työ- paikkoja ja tuloja koko Lapin alueelle, myös Keminmaan asukkaille. Kunta kuitenkin	Natura-vaikutusten arvioinnissa tai siitä saa- duissa lausunnoissa ei ole todettu tarvetta Na- tura-alueen purkamiselle eikä luonnonsuojelu- alueen muuttamiselle. Kaivoksen vesistövaikutukset ratkaistaan ym- päristö- ja vesitalousluvista. Vaihemaakuntakaavaratkaisulla pyritään mah- dollistamaan sellaisen hankevaihtoehdon to- teutuminen, jonka vaikutukset Natura-aluee- seen ovat mahdollisimman lievät. Liikennevaikutukset ja niiden lieventämistoi- menpiteet on arvioitu Sakatin monimetallikai- voksen hankkeen ympäristövaikutusten arvi- oinnissa ja täydennyksessä. Logistiikkaselvi- tyksessä (Sitowise 2019b) ja sen päivityksessä (Sitowise 2024) on arvioitu kaivoksen kaikkien vaiheiden liikennemäärät ja liikenteen suun- tautuminen. YVA-selostuksen mukaan:

korostaa, että mahdolliset aluetaloudelliset hyödyt eivät saa ohittaa ympäristönsuojelun ja terveyden turvaamisen ensisijaisuutta. Porotalous on merkittävä osa Lapin kulttuuria ja elinkeinoja. Kemnimaan kunta yhtyy siihen, että porovaikutusten arviointi on toteutettava yhteistyössä paliskuntien kanssa, ja haittojen ehkäisemiseksi tai kompensoimiseksi on löydettävä hyväksyttävät ratkaisut. Keminmaan kunta katsoo, että: Natura 2000 -alueiden suojeluperusteet on turvattava, eikä hanketta voida toteuttaa, mikäli suojelutavoitteet vaarantuvat. Raskaan liikenteen vaikutukset Perämeren satamiin suuntautuvilla kuljetusreiteillä on huomioitava ja ratkaistava ennen toiminnan käynnistämistä. Kaivoshankkeen aluetaloudelliset hyödyt eivät saa syrjäyttää ympäristö- ja terveyshaittojen ehkäisyä.	Rakennusvaiheessa kaivoksen raskas liikenne on enimmillään noin 40 ajoneuvoa vuorokaudessa. Toimintavaiheen raskaan liikenteen enimmäismäärä on 50 ajon./vrk, josta rikastekuljetuksia on enimmillään n. 30, muita materiaali- ja tarvikekuljetuksia 10. Tällä liikenteellä ei ole huomattavaa vaikutusta valtatieverkossa Kemnimaan kohdalla. Ympäristö- ja terveysvaikutukset on arvioitu Sakatin monimetalliesiintymän kaivoshankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa ja sen päivityksessä sekä Natura-arvioinnissa ja sen päivityksessä. YVA-menettelyn päätyttyä hankesuunnittelua on jatkettu ja suunnittelussa on huomioitu YVA- ja Natura-menettelystä saadut arviointitulokset, yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä sekä annetut lausunnot ja mielipiteet. Hankkeen toteutustavaksi on valikoitunut hankevaihtoehto VE1a, jolla on vähäisimmät vaikutukset Natura-alueeseen ja, jonka teknistä toteutusta on kehitetty eteenpäin YVA-menettelyssä tarkastellusta. Toteutustavan valintaa ja suunnittelua on ohjannut ympäristövaikutusten ohella myös tekninen toteutettavuus sekä taloudellinen kannattavuus.
---	---

1.12 Huoltovarmuuskeskus

Lausunto	Vastine
Lausuntopyyntö Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta Huoltovarmuuskeskus kiittää mahdollisuudesta lausua Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta. Huoltovarmuuskeskus on perehtynyt lausuntopyyntöön ja taustamateriaaliin, mutta sillä ei ole lausuttavaa asiaan liittyen. Huoltovarmuuskeskus pyytää kuitenkin mahdollisuutta saada tiedoksi asian jatkovalmistelun edistymisen.	Merkitään tiedoksi mahdollisuus saada tiedoksi asian jatkovalmistelusta.

1.13 Sisäministeriö

Lausunto	Vastine
Sisäministeriö ilmoittaa, ettei sillä ole lausuttavaa koskien lausuntopyyntöä Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta.	Merkitään tiedoksi.

1.14 TUKES

Lausunto	Vastine
Tukesilla ei ole lausuttavaa Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavasta.	Merkitään tiedoksi.

1.15 Sodankylän kunta

Lausunto	Vastine
SODANKYLÄN KUNNAN LAUSUNTO SAKATIN KAIVOSHANKKEEN VAIHEMAAKUNTAKAAVAN VALMISTELUAINEISTOSTA Sodankylän kunnassa on vireillä Kirkonkylän osayleiskaavan muutos (kh 29.1.2019 § 36). Tehtävänä on laatia oikeusvaikutteinen osayleiskaavan muutos Sodankylän kirkonkylään. Suunnitteluala kattaa kirkonkylän itäpuolisen alueen valtatieltä 5 (Kemijärventie) Kelukosken voimalaitokselle rajautuen Kitisen jokeen ja osittain sen yli valtatiehen 4 (Ivalontie). Alue sisältää Kaanaanmaan asutun alueen, Savukoskentien läheisen asutuksen (Mantovaara) sekä alueet valtatiehen 5 varren pohjoispuolella raviradalle ja hieman sen itäpuolelle. Sodankylän kunta kiinnittää lausunnossaan erityistä huomiota tieyhteyslinjaukseen Sakatin kaivosalueelle. Osana mainittua osayleiskaavan kaavoitusprosessia on selvitetty tieyhteysvaihtoehdot vaikutuksineen Sakatin kaivosalueen yhdystielle. Eteläinen tielinjausvaihtoehto (vaihtoehto 1) lähtee valtatiehen 5 uudelta tielinjaukselta Kaanaanmaasta, ylittää Kelujoen uuden sillan kautta voimalaitoksen itäpuolella ja suuntautuu pohjoiseen kohti suunniteltua kaivosaluetta. Uusi tieyhteys mukailee Kitisen itäranalla nykyisen metsäautotien linjausta kaivosalueen rajalle saakka. Sakatin yhdystien pohjoinen tielinjausvaihtoehto (vaihtoehto 2) lähtee valtatieltä 4 Sattasen pohjoispuolelta, ylittää Kitisen uuden sillan kautta ja suuntautuu kohti kaivosaluetta. Sodankylän kunta pyrkii edistämään vaihtoehto 1:n mukaista tieyhteyttä. Kunta pitää kuitenkin vaihtoehto 2:n yhä mukana tarkastelussa. Vaihtoehto 1:n mukainen ratkaisu mahdollistaa uuden maankäytön kehittämisen ja kestävä kasvun ohjaamisen Kaanaanmaan pohjoispuolelle. Kaiken kaikkiaan valtatie 5:n uusi linjaus, ja sen liittyminen Sakatin yhdystielle lyhentää pitkämatkaisen liikenteen aikoja. Tieyhteys mahdollistaa toimivat kulkuyhteydet Sakatin kaivokselle. Tavoitteena on selkeyttää Sodankylän taajamarakennetta sekä sovittaa taitavasti yhteen maankäyttö, asuminen ja liikenne. Kunta on osoittanut uusia pientalovaltaisia asuntoalueita Kaanaanmaan pohjoispuolelle, Kitisen läheisyyteen. Näille alueille toivotaan muuttavan esimerkiksi Sakatin kaivostyöläisten perheitä. Mahdollisen uuden kaivoksen synnyttämää asuntotarvetta on pyritty hyvissä ajoin ennakoimaan. Vaihtoehto 1:n kielteiset vaikutukset ympäristölle ja nykyiselle asutukselle ovat pienemmät. Sodankylän kunta yhtyy Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan	Yhdystien ohjeelliset/vaihtoehtoiset linjaukset ovat molemmat tässä kaavaluonnoksessa. Maakuntakaavoituksessa voidaan esittää vaihtoehtoisia tielinjauksia. Päätös valittavasta linjasta tehdään osayleiskaavoituksessa.

kaavaselostuksen arvioon, jossa todetaan, että eteläinen yhdystie aiheuttaa asutukselle vähemmän häiriötä kuin pohjoinen yhdystie. Pohjoisen yhdystievaihtoehdon toteutuessa kaivoksen kaikki liikenne kulkee valtatieä 4 pitkin Sodankylän keskustan läpi. Eteläisen yhdystievaihtoehdon toteutuessa vaikutukset ovat Sodankylän pohjoispuolella pienemmät. Eteläinen tieyhteys parantaa liikenneturvallisuutta raskaan liikenteen siirtyessä osittain pois Sodankylän keskustasta (Kemijärvelle suuntautuva liikenne E63-tien kautta). Kaivoshankkeissa tulee huomioida eri hankkeiden (toiminna ja suunnitteilla olevien), yhteisvaikutus infrastruktuuriin, paikalliseen yhteisöön, vesistöihin jne. Tässä tapauksessa erityisesti vaikutus poronhoitoon tulee huomioida, koska hanke sijaitsee erityisellä poronhoitoalueella. PHL 2 § 2:n momentin mukaan maata ei saa käyttää siten, että se aiheuttaa huomattavaa haittaa poronhoidolle. Kunta arvioi, että vaihtoehto 1 tosin avaa uuden raskaanliikenteen tieyhteyden Kitisen itäpuolelle Oraniemen paliskunnan laidunalueelle. Samoin se myös aiheuttaisi melua ym. häiriötä Sodankylän keskeiselle asuntoalueelle, Kaanaanmaalla. Toisessa vaihtoehdossa tulee huomioida Satasen kylän kevyenliikenteen väylät.	Yhdystien kaavamääräyksessä on määrätty yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa turvattavaksi poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Vastaavasti yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on määrätty otettavaksi huomioon mm. asutus ja pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia. Haitallisten vaikutusten lieventämiskeinot tarkentuvat yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, lupamenettelyissä ja rakentamisen toteutuksessa.
--	---

1.16 Puolustusvoimat, 3. Logistiikkarykmentti

Lausunto	Vastine
SAKATIN KAIVOSHANKKEEN VAIHEMAAKUNTAKAAVAN VALMISTELUAINEISTO Lapin liitto on pyytänyt lausuntoa Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavasta. AA Sakatin Mining Oy suunnittelee Sakatin monimetalliesiintymän malmivarojen hyödyntämistä Sodankylässä. Esiintymän päämetallit ovat kupari ja nikkeli. Lisäksi malmi, joka sisältää kobolttia ja jalometalleja, kuten platinaa, palladiumia, kultaa ja hopeaa. Esiintymän mineraalivaranto 157 miljoonaa tonnia. Hanke sijoittuu 10 km ja maanalainen kaivos 15km Sodankylän kuntakeskuksesta koilliseen. Satasen kylä 2 km etäisyydellä. Hanketta varten yhdystie liittyisi kaivosalueen eteläpuolella uuteen valtatie 5 linjaukseen, joka vaatii Kelujen ylittävän sillan tai pohjoisella yhdystiellä Puolakan kohdalla valtatiehen 4, joka vaatii Kittisen ylittävän sillan. Rakennusvaiheen arvioidaan kestävän 3-4 vuotta ja kaivostoiminnan 23 vuotta. Puolustusvoimien lausunto Puolustusvoimien toiminta on alueidenkäytön suunnitteluun liittyen otettava huomioon alueidenkäyttölain (132/1999) seuraavissa kohdissa:	

- 4a § (467/2019) Kansallinen turvallisuus alueidenkäytössä. Alueiden käytön suunnittelussa on turvattava maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden ja rajavalvonnan, väestönsuojelun sekä huoltovarmuuden edellyttämät kehittämistarpeet ja varmistettava, ettei niistä vastaavien tahojen toimintamahdollisuuksia heikennetä. - 33 § (467/2019) Maakuntakaavassa virkistys- tai suojelualueeksi osoitetulla alueella, Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen taroituksiin osoitetulla alueella ja liikenteen tai teknisen huollon verkostoja tai alueita varten osoitetulla alueella on voimassa rakentamista koskeva rajoitus. Rakentamisrajoituksen aluetta voidaan kaavassa erityisellä määräyksellä laajentaa tai supistaa. Puolustusvoimien alueet ovat kaivoslain (621/2011) 7 §:n 2 momentin 2 kohdan mukainen puolustusvoimien käytössä oleva alue, jossa liikkumista on rajoitettu tai se on kielletty. Alueella eikä 100 metriä lähempänä tätä aluetta saa suorittaa malmin etsintätyötä. Hankkeen vaihemaakuntakaava selostuksessa on huomioitu vaihe-maakuntakaavaa koskevan alueidenkäyttölain 33 §:n ehdollinen rakentamisrajoitus. Hankkeen täydennetyssä YVA- ohjelmassa on huomioitu ja merkitty karttaan Puolustusvoimien alue. Hanke alue sijoittuu lähelle tai osittain Puolustusvoimien alueelle. Puolustusvoimat edellyttää, että noudatetaan kaivoslain pykälän (621/2011) 7 §:n 2 momentin 2 kohtaa sekä alueidenkäyttölain kohtia 4a § (467/2019) ja 33 § (467/2019).	Kaivoslain 7 § koskee malmin etsintätyötä. Vaihemaakuntakaavassa Puolustusvoimien alueen lähelle on merkitty ohjeellinen/vaihtoehtoinen yhdystie ja ohjeellinen/vaihtoehtoinen vesilinja. Näihin ei liity mineraalien etsintätyötä.
--	---

2. YHTEISÖT/YRITYKSET

2.1 Sattasniemen paliskunta

Mielipide	Vastine
Lausunto Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta. Sattasniemen paliskunnan suurin sallittu eloporomäärä on 5 300. Osakkaita paliskunnassa on 162. Paliskunnalla on pitkä kokemus kaivostoiminnasta ja sen vaikutuksista alueellaan Pahtavaaran kaivoksen ja Kevitsan kaivoksen myötä. Sodankylässä toimiva Kevitsan kaivos sijaitsee Oraniemen paliskunnan alueella, mutta Sattasniemen paliskunnalla on sen kautta vankka kokemus kaivostoiminnan epäsuorista haittavaikutuksista paliskuntaamme. Kevitsan kaivoksen myötä lisääntyneen kaivosliikenteen vuoksi porokolareiden määrä Sattasniemen paliskunnassa lähti jyrkkään nousuun ja paliskunta joutui aitaamaan	Merkitään tiedoksi.

valtatie 4:n länsilaidan. Kevitsan kaivos ei ole osallistunut aidan rakentamis- eikä ylläpitokustannuksiin ja Sattasniemen paliskunnalta jäi ai- taamisen myötä merkittävä osa laidunmaasta po- rojen saavuttamattomiin. Kevitsan kaivoksen ym- päristöstä sillan kautta Petkulan kylään ja valtatie 4:lle hakeutuvat Oraniemen paliskunnan porot ai- heuttavat Sattasniemen paliskunnalle lisätyötä ja kustannuksia.	
Lainsäädäntö Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva va- paa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoi- keus, joka on suoraan poronhoitolailla turvattu erityinen oikeus (PHL 3§). Sattasniemen palis- kunta sijoittuu poronhoitolain (PHL 848/1990) määrittelemälle erityisesti poronhoitoa varten tar- koitetulle alueelle. Alueella olevaa valtion maata ei saa käyttää niin, että siitä aiheutuu huomatta- vaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §). Maan luovut- taminen tai vuokraaminen saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maan omistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheutta- mista vahingoista (PHL 2§). Poronhoitolaissa sää- detään valtion viranomaisen neuvotteluvelvolli- suudesta suunniteltaessa valtion maita koskevia poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikut- tavia toimenpiteitä (53 §). Kaivoshanke sijoittuu osittain valtion maalle. Alueella voimassa oleva Pohjois-Lapin maakunta- kaava edellyttää poronhoidon alueidenkäytöllisten toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista ja poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioon otta- mista mm. matkailutoimintoja ja loma-asuntoja suunniteltaessa. Poronhoitoon kohdistuvia vaiku- tuksia selvitettyä tulee asiasta neuvotella asi- anosaisen paliskunnan kanssa. Maakuntakaavan määräys laajentaa neuvotteluvelvollisuuden muil- lekin viranomaisille, kuten kunnalle. Alueella on vireillä Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040. Ylei- sen, koko kaava-alueella koskevan kaavamää- räyksen mukaan ”Poronhoitoalueella on turvat- tava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedelly- tykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alu- eiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomi- oon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnittelun osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa ja saamelaiden kotiseutualueella Saamelaiskäräjien kanssa sekä kolttaalueella myös Kolttien kyläkokouksen kanssa.” Maakuntakaavojen ohjaus on otettava huomioon kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavaa laadittaessa (Maankäyttö- ja rakennuslaki, MRL 132/1999, 32 §). MRL 39 §:n mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon kunnan elinkeinoelämän toi- mintaedellytykset. Kaavalla ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Poronhoito on Sodankylässä merkittävä elinkeino ja sen oikeudet ja toiminta- edellytykset on turvattava kaavaratkaisussa. Kai- voslain (621/2011) mukaan malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhtontalupaa ei saa	Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 mää- räykset ovat vaihemaakuntakaavan alu- eella edelleen voimassa: Määräys kuuluu: <i>”Poronhoitoalueella on turvattava poron- hoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alu- eidenkäytölliset toiminta- ja kehittä- misedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunnitelta- essa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnitte- lun osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa ja saame- laisten kotiseutualueella Saamelaiskärä- jien kanssa sekä koltta-alueella myös Kolttien kyläkokouksen kanssa.”</i>

myöntää, jos luvan mukainen toiminta aiheuttaisi erityisellä poronhoitoalueella huomattavaa haittaa poronhoidolle (50 §).	
Kaavaselostus Vaihemaakuntakaavan perustilaa ja vaikutuksia arvioidaan YVA-selostuksen porotalousselvityksen perusteella. Sattasniemen paliskunta katsoo, että YVA-selvitys oli puutteellinen monelta osin ja vaati sitä täydennettäväksi. Esitetyissä taustatiedoissa on Sattasniemen paliskuntaa koskien suuria puutteita, minkä vuoksi todennäköisesti myös haittojen arviointi Sattasniemen paliskunnan osalta on puutteellinen. Sakatin suunniteltu kaivos sijaitsee kokonaisuudessaan Oraniemen paliskunnan puolella, Oraniemen ja Sattasniemen paliskuntien rajan välittömässä läheisyydessä. YVA-selostuksen liitteessä ”Poroselvitys” on arvioitu Oraniemen paliskunnan porojen määrä (350-450 poroa) mahdollisen kaivoksen haittavaikutusalueella. Poroselvityksessä ei ole kuitenkaan tuotu esille, että suunnitellun kaivoksen vaikutusalueella on talviaikana lisäruekinnassa tai paimennuksessa tokissa ja aidoissa vuodesta riippuen noin 30 - 40 % Sattasniemen paliskunnan poroista eli jopa yli 2000 poroa. Alueella on myös lukuisia Sattasniemen paliskunnan osakkaiden porotiloja. Poroselvitykseen ei ole merkitty Sattasen kylän alueella ja Kitisen joen länsipuolella olevia viljelyksiä, joista suurimmalla osalla viljellään rehua paliskunnan porojen käyttöön. Sekä viljelykset että tarha-aidat on kuitenkin tuotu kaivosyhtiön edustajille tietoon YVA:n liittyvissä sidosryhmätapaamisissa. Poroselvityksessä kaikki merkityt häiriöalueet näyttävät kartoissa päättyvän paliskuntien rajalla Kitisen jokeen uutta voimalinjaa lukuun ottamatta. Kuitenkin YVA-selostuksessakin ilmenee haittavaikutusten yltävän myös Sattasniemen paliskunnan puolelle.	Ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä tehtyä Sakatin kaivoshankkeen poroselvitystä on hyödynnetty vaikutusten arvioinnissa. YVAN jälkeen on kaivoshankkeen suunnittelu edennyt ja Natura-arviointi on ohjannut suunnittelua vaihtoehtoihin, joilla on vähiten haitallisia vaikutuksia Naturalla suojeltuihin luontoarvoihin. Vaihekaavaa laaditaan YVAN hankevaihtoehtojen 1 pohjalta. Vaihtoehtoja on edelleen kaksi: yhdystie etelästä valtatie 5:n uudelle linjalle tai yhdystie pohjoisesta suoraan valtatielle 4. YVA:ssa arvioitiin, että hankevaihtoehtojen 1a ja 1b vaikutukset porotalouteen ovat vähäisimmät. Vain kaivosteollisuusalue Kuusivaarassa aidataan. Porojen laidunalueelle ei rakenneta kuljettimia. Viiankaa-alle ei rakenneta porojen kulkua estäviä rakenteita. Porojen liikkumiselle haittaa tuottavia rakenteita ovat eteläinen tai pohjoinen yhdystie, maanalaisten vesiputkien rakentaminen sekä 110 kV voimalinja. Lisäksi haitallisia vaikutuksia voi aiheutua poroille hankkeen ja liikenteen melusta sekä pölyämisestä. Näiden rakenteiden ja toiminnan vaikutuksia selvitetään ja arvioidaan poroselvityksen täydennyksessä.
Liikenne Oletettavasti suurimmat haittavaikutukset Sattasniemen paliskunnalle tulevat lisääntyvästä liikenteestä. Kaikissa kaivosvaihtoehtoissa liikenne lisääntyy VT4:llä. Liikenteen aiheuttamia haittavaikutuksia ei ole kuitenkaan YVA-selostuksessa riittävästi käsitelty ja arvioitu Sattasniemen paliskunnan osalta. Etenkin pohjoinen tievaihtoehto, jossa silta rakennettaisiin Kitisen yli kaivoksen pohjoispuolelta, olisi Sattasniemen paliskunnalle erittäin haitallinen lisääntyneen liikenteen vuoksi. Haitan aste ja mittaluokka tulisi arvioida YVA-selostuksessa. Liikenteen haittoja arvioitaessa Sattasniemen paliskunnan osalta tulisi käsitellä VT4 aidan ja aitarakennelmien rakentamisesta, kunnossapidosta ja porttiratkaisuista aiheutuvia haittoja ja kustannuksia. Sattasniemen paliskunnalla on huonoja kokemuksia näiden asioiden huomioimisesta aikaisemmissa hankkeissa, joissa kaivoksesta aiheutuvat epäsuorat kustannukset ovat jääneet kaivoksen sijaan paliskunnan kustannettavaksi.	Sattasniemen esille nostamat seikat on pyritty käsittelemään poroselvityksen täydennysselvityksessä.

Poroselvityksessä puhutaan aidoista tarkemmin vain Oraniemen paliskunnan kohdalla. Haittavai- kutuksia arvioitaessa on otettava huomioon myös yhteisvaikutukset jo olemassa olevien kaivosten eli Pahtavaaran ja Kevitsan osalta. YVA-arviointiselostuksessa ei käsitellä lainkaan kaivostoimintaan liittyvää yhdyskuntarakenta- mista, joka puolestaan tulisi lisäämään poronhoi- don häiriöalueita ja niistä seuraavia laidunmene- tyksiä poronhoidolle.	
Pöly Selvityksen taustatiedoissa on mainittu Sattasnie- men paliskunnan viljelysaluut Sattasen ja Kersi- lön kylässä sekä Sattasjoen ja Kitisen varressa. Näiden viljelysten todetaan olevan lähes kauttaal- taan porotalouskäytössä. Sattasniemen viljelys- peltoja ei ole merkitty taustakarttoihin, vaikka niistä on annettu tieto sidosryhmätapaamisessa. Poroselvityksessä todetaan useammassa kohtaa porojen lisäruokinnan ja etenkin rehun olevan suurimpia kulueriä porotaloudessa. Lisäksi tode- taan porojen tarhaamisen vaativan laajat tarhaa- miseen ja rehutuotantoon soveltuvat alueet. Edel- leen todetaan rehujen kuljettamisen kauempaa olevan suuri kuluerä, mikäli niin joudutaan toimi- maan. Sakatin kaivoksen vaikutuspiirissä ja pölyn las- keuma-alueella sijaitsee useita talvirokintatar- hoja sekä vasotustarhoja Sattasniemen paliskun- nan alueella. Vaikutusalueella on myös porojen maastoruokinta-alueita. Syksyn erotusten jälkeen ja tarhausaikaan alueella on jopa tuhansia Sat- tasniemen poroja. Poroselvityksessä puhutaan pääasiassa pölyn määrästä ilmassa, vaikka relevantimpaa porota- louden kannalta olisi puhua maahan laskeutu- vasta pölystä. Maahan laskeutuva pöly jää kas- vien pintaan ja maaperään vaikuttaen suoraan kasveihin. Mahdolliset raskasmetallit kulkeutuvat ravinnon myötä poroihin ja sitä kautta ihmisiin. Pölyselvityksestä ei ilmene mitään aineita pöly pitää sisällään eikä YVA-selostuksessa ole arvioitu lain- kaan pölyn vaikutusta ravintokasveihin ja sitä kautta ihmisten ja eläinten terveyteen. YVA-selostuksen pölymallinnuksessa (AONA Envi- ronmental) määritellään raja-arvo, jonka alapuo- lella pölylaskeuman väitetään olevan herkille ekosysteemeille ja kasvilajeille merkityksellisiä. Käytetty raja-arvo perustuu vuonna 2005 ilmestyneeseen ”Guidance for Undertaking Envi- ronmental Assessment of Air Quality for Sensitive Ecosystems in Internationally Designated Nature Conservation Sites and SSSIs ” -julkaisuun. Ky- seinen lähde ei ole tutkimus vaan väliaikaiseen käyttöön tarkoitettu tierakennusoppaan liite. Ky- seisestä lähteestä ei ilmene, mihin raja-arvo pe- rustuu. YVA-selostuksen Natura-arvioinnista ilme- nee, että alkuperäinen lähde raja-arvolle on vuonna 1993 ilmestynyt kokooma-artikkeli tutki- muksista eli ei myöskään varsinainen tutkimus. Internetistä löydettävissä olevissa tuoreemmissa tutkimuksissa todetaan, että arvioitaessa	Sakatin kaivoksen perustilaselvityksiä on täydennetty pölylaskeumatarkkailun osalta YVA-menettelyn aikana vuonna 2021- 2022. Perustilaselvitys käsittää kolme tark- kailupistettä Sattasen kylällä sekä kolme tarkkailupistettä Kitisen jokivarressa Puola- kan ja Sahakankaan välisellä alueella. YVA-täydennyksen 2023 liitteenä on esi- tetty yhteenveto rikastushiekan kuivaläji- tyksen referensseistä ja pölynhallintakei- noista. YVA-menettelyn jälkeen hankkeelle on laa- dittu selvitys Sakatin pölyvaikutukset se- kundäariset vaikutukset poroihin (Ramboll 31.5.2024), jossa tarkasteltiin pölylas- keuman mahdollisia sekundärisiä vaiku- tuksia alueen porojen ravintoon. Sakatin pölyvaikutusten arviointi porojen sekun- daarinen altistuminen – lähtöaineistossa ja taustaselvityksessä (Ramboll 2024) kuva- taan pölyn koostumusta. Selvityksessä tar- kasteltiin kahdessa rikastusprosessivaihto- ehdossa syntyviä matalarikkisiä rikastus- hiekkoina, joiden mineraloginen koostumus, hapontuotto ja alkuaineiden kokonaispitoi- suudet esitettiin. Myös metallien liukoisuus matalarikkisestä rikastushiekasta ja pölyn raskasmetallipitoisuudet suhteutettuna maaperään sisältyvät raporttiin. Pölyn vaikutusta herkkiin kasvilajeihin on käsitelty myös Natura-arvioinnissa.

kaivospölyn haittoja kasveille, tulee muun muassa arvioida kaivospölyn mineraalisisältöä, pH-arvoa, pölyn vaikutusta maaperään sekä pölyn laskeutumista lumelle ja sitä kautta kasvistolle ja eläimistölle aiheutuvaa haittaa. Edelleen tutkimuksissa on todettu kaivospölyn aiheuttavan muun muassa kasvien kasvun hidastumista, näkyviä vikoja kasveissa sekä tuotantomäärän laskua. (Kameswaran, Gunavathi & Gopi Krishna 2019; Katare, Pichhode & Nikhil 2015.) Myös YVA-selostuksen Natura-arviointiliitteessä todetaan, että näitä asioita tulisi arvioida, mutta tästä huolimatta edellä mainittuja asioita ei ole selostuksessa arvioitu. Pororehulle aiheutuvaahaittaa ei ole arvioitu lainkaan, vaikka lisärehun todetaan olevan yksi suurimmista poroelinkeinon kulueristä etenkin, jos kaivoksen myötä rehut joudutaan ostamaan muualta.

Selvityksessä todetaan, että aiemmista tutkimuksista voi päätellä porojen välttelevän kaivosalueita melun ja pölyn vuoksi. Lisäksi todetaan, että Oraniemen puolella porot välttelevät Kevitsan kaivosaluetta vallitsevien tuulensuuntien mukaisesti pohjois-, koillis- ja itäpuolella 6 km:n ja etelä- ja länsipuolella 3 km:n vyöhykkeellä. Sakatti on maanalainen kaivos, toisin kuin Kevitsa, mutta Sakatissa aiotaan käyttää kuivaläjäytystekniikkaa, jonka suurimpana ongelmana pidetään runsasta pölyämistä. Tutkimustietoa pölyn leviämisestä kuivaläjäytysalueilta ei ole saatavilla. Natura-selvityksen mukaan rikastushiekan tuulieroosio on yksi keskeisistä pölypäästöjen lähteistä. Rikastushiekan mahdollinen kuivaläjäytys aiheuttaa märkäläjitystä suuremmat pölyvaikutukset.

Sattasen kylän alueella, jossa suuri osa poronhoitajien rehuviljelyksistä sijaitsee, ei ole tehty perustilaselvitystä pölyn osalta lukuisista pyynnöistä huolimatta. Lisäksi todettakoon, että esim. Kevitsassa vallitsevista tuulista huolimatta porot ovat karttaneet myös kaivoksen länsi- ja eteläpuolen alueita johtuen luultavasti pölystä, jolloin voisi olettaa porojen välttelevän myös vähäisiä määriä pölyä. Jos ja kun pölyä kulkeutuu toisinaan myös Sakatista länteen, jää Sattasniemen paliskunnan alueen poro- ja vasotustarhoja sekä viljelyksiä mallinnuksia huomattavasti laajemmin pölyhäiriöalueen sisälle. On huomioitavaa, että porot eivät voi tarhoista siirtyä, vaikka pöly aiheuttaisi niiden terveydelle haittaa. Tämä on ongelma, etenkin pölylaskeumasta lumelle, jota porot käyttävät nestelähteenään. Talven aikana ehtii lumelle kertyä paljon pölyä, vaikka vuorokausittainen pölyn määrä ei raja-arvoja ylittäisikään. Myöskään viljelyksiä ei voi siirtää, jos ne pölyn vuoksi tulevat käyttökelvottomiksi eläinrehuksi viljelyyn. Näitä haittoja ei ole YVA-selostuksessa arvioitu.

Pölyn aiheuttamaa haittaa ei ole YVA-selostuksessa arvioitu riittävän laajasti. Katsomme, että puutteellisista lähteistä ja taustaselvityksistä johtuen, selostuksen johtopäätös haitan asteesta Sattasniemelle pölyn osalta on virheellinen. Haitan astetta voidaan arvioida vasta, kun edellä mainitut asiat on selvitetty perusteellisemmin.

Melu Melua käsitellään selvityksessä suurpiirteisesti. Lukijalle ei jää selvää kuvaa, miten kaivosaikainen melu eroaa VT4:n melusta vaan niitä verrataan lähes samanarvoisin. Melun vuorokausivaihtelu olisi esimerkiksi hyvä ottaa selvityksessä esiin: tie hiljenee yöksi, kaivos ei. Lisäksi tien melu on kirjaimellisesti ohimenevää, ajoittaista eikä jatkuvaa kuten kaivoksen melu. Melu vaikuttaa olevan suurin syy pölyn ohella, miksi porot karttavat kaivoksia. Tutkimuksissa on esimerkiksi karibujen todettu siirtyvän kaivoksista kauemmas, kuin mihin pöly kulkeutuu ja mihin kaivos näkyisi ja selittävänä tekijänä tähän on pidetty melua. Meluhäiriöalueeksi tulisikin laskea suurempi alue tai sen laskeminen nyt käytettyjen arvojen mukaan on perusteltava paremmin. Melutaso 40-75 dB -alue tuotanto- ja rakennusvaiheessa pitää sisällään Sattasen kylän ja Kitisen jokivarren. Näillä alueilla on talviaikaan Sattasniemen puolella yli tuhat poroa tarha- ja maastoruokinnassa. Osassa näistä tarhoista vasotetaan porot. VNp 993/1992 todetaan: asumiseen käytävillä alueilla melutaso ei saa ylittää päivällä 55 dB eikä yöllä 50dB, uusilla alueilla yöohjearvo on 45 dB. Esimerkiksi Sattasen kylän kohdalla nuo arvot ylittyisivät. Ylittyvien meluohjearvojen alle jää Sattasniemen puolella monia porotiloja pysyvine asuinrakennuksineen. Poroselvityksessä on todettu tutkimusten osoittavan porojen olevan herkempiä häiriöille etenkin kevättalvella ja vasomisaikaan, jolloin porot ovat Sattasniemen puolella pääsääntöisesti tarhoissa. Selvityksessä ei oteta kantaa melun vaikutukseen Sattasniemen paliskunnan puolen porotarhoille ja vasotustarhoille. Melun vaikutusta tarhaporoihin tulisi arvioida. Vapaana laiduntavat porot voivat välttää häiriötekijää, aidassa olevat eivät. Meluvalleja on suunniteltu hankkeessa vain Viiankiaavan puolelle, vaikka kaivosmelu ylittää ohjearvot myös Sattasen kylässä ja Kitisen varrella. Sattasniemen paliskunta katsoo, että melun estämistoimenpiteet, kuten meluvallit, tulee suunnitella ja merkitä vaihemaakuntakaavaan myös Sattasniemen paliskunnan suuntaan.	Vaihemaakuntakaavan määräyksissä on huomioitu lieventämistoimenpiteet. Esimerkiksi kaivosalue (EK-1) sisältää myös alueet haitallisten ympäristövaikutusten kuten melun ja maisemahaitan lieventämiseksi. EK-1-alueelle määrätään myös turvavyöhyke Kitisen joen rantavyöhykkeellä ja Viiankiaavan suuntaan. Melun torjuntatoimenpiteiden suunnittelu kuuluu yksityiskohtaiseen suunnitteluun ja huomioidaan osayleiskaavoituksessa.
Voimalinjat Poroselvityksessä ei ole käsitelty lainkaan voimalinjan rakentamisen vaikutusta porotalouteen. Poroselvityksessä mainitaan tutkimuksista, joissa erityisesti voimalinjojen rakentamisvaihe vaikuttaa poroihin. Sattasniemen puolella on suunnitellun voimalinjan läheisyydessä tarhoissa ja maastoruokinnassa n. 1000 poroa. Voimalinjan rakennustyöt vaikeuttavat porojen kulkemista kotitarhoihin sekä niiden pysymistä tokassa maastoruokinnassa ja aiheuttaa siten lisäkustannuksia, kun porot joudutaan ottamaan ruokintaan normaalia aiemmin. Toiminnassa olevat voimajohdot ovat tutkimusten mukaan vaikuttaa mm. porojen laidunkiertoon, sen reitteihin ja vasoma-alueisiin, sillä porot kykenevät näkemään voimajohdon	Voimajohdon vaikutuksia poronhoitoon arvioitiin Sakatin 110 kV liityntävoimajohdon ympäristöselvityksessä, joka on Sakatin monimetallikaivoksen YVA-selostuksen liitteenä. Voimalinjan ympäristövaikutuksia poronhoitoon käsitellään tarkemmin poroselvityksen täydennysselvityksessä.

tuottaman UV-säteilyn (ns. koronapurkaukset) ikään kuin salamointina (Tyler ym. 2014 & 2016). Selvityksessä ei myöskään kerrota kuinka suuren pinta-alan uusi voimalinja vie laidunalueista. Myös voimalinjan rakentamista koskeva liite on puutteellinen haittojen vaikutusten arvioinnin osalta, koska siinä ei ole huomioitu alueella oleville tokille ja porotarhoille aiheutuvaa haittaa. Voimalinjan rakentamista tulisi käsitellä selvityksessä paremmin, koska se voi potentiaalisesti aiheuttaa Poronhoitolaissa mainitun huomattavan haitan.	
Osallistaminen Kaavaselostuksessa todetaan, että YVA-selvityksen teossa olisi osallistettu poronhoitajia. Porotalouden sidosryhmätapaamisia, johon Sattasniemen paliskunta on kutsuttu, on ollut vain 2 vuonna 2018. Helsingin yliopiston tutkija Maija Lassila toteaaakin vuonna 2020 julkaistussa tutkimusartikkelissaan, että Sodankylän alueen poronhoitajat kokevat, että kaivosyhtiön edustajat ovat sivuuttaneet heidän huolensa kaivoksen haitoista (Lassila 2020). Vuoden 2018 tilaisuuksissa kerättiin tausta-aineistoa YVA-selostukseen eikä mahdollisista haitoista ollut tuolloin vielä mitään tietoa. Jo tuolloin Sattasniemen ja Oraniemen paliskuntien poronhoitajat esittivät selvityksen mukaan perustellun huolensa etenkin pölyn ja melun vaikutuksista poroihin. Pöly- ja meluasiasia ei ole käyty edellä mainituissa sidosryhmätapaamisissa läpi vaan on todettu näiden selvitysten olevan keskeneräisiä. Poroselvityksen mukaan pöly- ja melumallinnukset ovat valmistuneet vasta 2020. Melualueet esitellään suurpiirteisesti poroselvityksessä kartoin ja pölymallinnukset vain mainitaan ilman tarkempia sivunumeroituja lähdeviitteitä. Ennen YVA-selostuksen julkaisua luvattiin pitää tilaisuus, jossa paliskunnat pääsisivät vielä kommentoimaan selostusta. Tämä tilaisuus pidettiin 19.11.2020, kommentointiaikaa annettiin paliskunnille viikko. Lopulta kaivosyhtiön edustaja ilmoitti Sattasniemen paliskunnalle, ettei paliskunnan kommentteja ehditä ottaa huomioon julkaitavassa YVA-selostuksessa.	Vaihemaakuntakaavan poronhoitolain § 53 mukainen ensimmäinen neuvottelu on käyty 27.2.2024. Neuvottelussa sovittiin, että seuraava neuvottelu käydään, kun kaavaehdotuksesta viranomaislausunnot on saatu. Seuraava neuvottelu käydään ennen kaavaehdotuksen viimeistelyä julkisesti nähtäville asetettavaksi. Tilaisuus poroelinkeinolle pölyvaikutuksista järjestettiin 14.8.2024 selvityksen Sakatin pölyvaikutusten sekundaarisista vaikutuksista poroihin (Ramboll 31.5.2024) valmistuttua.
Arvioinnin asianmukaisuus ja riittävyys YVA-selostuksen nykytilan kartointu on tehty kohdullisesti joitakin etenkin Sattasniemen paliskuntaa koskevia poikkeuksia lukuun ottamatta, joita mainitaan aiemmin tässä lausunnossa. Kuitenkin haittavaikutusten arviointi on monin paikoin erittäin puutteellista. Lähteinä käytetty aineisto ei täytä tieteellisen lähdeaineiston kriteereitä esimerkiksi pölyselvityksen osalta. Selostuksessa lähteiden käyttö on ylimalkaista ja lähdeviittaukset puutteellisia, jolloin lukijan on vaikea tehdä arviota johtopäätösten oikeellisuudesta. Koko YVA-selostuksessa on puutteita käytettävien mittasuureiden osalta: niitä ei käytetä johdonmukaisesti tai käytettävät suureet eivät ole relevantteja käsiteltävien asioiden kanssa (esimerkiksi	Maakuntakaavan vaikutusten arviointi perustuu alueidenkäyttölain 9 § edellyttämään kaavan merkittävien vaikutusten arviointiin. Kaavan vaikutuksia selvitetäessä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, eli maakuntakaavatasolla tarkastelutaso on yleispiirteinen.

puhutaan ilmassa olevasta pölyn määrästä arvioitaessa mahdollista haittaa poron ravinnolle).	
Yhteis- ja kumulatiiviset vaikutukset Sattasniemen paliskunta korostaa, että Sakatin vaihemaakuntakaavan valmistelussa tulee arvioida kaivoshankkeen maankäytön yhteisvaikutuksia suhteessa jo olemassa oleviin ja suunnitteilla oleviin toimintoihin alueella. Kaivoshankkeen vaikutukset eivät rajoitu yksittäisiin maankäyttömuotoihin, vaan ne kytkeytyvät laajasti alueen elinkeinoihin, ympäristöön, infrastruktuuriin ja asutukseen. Erityisesti poronhoidon kannalta on tärkeää, että vaihemaakuntakaavassa otetaan huomioon yhteisvaikutukset muiden kaivosten (esim. Kevitsa ja Pahtavaara), liikenteen lisääntymisen, voimalinjojen rakentamisen, pöly- ja melupäästöjen sekä yhdyskuntarakenteen muutosten osalta. Näiden yhteisvaikutusten arviointi on välttämätöntä, jotta voidaan muodostaa kokonaiskuva siitä, miten kaivoshanke vaikuttaa poronhoidon toimintaedellytyksiin pitkällä aikavälillä. Maakuntakaavoituksessa tulee varmistaa, että eri maankäyttömuotojen yhteensovittaminen tapahtuu poronhoitolain ja maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä tavalla, ja että poronhoidolle tärkeät alueet tunnistetaan ja suojataan kaavaratkaisuin. Kaavassa tulee esittää konkreettisia toimenpiteitä haittojen lieventämiseksi ja kompensoimiseksi, sekä varmistaa, että poronhoidon näkökulma on aidosti mukana kaavan suunnittelussa ja päätöksenteossa.	Maakuntakaava ei ole toteuttava kaavataso, vaan ohjaa yksityiskohtaisempaa suunnittelua koskevia rajoituksia ja reunaehjoja. Kaavajärjestelmän peruseriaatteena on, että yleispiirteisempää maankäytönsuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 on osoitettu poronhoitoa turvaavia merkintöjä sekä suunnittelumääräyksiä, jotka jäävät voimaan myös Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan alueella.
Haittojen lieventämiskeinot Poroselvityksessä on käsitelty keinoja haittojen lieventämiseksi. Laidunten laadun muutoksiin sekä ravintokasvien maittavuuden heikentymiseen ratkaisuksi ehdotetaan seuraavia: Suojakasvillisuus/melu- ja näköesteet kaivosinfran ja laidunten ympärillä sekä pölyämisen hallinta ja haitta-ainepäästöjen minimointi. Nämä lieventämiskeinot tulee toteuttaa myös Sattasniemen paliskunnan poronhoito huomioiden. Meluesteet voidaan ratkaista vaihemaakuntakaavassa. Lisäkustannusten ja työajan kulumisen (mm. lisäruokinta talvikaudella, heinäntuonti muualta, aitojen rakentaminen ja ylläpito, porojen paimentaminen pois kielletyiltä tai vaarallisilta alueilta, poronhoidon rakenteiden siirtäminen) – kohtaan ratkaisuksi ehdotetaan vähiten haittaavan VE:n valinta, korvaavat peltoalueet ja haittojen kompensointi. Koska mahdollisella haitta-alueella sijaitsee useita Sattasniemen paliskunnan osakkaiden pysyviä porotarhoja, peltoja ja porotiloja, tulee haittojen lieventämiseen lisätä myös paliskunnan osakkaille korvaavat peltoalueet, porotarihaukset ja porotilat haittojen ilmaantuessa. Suoraan paliskunnan osakkaille aiheutuvien haittojen	Vaihemaakuntakaavan määräyksissä on huomioitu lieventämistoimenpiteet. Esimerkiksi kaivosalue (EK-1) sisältää myös alueet haitallisten ympäristövaikutusten kuten melun ja maisemahaitan lieventämiseksi. EK-1 -alueelle määrätään myös turvattavaksi riittävän peitteinen ja ehjä suojavyöhyke Kitisen joen rantavyöhykkeellä ja Viiankiaavan suuntaan. Melun torjuntatoimenpiteiden suunnittelu kuuluu yksityiskohtaiseen suunnitteluun ja huomioidaan osayleiskaavoituksessa. Rantavyöhyke tekee myös mahdolliseksi porojen liikkumisen Kitisen suuntaisesti.

kompensoinnista tulee neuvotella myös osakkaiden kanssa.	
Kaavamerkinnät ja määräykset Kaavasta esitetään vielä useita vaihtoehtoja ja hankkeen vaikutusten arviointi on kesken. Sattasniemen paliskunnan poronhoidon kannalta edullisin vaihtoehto on, ettei kaivosta toteuteta lainkaan (VE 0). Mikäli kaivos toteutetaan, tulee se tehdä sellaisin ratkaisuin, että alueen luonnolle, ympäristölle ja muille elinkeinoille sekä asutukselle aiheutetaan mahdollisimman vähän haittaa. Arvioitaessa toteutusvaihtoehtoja ja niiden aiheuttamia haittoja, vähiten haittaa suhteessa muihin toteutusvaihtoehtoihin Sattasniemen poronhoidolle aiheuttaa vaihtoehto VE1a. Siinä kaivoksen tulotie on Kitisen itäpuolella. Kaivostoiminnan haitallisia vaikutuksia tulee estää kaavaratkaisuin. Sattasniemen paliskunnan suuntaan tulee lisätä meluntorjuntamerkintöjä. Myös pölyntorjuntaan tulee määrätä toimintoja, mikäli se on kaavalla mahdollista. Kaavassa tulee antaa yleinen kaavamääräys poronhoidon toimintaedellytysten turvaamisesta kaivoksen toimintojen suunnittelussa ja toteutuksessa.	Vaihemaakuntakaavassa vaihtoehtoja esitetään yhdystien (yt/o) sekä vesilinjan (pp) osalta. YVA-menettelyn päätyttyä hankesuunnittelua on jatkettu ja suunnittelussa on huomioitu YVA- ja Natura-menettelystä saadut arviointitulokset, yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä sekä annetut lausunnot ja mielipiteet. Hankkeen toteutustavaksi on valikoitunut hankevaihtoehto VE1a, jolla on vähäisimmät vaikutukset Natura-alueeseen ja, jonka teknistä toteutusta on kehitetty eteenpäin YVA-menettelyssä tarkastellusta. Toteutustavan valintaa ja suunnittelua on ohjannut ympäristövaikutusten ohella myös tekninen toteutettavuus sekä taloudellinen kannattavuus. Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 poronhoidon toimintaedellytysten turvaamista koskevat kaavamääräykset jäävät voimaan. Selvyyden vuoksi ehdotetaan, että poronhoidon kannalta erityisen tärkeän kohteen ph (7357) merkintä määräyksineen sisällytetään kaavakarttaan. Pääosin kaivosalueen ulkopuolelle sijoittuvien yhdystien ohjeellisten/vaihtoehtoisten linjausten ja uuden voimajohdon kaavamääräyksissä on määrätty <i>”Linjauksen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset.”</i>
Yhteenveto Kaavassa tulee arvioida riskejä ja haittoja porotaloudelle ja osaltaan ratkaista niiden estämiseen liittyviä kysymyksiä. Sakatin kaivos aiheuttaisi haittavaikutuksia Sattasniemen paliskunnalle ainakin liikenteen ja mahdollisesti myös pölyn, melun ja päästöjen kautta. Sakatin kaivos sijoittuu poronhoitolain (PHL 848/1990) määrittelemälle erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulle alueelle. Alueella olevaa valtion maata ei saa käyttää niin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §). Poroselvitys on Sattasniemen paliskunnan osalta puutteellinen. Kaivostoiminnasta aiheutuu suoria ja epäsuoria haittavaikutuksia, joita tulee pyrkiä ehkäisemään jo suunniteltaessa. Etenkin melun, pölyn ja liikenteen osalta kaava on osaltaan ratkaisevassa asemassa. Selvityksen puutteet tulee korjata kaavaselostukseen.	Poronhoitolain 53 § mukainen neuvottelu käytiin 27.2.2024. Poronhoitolain 53 §:n mukainen neuvottelu pidetään siinä vaiheessa, kun viranomaislausunnot on saatu kaavaehdotuksesta. Neuvottelu ajoittuu tammikuun 2026 loppupuolelle.
Sattasniemen paliskunta vaatii vaihemaakuntakaavan yhteydessä tarkempaa arviointia seuraavista asioista: - Taustatiedoissa olevat puutteet ja virheet on korjattava.	Maakuntakaavan vaikutusten arviointi perustuu alueidenkäyttölain 9 § edellyttämään kaavan merkittävien vaikutusten arviointiin. Kaavan vaikutuksia selvitetäessä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja

-Välttämisaluetta kuvattava tarkemmin. - Liikenteen haittavaikutusten tarkempi arviointi ja haittojen lieventämiskeinot Sattasniemen paliskunnan osalta. - Pölylaskeutumasta aiheutuvien haittojen tutkimiseksi seuraavien kohtien osalta: - Pölyämisen vaikutukset alueella asuville ja työskenteleville poronhoitajille. - Pölyämisen vaikutukset rehuntuotantoon pelloilla - Pölyämisen vaikutukset poroihin, jotka ovat hoidossa aidoissa tai paimennuksessa tokissa kaivoksen vaikutusalueella, kuluttaako pöly porojen hampaita ja näin lyhentää elinikää? - Porot syövät lunta maasta johon pöly laskeutuu. Riskit porojen terveydelle. Altistuvatko porot raskasmetalleille, kertyykö niitä poroille? - Mikäli pölylaskeuman alueella ei ole turvallista hoitaa tai paimentaa poroja, aiheutuu paliskunnalle huomattavaa haittaa. Tulee tehdä tarkempi selvitys pölyämisen vaikutuksista poronhoidolle, jotta voidaan olettaa, että kyseisillä alueilla voidaan turvallisesti hoitaa poroja, mikäli hanke toteutuu. - Voimalinjan rakentamisesta aiheutuvat haitat Sattasniemen poronhoidolle. Sattasniemen paliskunta vaatii lisäksi, että porojen GPS-seurantaa tulee jatkaa. GPS-pantoja tulee lisätä, jotta saadaan vielä luotettavampi kuva porojen liikkeistä. Mikäli hanke toteutuu, on erityisen tärkeää, että porojen GPS-seuranta jatkuu keskeytyksettä, jotta voidaan arvioida kaivostöiminnan vaikutusta porojen laidunnukseen ja käyttäytymiseen. GPS-seurannassa porojen liikkeistä ja käyttäytymisestä saatua tietoa tulee tarkastella yhdessä asiantuntijoiden, paliskunnan sekä kaivosyhtiön edustajien kanssa säännöllisin väliajoin. Kaivoshankkeen mahdollinen toteuttaminen heikentää mahdollisuuksia harjoittaa elinkeinoa. Kaivosyhtiö on ilmoittanut halunsa ekologisiin kompensatioihin suojelemalla maa-alueita. Paliskunta esittää, että asiassa tulee ottaa huomioon myös haitankärsijät ja heidän näkemyksensä sekä tarpeensa suunniteltaessa mahdollisia suojelukompensaatioalueita. Sattasniemen paliskunta vaatii myös, että mikäli hanke toteutetaan, mahdolliset haitat kompensoidaan paliskunnalle ja haittaa kärsiville poronhoitajille. Sattasniemen paliskunnan poronhoidon kannalta edullisin vaihtoehto on, ettei kaivosta toteuteta lainkaan (VE 0). Arvioitaessa toteutusvaihtoehtoja ja niiden aiheuttamia haittoja, vähiten haittaa suhteessa muihin toteutusvaihtoehtoihin aiheuttaa vaihtoehto VE1a. Sattasniemen paliskunta vaatii edellä esitettyjen asioiden perusteella, että Sakatin monimetalliesiintymän kaivoshankkeen	tarkoitus, eli maakuntakaavatasolla tarkastelutaso on yleispiirteinen.
---	---

vaihemaakuntakaavan selvityksiä, merkintöjä ja määräyksiä täydennetään. Kaavan poronhoitolain 53 §:n mukaisia neuvotteluita tulee jatkaa.	
Sattasniemen paliskunta pyytää lähettämään vastineen lausuntoonsa osoitteeseen Poroisäntä Sattasniemen paliskunta LÄHTEET Kameswaran, S., Gunavathi, Y., Gopi Krishna, P. 2019. Dust pollution and its influence on vegetation – a critical analysis. Research Journal of Life Sciences, Bioinformatics, Pharmaceutical and Chemical Sciences. Katare, J., Pichhode, M. & Nikhil, K. 2015 Effect of Different Mining Dust on the Vegetation of District Balaghat, M.P - A Critical Review. International Journal of Science and Research. Lassila, M. 2020. The Arctic mineral rush and the ontological struggle for the Viiankiaapa peatland in Sodankylä, Finland. Globalizations 16.8.2020. Viitattu 10.2.2021 https://doi.org/10.1080/14747731.2020.1831818 Tyler, N., Stokkan, K-A., C Hogg, Nellemann, C., Vistnes, A-I. & G. Jeffery (2014). Ultraviolet Vision and Avoidance of Power Lines in Birds and Mammals. Conservation Biology 28: 630–631. Tyler, N., Stokkan, K-A., C Hogg, Nellemann, C. & A-I. Vistnes, (2016). Cryptic Impact: Visual Detection of Corona Light and Avoidance of Power Lines by Reindeer. Wildlife Society Bulletin 40(1): 50–58.	

2.2 Paliskuntain yhdistys

Mielipide	Vastine
Lausuntopyyntö 182/10.02.00/2021 SAKATIN KAIVOSHANKKEEN VAIHEMAAKUNTAKAAVALUONNOS Lausunnolla olevassa vaihemaakuntakaavassa käsitellään lähtökohtaisesti vain Sakatin kaivoshanketta koskevat teemat. Voimaan astuessaan vaihemaakuntakaava kumoaa voimassa olevan Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 niiltä osin kuin uudessa kaavassa osoitetaan muutoksia. Sakatin monimetallikaivos toimintoiheen sijoittuisi pääosin Oraniemen paliskunnan alueelle. Kaivostoiminnalla olisi vaikutuksia myös Sattasniemen paliskuntaan kaivoksen liikenneyhteyksien, ja pöly- ja meluvaikutusten vuoksi. Myös kaivoksen vaatima voimajohto tulisi lähes kokonaan Sattasniemen paliskunnan puolelle. Kuljetusten myötä vaikutuksia olisi mahdollisesti myös muualle poronhoitoalueelle. Oraniemen ja Sattasniemen paliskuntien poronhoito perustuu luonnonlaitumien ympärivuotiseen hyödyntämiseen. Poronhoito on merkittävä elinkeino Sodankylässä ja keskeinen osa alueen kulttuuria. Elinkeinolla on	Merkitään tiedoksi.

paljon paitsi välittömiä, myös välillisiä työli- syys- ja talousvaikutuksia mm. lihan ja mui- den tuotteiden jalostuksessa ja matkailussa. Poro ja poronhoito ovat myös tärkeä osa mat- kailun imagoa ja matkailupalveluita. Elinkei- non merkitys sivukylien asuttuna pitämiselle, elinvoimaisuudelle ja maisemakuvalle on suuri. Kaivostoiminnalla Viiankiaavalla olisi huomattavia haitallisia vaikutuksia alueen pa- liskuntien poronhoitoon. Paliskuntain yhdistys katsoo, että Sakatin kai- voshankkeen edistäminen suojelualueella, ei ole kestävä alue- ja luonnonvarapolitiikan mukaista, eikä linjassa kansallisten ja kansain- välisten luontokadon pysäyttämiseen liittyvien tavoitteiden ja sitoumusten kanssa.	
Poronhoidon huomioon ottaminen Poronhoitolaki (PHL 848/1990) on erityislaki, joka turvaa poronhoidon asemaa ja alueiden- käytöllisiä oikeuksia. Oraniemen ja Sattasnie- men paliskunnat sijaitsevat erityisesti poron- hoitoa varten tarkoitettulla alueella, missä val- tionmaata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (2 §). Poronhoidon kannattavuus ja toiminta perustuvat porojen vapaaseen laidunnusoi- keuteen (3 §). Poronhoitolaissa säädetään myös neuvotteluvollisuudesta suunnitelta- essa valtion maita koskevia poronhoidon har- joittamiseen vaikuttavia toimenpiteitä (53 §). Kaivostoiminnalla on useita merkittäviä vaiku- tuksia poronhoidon harjoittamiseen ja kaivos- hanke sijoittuu osittain valtion maille, joten hankkeen edetessä on järjestettävä lain mu- kaiset neuvottelut useampaan kertaan eri me- nettelyiden yhteydessä.	Poronhoitolain 53§:n mukaan ”Suunnitelles- saan valtion maita koskevia, poronhoidon har- joittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpi- teitä valtion viranomaisten on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.” Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaa- van alueella valtio omistaa Viiankiaavan soi- densuojelualueen suurelta osin. Lain mukainen neuvottelu käytiin vaihema- kuntakaavan aloitusvaiheessa 27.2.2024 ja seuraava käydään, kun vaihekaavaehdotuk- sesta on saatu viranomaislausunnot. Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 poron- hoitoa koskeva määräys on voimassa vaihe- kaavan hyväksymisen jälkeenkin.
Natura-arviointi Kaivoshanketta koskevan Natura-arvioinnin johtopäätöksissä todetaan, että hankkeen to- teuttaminen voi aiheuttaa merkittävästi hei- kentäviä vaikutuksia Viiankiaavan suojelupe- rusteille. Tärkein vaikutusmekanismi on vesi- taloudellinen, mutta myös pölyn arvioidaan voimistavan heikentäviä vaikutuksia joillakin luontotyypeillä. Melun vaikutuksen ei arvioida muodostuvan merkittäväksi. Vaikka ns. lie- ventävät toimenpiteet, eli koillisen satelliitti- esiintymän louhimatta jättäminen, toteutetta- isiin, merkittävää heikennystä ei voida sulkea pois kaikkien suojeluperusteiden osalta. Hanke tulee siten todennäköisin perusten vaarantamaan Viiankiaavan Natura-alueen koskemattomuutta. Luonnonsuojelualueilla toimivaltainen viran- omainen Metsähallitus pitää Natura-arvioinnin oleellisimpana puutteena pohjavesien purkau- tumiseen liittyvien riskien tunnistamista. Mi- käli kaivostoiminnan aiheuttama tärsähtely ai- heuttaisi Viiankiaavalla pohjavesien purkautu- miseen muutoksia, riskinä on soiden kuivumi- nen. Kuivuminen heikentäisi merkittävästi suojeltavia luontotyyppejä ja kasvilajistoa.	Hankkeen Natura-arviointi on toteutettu Luon- nonsuojelulain mukaisesti. Kaavaluonnoksen aineistossa ei ollut vielä Natura-arvioinnista saatuja lausuntoja käytettävissä. Lausunnon antoivat Lapin ELY-keskus, Metsähallitus, So- dankylän kunta, Siurunmaan jakokunta ja yksi yksityinen maanomistaja. Lapin ELY-keskuksen ja Metsähallituksen lau- suntojen mukaan Natura-arviointi on asianmu- kaisesti laadittu ja riittävä sen arvioimiseksi, heikentääkö Sakatin monimetallikaivos yksin tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitel- mien kanssa niitä luonnonarvoja, joiden perus- teella Viiankiaavan alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Natura-arvioinnin ja siitä saatujen lausuntojen mukaan, on mahdollista, että hanke vaikuttaa kielteisesti eräisiin Viiankiaavan suojeluperus- teena oleviin lajeihin ja luontotyyppeihin. Ar- vion mukaan Viiankiaapa säilyy suojelun arvoi- sena suona, eikä kaavalla esitetä SL-alueen su- pistamista. Sekä Lapin ELY-keskus että Metsähallitus yh- tyvät Natura-arvioinnin johtopäätökseen, että Sakatin kaivoshankkeen

Metsähallituksen arvion mukaan kaivoshankkeen toteuttaminen vaarantaa Viiankiaavan koskemattomuuden. Luonnonsuojelulain 39 §:n mukaan viranomainen ei saa hyväksyä tai vahvistaa suunnitelmaa, koska arviointimenettely osoittaa suunnitelman heikentävän merkittävästi niitä luontoarvoja, joiden suojelemiseksi Viiankiaapa on Natura 2000 -verkostossa. On selvää, että hankkeen toteuttaminen edellyttää valtioneuvoston päätöstä Natura-suojelusta poikkeamisesta. On myös perustavanlaatuisella tavalla ristiriitaista edistää hanketta, joka edellyttää aapasuokokonaisuuden suoje-luarvojen heikentämisen hyväksymisen, kun samalla pitäisi kansallisesti toimeenpanna EU:n ennallistamisasetusta. Ennallistaminen tulee kansallisesti kohdistumaan merkittävältä osin juuri soiden ennallistamiseen. Luontokatoa pohjoisessa aiheuttaneet maan-käyttömuodot, kuten voimakas metsätalous ja -teollisuus, soiden ojitukset, turvetuotanto, vesivoiman vuoksi valjastetut joet ja rakennetut tekoaltaat, muu energiantuotanto ja kai-vostoiminta ovat kaventaneet paitsi luontoa, myös poronhoidon toimintaympäristöä monin tavoin. Poronhoitokulttuuri on joutunut ahtaalle ja elinkeinon jatkuvuus on vaakalau-dalla, sillä nykymuotoinen energiasiirtymä kiihdyttää edelleen teollisten maankäyttö-hankkeiden suunnittelua ja niiden poliittista oikeuttamista poronhoitoalueella. Tavoitteet luontokadon pysäyttämiseksi ja pyrkimykset kääntää vuosisatoja jatkunut kestämaton luonnon käyttö viimein elpymisuralle, ovat po-ronhoitoalueella välttämättömiä. Ottaen huomioon tavoitteet luontokadon py-säyttämiseksi, on täysin epä johdonmukaista edistää Sakatin kaivoshanketta näin ainutlaa-tuiselle suojelualueella.	vaihemaakuntakaavan hyväksyminen edellyt-tää valtioneuvoston luonnonsuojelulain 39 §:n nojalla tekemää päätöstä. LSL:n 39 §:n mu-kaan Valtioneuvosto voi antaa luvan hyväksyä hankkeen vaihemaakuntakaavan. Samalla Val-tioneuvoston on määrättävä Natura 2000 -ver-koston yhtenäisyydelle tai luontoarvoille aiheu-tuvien heikennysten korvaamiseksi tarvitta-vista toimenpiteistä.
Kaavan vaikutukset poronhoitoon Alueidenkäyttölain 28 §:n mukaan maakunta-kaavaa laadittaessa ei saa aiheuttaa maan-omistajalle tai muulle oikeuden haltijalle koh-tuutonta haittaa. Poronhoito on Sodankylässä merkittävä elinkeino ja sen oikeudet ja toi-mintaedellytykset on turvattava kaavaratkai-sussa. Kaava ei saa aiheuttaa poronhoidolle kohtuutonta haittaa. Kaivoslain (621/2011) 50 §:n mukaan malminetsintälupaa, kaivoslu-paa ja kullanhuuhtontalupaa ei saa myöntää, jos luvan mukainen toiminta aiheuttaisi erityi-sellä poronhoitoalueella huomattavaa haittaa poronhoidolle. Kaavaselostuksessa esitellyt vaikutukset po-ronhoidolle perustuvat laadittuun YVA-selos-tukseen, josta Paliskuntain yhdistys on lausu-nut 12.2.2021 ja täydennyksestä 15.6.2023. YVA-selostusta ei täydennetty poronhoidon osalta, vaikka tätä olimme lausunnossamme edellyttäneet. YVA-selostus ja siihen	Maakuntakaavan vaikutusten arviointi perus-tuu alueidenkäyttölain 9 § edellyttämään kaa-van merkittävien vaikutusten arviointiin. Kaa-van vaikutuksia selvitetessä on otettava huo-mioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, eli maakun-takaavatasolla tarkastelutaso on yleispiirtei-nen. YVA-menettelyn päätyttyä hankesuunnittelua on jatkettu ja suunnittelussa on huomioitu YVA- ja Natura-menettelystä saadut arviointi-tulokset, yhteysviranomaisen perusteltu pää-telmä sekä annetut lausunnot ja mielipiteet. Hankkeen toteutustavaksi on valikoitunut han-kevaihtoehto VE1a, jolla on vähäisimmät vai-kutukset Natura-alueeseen ja, jonka teknistä toteutusta on kehitetty eteenpäin YVA-menet-telyssä tarkastellusta. Toteutustavan valintaa ja suunnittelua on ohjannut ympäristövaiku-tusten ohella myös tekninen toteutettavuus sekä taloudellinen kannattavuus.

perustuva kaavaselostus on siten katsottava edelleen puutteelliseksi poronhoidon osalta. Merkittävimmät epävarmuudet kaavan vaikutusten arvioinnissa liittyvät kaivostoiminnasta aiheutuviin laidunalueuumenetyksiin (suorat ja välilliset häiriöstä aiheutuvat vaikutukset), sekä kasautuviin yhteisvaikutuksiin erityisesti Kevitsan toiminnassa olevan kaivoksen ja sen suunnitellun laajennuksen kanssa. Kaavasta aiheutuvat vaikutukset Oraniemen ja Sattasniemen paliskuntien poronhoidolle voivat kasautua huomattaviksi tai kohtuuttomiksi, eikä tätä ole kyetty kaavaselvityksissä rajaamaan pois. Kaavassa tulisi selvittää sen vaikutukset niin laajasti kuin niitä arvioidaan olevan. Selvityksessä tulisi kiinnittää erityistä huomiota yhteisvaikutusten arviointiin. Yhteisvaikutusten arvioinnissa asianosaisen paliskunnan antama näkemys vaikutuksista tulee ottaa huomioon.	Yhdystien molemmat ohjeelliset/vaihtoehtoiset linjaukset ovat kaavaluonnoksessa. Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 poronhoidon toimintaedellytysten turvaamista koskevat kaavamääräykset jäävät voimaan. Pääosin kaivosalueen ulkopuolelle sijoittuvien yhdystien ohjeellisten/vaihtoehtoisten linjausten ja uuden voimajohdon kaavamääräyksissä on määrätty <i>”Linjauksen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset.”</i>
Kaivostoiminnan vaikutukset poronhoitoon ja haittojen lieventäminen Paliskunnan alue on poronhoitoon määritelty yhtenäinen kokonaisuus, joka koostuu monimuotoisesta ympäristöstä. Poronhoito on suunnitelmallista toimintaa, jota varten tarvitaan eri vuodenaikoina erilaisia laitumia, toiminta-alueita ja poronhoidon rakenteita. Kun yksi osa paliskunnasta muuttuu, on sillä väistämättä vaikutuksia muualla paliskunnan alueella laiduntaville poroille ja poronhoidon kokonaisuudelle. Oraniemen ja Sattasniemen paliskunnissa kaivostoiminnan kanssa on jo jouduttu elämään, mutta lisäksi on tullut paljon aktiivista malminetsintää ja uusien kaivosten suunnittelua. Kaivostoiminnalla on laajasti ja kumulatiivisesti vaikutuksia paliskuntien poronhoitoon. Sakatin kaivostoiminnan poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia olisivat ainakin seuraavat: (i) Laidunten väheneminen suoraan kaivostoimintojen alle, sekä epäsuorasti laajemmalla alueella estevaikutuksen ja häiriövaikutuksen vuoksi. Kaivosalue vie suoraa laidunpinta-alaa. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa valittavasta vaihtoehdosta riippuen erilainen määrä Kitisen rantakankaita jää porojen laidunnuksen ulottumattomiin aiheutuvan estevaikutuksen vuoksi. Kitisen rantakankaat ovat rykimä-alueita, eli lisääntymiselle välttämättömiä alueita, sekä syys- ja talvilaitumia, joista Oraniemen paliskunnassa on vähän: paliskunnassa on luontaisesti runsaasti laajoja aapasaita, eli kesälaitumia ja kuusikoita, jotka ovat	Kaivoshankkeen vaikutuksia poronhoitoon arvioidaan poroselvityksen täydennyksen yhteydessä. Vaihemaakuntakaavan kaivosalueesta suurella osalla on porojen kulku vapaata. Kaavamääräyksellä pyritään turvaamaan Kitisen rantavyöhykkeelle riittävän peitteinen ja ehjä suoja- vyöhyke, joka mahdollistaa porojen liikkumisen rannan suuntaisesti.

loppupalven laiduntyyppiä ja suurlta osin metsänkäsittelyn piirissä. Suurin osa alueen poroista (etenkin tuottava osa, eli vaatimet) ei tule jatkossa laiduntamaan kaivoksen lähialueella samalla tavalla kuin ennen, sillä kaivostoiminta aiheuttaa häiriötä ja muita vaikutuksia (esim. pöly, liike, melu) laajalle alueelle. Kun porot välttävät jotain aluetta paliskunnassa, laidunnuspaine kasvaa muissa osissa paliskuntaa, mikä voi heikentää laiduten kokonaistilannetta paliskunnassa. Heikkenevät laitumet vaikuttavat edelleen porojen kuntoon ja paliskunnan porotalouden kannattavuuteen. (ii) Porojen vakiintuneet kulkureitit muuttuvat tai estyvät. Kaivos voi aiheuttaa estevaikutuksia (esim. suoja-aidat, kuljettimet) tai ohjata tai kääntää porojen kulkua. Kaivoksen YVA-vaihtoehtoissa VE 2 ja VE 3 on suunniteltu hihnakuljetinta tunnelin suun ja kaivosalueen välille. Kuljetin aiheuttaa fyysisen esteen sekä melua ja sen myötä suuria haitallisia vaikutuksia poroille ja poronhoidolle. Muutenkin kaivos aiheuttaa häiriötä laajalle laidunalueille. Porot voivat kulkeutua naapuripaliskuntiin ja kauemmas paliskunnan muille alueille nykyisiltä laidunalueiltaan välttämiskäyttäytymisen vuoksi. Tällöin poroja joudutaan kuljettamaan tokkina pitempiä matkoja erotuksiin ja tuomaan talveksi autoilla kotitarhoille tai talviruokinta-alueille. Tämä lisää kustannuksia niin kuljetuksiin, ruokintaan (porot huonommassa kunnossa tai ruokinta joudutaan aloittamaan aiemmin) kuin uusien aitarakenteiden tekemiseen. Porot voivat myös ajautua entistä enemmän alueille, mihin ne eivät poronhoitolain mukaan saa mennä, kuten vakituisen asutuksen pihoiille tai viljelyksille. Paliskunnalla on poronhoitolain mukaan haittojen estämis- ja korvausvelvollisuus viljelyksillä ja vakituisen asutuksen pihoiilla ja puutarhoissa. Hankkeesta voi tätä kautta aiheutua kustannuksia paliskunnalle tai ristiriitoja poronhoitajien ja asukkaiden välille. (iii) Kaivoksen vaikutukset poronhoitotöihin. Kevitsassa, Kittilän	Hankkeen toteutustavaksi on valikoitunut hankkeenvaihtoehto VE1a, jolla on vähäisemmät vaikutukset Natura-alueeseen ja jonka teknistä toteutusta on kehitetty eteenpäin YVA-menettelyssä tarkastellusta. Kaivostoiminnan aiheuttamien poronhoidon rakenteiden vaurioiden korjaamisesta päätetään kaivosluvassa.
---	---

kaivoksella ja Pahtavaarassa on havaittu, että porojen laidunnuksen muutoksen myötä poroja on ollut vaikeampi koota ja kerätä erotuksiin kaivoksen lähialueilla. Käytännössä poronhoitotyöt ovat siis vaikeutuneet ja lisääntyneet. Kaivosten lähialueiden erotusaitapaikkojen käsiteltyjen porojen määrät ovat vähentyneet merkittävästi tai jopa loppuneet kaikissa em. kaivosten paliskunnissa. Paliskuntien rakentama infra ja poronhoidon suunnitelmallisesti kehitetty tarkoituksenmukainen toiminta ovat käyneet merkitykselliseksi. Poronhoito on pitänyt järjestää uudelleen ja rakentaa uusia rakenteita. Tämä vie aikaa ja lisää kustannuksia suunnitteluun sekä itse työhön uusien aitarakenteiden kustannuksen lisäksi. Työ ei aina onnistu, se vaatii enemmän työvoimaa tai -päiviä tai helikopteritunteja.	
(iv) Poronhoidon infrastruktuuri. Poroaitarakenteita menetetään joko suoraan tai epäsuorasti, jos niitä ei enää pystytä käyttämään. Erilaisten aitarakenteiden lisäksi myös kämpät ovat tärkeitä. Sakatin lähialueelle, sen maanalaisen toiminta-alueen pohjoispuolelle sijoittuu Oraniemen paliskunnan Kersilönkankaan erotusaitapaikka, jotka käytetään vuositain syys- ja talvieroituksissa. Yli 20 paliskunnan osakkaan poroja käsitellään aidassa, aina paliskunnan itäreunalla asuvia poronhoitajia myöten. Viiankiaavalle sijoittuu myös paliskunnan Karjalankaakon kesämerkintäaita. Myös Ulkusijankankaan erotusaita voi jäädä kaivostoiminnan vaikutuspiiriin. Aitojen käyttö on jatkossa epävarmaa, mikäli porot karkottuvat alueelta, tai jos poroja ei saada kuljetettua aitoihin kaivostoiminnan aiheuttaman häiriön vuoksi. Aitoja joudutaan siirtämään. Sattasniemen paliskunnan puolella hankkeen vaikutuspiirissä on kaksi erotusaitaa sekä lukusia yksityisomistuksessa olevia talvitarhoja. Niiden käyttö jatkossa on epävarmaa, jos esimerkiksi kaivospöly tai voimajohto haittaavat poroja.	Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 poronhoidon kannalta erityisen tärkeitä alueet, kohteet ja aidat ovat voimassa Sakatin kaivos-hankkeen vaihemaakuntakaavan hyväksymisen jälkeenkin. Selvyyden vuoksi ehdotetaan, että Poronhoidon kannalta erityisen tärkeän kohteen ph (7357) merkintä määräyksineen sisällytetään kaavakarttaan.
(v) Porovahingot kaivosalueella. Etenkin hirvaita ja härkiä tyypillisesti kulkee kaivokselle kesällä räkkäsuojaan, jopa silloin kun	

kaivosalueet ovat aidattuja. Siellä ne altistuvat erilaisille vaaroille. Porojen hakeminen pois kaivosalueelta on hankalaa, voi viedä pitkään, eikä aina onnistu. Pitävä aita ja toimiva veräjä auttaisivat vähentämään tätä haittaa, mutta näitä ei ole saatu täysin toimimaan vielä yhdelläkään poronhoitoalueella olevalla kaivoksella ja vahinkoja tapahtuu edelleen.

(vi) Kaivosalueella liikkuminen on turvallisuusriski poronhoitajille. Myös porojen hakeminen Kittisen toiselta puolelta on riskialtista, sillä säännöstellyssä joessa on heikot jäät.

(vii) Porojen liikennevahingot lisääntyvät. Kittilän kaivoksella on havaittu porokolareiden lisääntyminen kaivostoiminnan alkamisen jälkeen. Porokolarit koko paliskunnassa ovat kaksinkertaistuneet. Kasvu on nähtävillä erityisesti kaivokselle johtavilla teillä. Vahingot kohdistuvat tiettyjen poronostajien poroihin ja ovat siksi merkittäviä. Ne voivat vaikuttaa porokarjan rakenteeseen ja sitä kautta tuottavuuteen ja kannattavuuteen (ylimäärin nuoria, kuolleiden tilalle jätettyjä poroja, jotka eivät tuota ennen kuin 3-4 vuoden iässä). Myös Kevitsan liikenne lisäsi Sattasniemen porovahinkoja niin, että paliskunta joutui rakentamaan aidan 4- tien varteen porojen tielle menon estämiseksi.

Mikäli Sakatin kuljetukset suuntautuvat Kemijärven suuntaan 5-tielle, aiheuttaa se todennäköisesti suuria liikennevahinkoja Oraniemen paliskunnalle ja mahdollisesti myös Pyhä-Kallion paliskunnalle. Oraniemen paliskunnan poroja kulkee laidunkiertonsa eri vaiheissa 5-tien yli huomattavia määriä. Vahingot voivat nousta myös 4-tiellä, jolloin ne kohdistuvat paitsi Sattasniemen myös eteläisempien paliskuntien poronhoitoon. Sattasniemen paliskuntaan voi kohdistua liikenteestä yhteisvaikutuksia myös suunnitellun Ikkarin ja Pahtavaaran kaivoksen uudelleen avaamisen kanssa.

(viii) Vaikutukset porotalouteen ja sosiaaliset vaikutukset. Kaivostoiminta aiheuttaa huolta elinkeinon jatkuvuudesta. Poronhoidon taloudellinen kannattavuus tulee

heikkenemään mm. lisääntyvien työ- ja lisäruokintakustannusten myötä. Mikäli porojen kunto heikenee, voi paliskunnan vasapro-sentti pienentyä ja teurasporojen määrä tippua. Mikäli poroja kulkee naapuripaliskuntiin, tulee sinne maksettavaksi lukumaksuja. Laa-jenevan kaivostoiminnan vaiku-tusten kautta elinkeinon jatkuvuus alueella voi olla vaakalaudalla. Ai-nakin kaivoksen lähialueella po-ronhoito voi vaikeutua niin, ettei alueella ole mielekästä jatkaa. Mi-käli poronhoito joltakin paliskun-nan alueelta loppuu, vaikuttaa se koko paliskunnan osakkaisiin. Pa-liskunnan hoitomaksut voivat lisä-kustannusten vuoksi kasvaa, ja jos on vähemmän osakkaita mak-samassa, maksavat kaikki jäljellä olevat enemmän.

Poronlihan imago puhtaana luon-nontuotteena kärsii, mikäli siitä löydetään raskasmetalleja, radio-aktiivisuutta tai muita löydöksiä. Tämä imagovaikutus heijastuisi koko alueen, mahdollisesti jopa koko Suomen poronlihan imagoon ja markkinaa.

- (ix) Pölyn aiheuttamat vaikutukset.** Sakatin aiheuttamat pölyvai-kutukset aiheutuvat liikenteestä, rikastushiekka-altaasta ja muista läjityksistä. Maanalaisen kaivok-sen louhinta tai räjäytykset eivät itsessään aiheuta pölyämistä, ku-ten avolouhoksilla. YVA-raportin mukaan maanpinnalle laskeutu-van pölyn määrän mallinnettu vuotuinen pölylaskeuman arvo-käyrä 25 g/m² ulottuu toteutetta-vasta vaihtoehdosta riippuen noin kahden-kolmen kilometrin etäi-syydelle tehdasalueesta pohjoi-seen ja luoteeseen. Vuotuisen pö-lylaskeuman arvokäyrä 25 g/m² voi ulottua myös Kitisen länsipuo-lle Sattasniemen paliskunnan alueelle. (AONA Environmental 2020: liite B)

Kaivokselta tulevan pölyn laatua ja vaikutuksia porojen ravintokas-veihin tai poroihin ei ole arvioitu.

- (x) Yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa.** Kevitsan kaivos sijaitsee Oraniemen länsi-reunalla, minne Sakatin kaivosta-kin suunnitellaan. Niiden välillä on reilut 10 kilometriä. Kummatkin kaivokset sijoittuisivat saman tok-kakunnan laidun- ja toiminta-

alueille. Hankealueiden välille tulee vielä sijoittumaan osa Kevitsan peittämiseen tarvittavista maa-ainesten ottoalueista. Alueelle sijoittuu kriittisiä laidun- ja lisääntymisalueita paliskunnalle: Kitisen rantakankaat, joilla porot rykivät ja hankkivat sienistä syyskuntonsa lisääntymistä ja teurastuksia ajatellen. Kangasmaita on muutenkin paliskunnassa niukasti. Kevitsan kaivos on ollut toiminnassa jo pitkään ja se on merkitty voimassa olevaan Pohjois-Lapin maankuntakaavaan. Yhteisvaikutukset Sakatin vaihemaakunta-kaavan kanssa olisi kyettävä arvioimaan. Lisäksi hankkeesta aiheutuu yhteisvaikutuksia Sattasniemen alueella sijaitsevan Ikkarin ja Pahtavaaran kaivoksen kanssa vähintäänkin kaivosten liikenteen kautta, mikäli molempien liikenne sijoittuu vt 4:lle. (xi) Hankkeen voimajohto vaikuttaa porolaitumiin, porojen laidunten käyttöön ja poronhoidon toimintaan. Voimajohto sijoittuu Sattasniemen paliskunnan puolelle olemassa olevan voimajohdon rinnalle ja sen vaikutuspiirissä laiduntaa useiden porotilojen omistamat noin 1 000 eloporoa (syyserotuksissa eloon jätettyä siitosporoa). Voimajohtoaukea laajenee, vaikuttaen laidunkasvilisuuteen. Porojen laiduntaminen ja kotitarhoille kulkeminen voi häiriintyä alueella. Voimajohdosta aiheutuu laidunmenetyksiä suoraan ja epäsuorasti mikäli porot välttävät laiduntamista johdon alla. Voimajohdot ovat tutkimusten mukaan vaikuttaneet mm. porojen laidunkiertoon, sen reitteihin ja vasoma-alueisiin (Tyler ym. 2014 & 2016). Mikäli porot pyrkivät kulkemaan pois voimajohtojen alta tai kauemmas voimajohtokäytävää pitkin, ne on otettava aiemmin lisäruokinnan piiriin ja lisäruokinta-aika pitenee, mistä aiheutuu taloudellista haittaa poronhoitajille. Alueella on myös kaksi erotusaitaa, joiden toimintaan uudella johtoaukealla voi mahdollisesti olla vaikutusta.	
Yhteenveto	

Sakatin kaivoshankkeen edistäminen suojelu-alueella, ei ole kestävän alue- ja luonnonvarapolitiikan mukaista, eikä linjassa kansallisten ja kansainvälisten luontokadon pysäyttämiseen liittyvien tavoitteiden ja sitoumusten kanssa. Viranomaisella on velvollisuus olla selvillä kaavan vaikutuksista alueen poronhoitoon. Vaikutusten arvioinnissa tulisi hyödyntää Oraniemen ja Sattasniemen paliskuntien asiantuntemusta. Vaikutusten arvioinnissa yhteisvaikutukset ja kumulatiiviset vaikutukset ole-massa olevan kaivostoiminnan, sekä suunnitellun Kevitsan laajennuksen ja muiden kaivoshankkeiden kanssa olisi otettava huomioon. Kaavassa on tarkoitus antaa alueella voimassa olevan maakuntakaavan ohjausta noudattava yleinen kaavamääräys poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamiseksi. Kaavassa tulisi kuitenkin selvittää sen vaikutukset niin laajasti kuin niitä arvioidaan olevan, jotta nämä toiminta- ja kehittämisedellytykset voitaisiin aidosti turvata ja jotta voitaisiin rajata pois paliskunnille mahdollisesti aiheutuva huomattava (PHL 2§) tai kohtuuton haitta (AKL 28§). Nykytiedon valossa Oraniemen paliskunnan näkemys on, että kaiken kaikkiaan hanke aiheuttaa paliskunnan poronhoidolle huomattavaa haittaa. Myös Sattasniemen paliskunta katsoo, että mikäli hankkeen pölystä aiheutuu sellaista haittaa, ettei poroja voida turvallisesti tarhata tai paimentaa alueella, aiheutuu paliskunnan poronhoidolle huomattavaa haittaa. Alueen paliskuntien kanssa tulee käydä hankkeesta poronhoitolain 53§:n mukaisia neuvotteluita kaavamenettelyn aikana. Neuvotteluissa tulee etsiä keinoja haitallisten vaikutusten estämiseen, lieventämiseen ja kompensointiin yhteistyössä alueen poronhoitajien kanssa. Oraniemen ja Sattasniemen paliskuntien lausunnot ja kannanotot tulee ottaa huomioon painoarvoltaan merkittävänä.	Kaivoksen toteuttamista varten on pyritty löytämään toteutusvaihtoehtoja, jotka tukevat luonnonvarojen mahdollisimman kestävää hyödyntämistä. Kaivos rakennetaan syväälle maanalle ja kaikki maanpäälliset toiminnot keskitetään Kuusivaaraan kaivosteollisuusalueelle. Hankkeen vaatimat yhdystiet ovat kaivoshankkeisiin nähden lyhyet. Viranomaisia, paliskuntia ja paliskuntien yhdistystä kuullaan alueidenkäyttölain ja poronhoitolain mukaisesti. Maakuntakaavan vaikutusten arviointi perustuu alueidenkäyttölain 9 §:n edellyttämään kaavan merkittävien vaikutusten arviointiin. Kaavan vaikutuksia selvitettyä on otettava huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, eli maakuntakaavatasolla tarkastelutaso on yleispiirteinen. Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista koskevat määräykset jäävät voimaan. Ne ohjaavat yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Vaihemaakuntakaavassa määrätään uuden voimajohdon ja yhdystien ohjeellinen/vaihtoehtoinen kaavamääräyksissä seuraavasti: <i>”Linjauksen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäyttölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset.”</i> Vaihemaakuntakaavan poronhoitolain § 53 mukainen ensimmäinen neuvottelu on käyty 27.2.2024. Neuvottelussa sovittiin, että seuraava neuvottelu käydään, kun kaavaehdotuksesta viranomaislausunnot on saatu. Seuraava neuvottelu käydään ennen kaavaehdotuksen viimeistelyä julkisesti nähtäville asetettavaksi.
Viitteet AONA Environmental 2020, Sakatin kaivoshankkeen pölymallinnus Tyler, N., Stokkan, K-A., C Hogg, Nellemann, C., Vistnes, A-I. & G. Jeffery (2014). Ultraviolet Vision and Avoidance of Power Lines in Birds and Mammals. Conservation Biology 28: 630–631. Tyler, N., Stokkan, K-A., C Hogg, Nellemann, C. & A-I. Vistnes, (2016). Cryptic Impact:	

Visual Detection of Corona Light and Avoidance of Power Lines by Reindeer. Wildlife Society Bulletin 40(1): 50–58.	
--	--

2.3 Viiankiaapa-liike

Mielipide	Vastine
Mielipide Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavasta Viite: Lapin liiton kuulutus Sakatin vaihemaakuntakaavasta (1.9.–1.10.2025) Arvoisa Lapin liitto, Haluamme mielipiteennämme ilmaista vastustuksemme Sakatin kaivoshanketta koskevan vaihemaakuntakaavan valmistelulle ja hyväksymiselle. Katsomme, että kaavaa ei tule laatia eikä hyväksyä lainkaan, sillä hankkeen toteuttaminen on ristiriidassa Viiankiaavan suojeluperusteiden kanssa ja koska kaivosyhtiön Natura-arviointi täydennyksineen sekä viranomaisten lausunnot Natura-arvioinnista osoittavat selvästi, että merkittäviä heikennyksiä ei voida poissulkea. Metsähallitus katsoo lausunnossaan, että "kaivoshankkeen toteutuminen heikentäisi merkittävästi valtaosaa Viiankiaavan Natura-alueen suojeluperusteina olevista 13 luontotyyppistä ja viidestä kasvilajista, mikä poikkeaa Natura-arvioinnissa esitetystä." Metsähallituksen näkemyksen mukaan lievennystoimista huolimatta merkittäviä heikennyksiä tulisi kohdistumaan seitsemään suojelun perusteena olevaan luontotyyppiin ja neljään kasvilajiin. Ely-keskuksen lausunnon mukaan merkittäviä heikennyksiä tulisi kohdistumaan kuuteen suojelun perusteena olevaan luontotyyppiin ja neljään kasvilajiin. Kaivosta ei siis voida rakentaa luonnonsuojelualuetta ja luontoarvoja vahingoittamatta. Siksi sitä ei tule myöskään vaihemaakuntakaavalla mahdollistaa. Hanketta ei voida toteuttaa ilman "Natura-poikkeamaa", jonka valtioneuvosto voi luonnonsuojelulain (9/2023, 39 §) mukaan myöntää jos "hankkeelle tai suunnitelmalle ei ole vaihtoehtoista ratkaisua ja valtioneuvosto yleisistunnossa päättää, että hanke tai suunnitelma on toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä." Hankkeelle on vaihtoehtoisia ratkaisuja – metalleja voidaan louhia yhteiskunnan tarpeisiin suojelualueiden ulkopuolella tai koko hanke voidaan jättää toteuttamatta. Hankkeen toteuttaminen ei myöskään ole yleisen edun kannalta erittäin tärkeää, saati että se olisi toteutettava pakottavasta syystä: Viiankiaavan esiintymän varmistetut kuparivarannot riittävät vain muutaman päivän ja nikkelivarannot reilun viikon globaaliin kysyntään. Hanke ei merkittävästi siis edistä esimerkiksi Euroopan omavaraisuutta saati "vihreää siirtymää".	Natura-arvioinnin arvioinnin mukaan Viiankiaapa ei kuivu. Suon länsiosassa pohjaveden pinta alenee laajimmillaan (toimintavuosi 24) noin 135 hehtaaria eli noin 2,0 % suojelualueesta. Tälle alueelle kohdistuu pääasiassa alle 0,3 m alenemaa. 0,3–0,5 metrin alenemaa kohdistuu vain alle 0,1 % suojelualueesta ja yli 0,5 metrin alenemaa ei kohdistu suojelualueelle lainkaan. Alenema on suurimmillaan talvella ennen lumien sulamista. Natura-arvioinnin täydennyksen ja siitä saatujen lausuntojen mukaan, on mahdollista, että hanke vaikuttaa haitallisesti arvioinnissa määritettyihin suojeltuihin lajeihin ja luontotyypeihin. Arvion mukaan Viiankiaapa säilyy suojelun arvoisena suona, eikä kaavalla esitetä SL alueen supistamista. Ennen vaihemaakuntakaavan hyväksymistä Lapin liiton tulee hakea valtioneuvostolta luonnonsuojelulain 39 §n mukaista poikkeamispäätöstä. Mahdollisen myönteisen poikkeamispäätöksen jälkeen Lapin liiton valtuusto voi hyväksyä vaihemaakuntakaavan. Tässä yhteydessä hakemuksen liitteenä tulee olemaan mm. - perustellut sille, että valittu vaihtoehto aiheuttaa suoritettun vaihtoehtovertailun mukaisesti vähiten haittavaikutuksia Natura 2000 -alueeseen luontotyypeille, lajeille ja koskemattomuuteen - suunnitelma tarvittavista korvaavista toimenpiteistä sen varmistamiseksi, että Natura 2000 -verkoston yleinen kokonaisuus säilyy yhtenäisenä - perustelut sille, että hankkeen toteuttamiselle on olemassa erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavia syitä ottaen huomioon Sakatin hankkeen asema CRMA-asetuksen mukaisena strategisena hankkeena, sen merkitys strategisten raaka-aineiden toimitusvarmuuden turvaamiselle Euroopan unionissa ja sen antama panos unionin avoimeen strategiseen riippumattomuuteen sekä vihreään ja digitaaliseen siirtymään. Nämä selvitykset ovat valmistelussa. Hankkeen vaikutuksia arvioidaan paikallisesti koko sen elinkaaren kannalta ja siinä otetaan huomioon muiden kaivoshankkeiden elinkaari Suomessa ja Sodankylässä.

Yllämainituista syistä myöskään Lapin liiton ei tule edistää kaavoitusta saati hakea valtioneuvostolta poikkeusta Natura-suojeluun. Hanke on myös soidensuojelulain (851/1988) ja soidensuojeluasetuksessa (852/1988) annettujen suojelumääräysten vastainen. Lainvastaisen toiminnan kaavoittaminen tai edes kaavoittamisen valmistelu on vahvasti yleisen oikeustajun vastaista. Viiankiaapa on lailla suojeltu nimenomaan sen vuoksi, ettei sitä voitaisi esimerkiksi kaivostoiminnalla tuhota. Lapin liiton ei tule edistää toimintaa, joka tähtää luonnonsuojelulainsäädäntömme heikentämiseen yhden yksityisen yhtiön vaatimuksesta. Lapin liitto ei ole myöskään kyennyt asianmukaisesti perustelemaan tarvetta kaivostoiminnan mahdollistavalle vaihemaakuntakaavalle ja avaamaan sitä prosessia, jonka lopputuloksena on päätetty, että Viiankiaavan luonnonarvot voidaan uhrata teollisen toiminnan edestä. Pyydämme Lapin liittoa keskeyttämään vaihemaakuntakaavan valmistelun.	Suomen ja EU:n kannalta tärkeää on kaivosmineraalien omavaraisuuden parantaminen ja tuonnin vähentäminen. Soidensuojelulainsäädännön muutostarve on tunnistettu kaavaselostuksessa. Sakatin hanke ei kumoa soidensuojelulain tavoitteen, suoluonnon säilyttämisen toteutumista Viiankiaavalla.
---	--

2.4 Suomen luonnonsuojeluliitto, Lapin piiri

Mielipide	Vastine
MIELIPIDE LAPIN LIITON 1.9.2025 KUULUTUKSEEN SAKATIN KAIVOSHANKKEEN VAIHEMAAKUNTAKAAVAN VALMISTELU-AINEISTOSTA JA SEN TAUSTA-AINEISTOSTA Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry kiittää mahdollisuudesta lausua Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineistosta. Yleistä Sakatin kaivoshanke sijoittuu Viiankiaavan Natura 2000 -alueelle (FI1301706). Viiankiaapa on sekä SCI- että SPA-alue, osa kansallista soidensuojeluohjelmaa sekä luonnonsuojelualueita. Alueen suojeluperusteina ovat useat luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen I luontotyyppit ja liitteen II lajit sekä lintudirektiivin (2009/147/EY) liitteen I linnut. Maakuntakaavan osoittama kaivosalue ulottuu Natura-alueen alle, mikä on ristiriidassa luonnonsuojelulain (9/2023) 35 §:n kanssa. Sen mukaan alueidenkäytössä on kielletty toimenpiteet, jotka merkittävästi heikentävät Natura 2000 -alueen suojelun perusteita.	Merkitään tiedoksi.
Natura-arvioinnit ja viranomaislausunnot Hankkeen Natura-arvioinnissa (Sakatin kaivoshankkeen Natura-arviointi, WSP Finland Oy 28.2.2025) todetaan, että merkittäviä haitallisia vaikutuksia Natura-arvoihin ei voida sulkea pois erityisesti pohjavesivaikutusten, pölyn, melun ja värinän vuoksi.	Merkitään tiedoksi.

Lapin ELY-keskus on Natura-arvioinnin päivityksestä antamassaan lausunnossa todennut, että arviointien perusteella merkittäviä haitallisia vaikutuksia ei voida sulkea pois ja että hanke vaarantaa Viiankaavan Natura 2000 -alueen suojeluperusteena olevien luontotyyppien ja lajien säilymisen. Lausunnossa korostetaan, että erityisesti hydrologisiin vaikutuksiin liittyy huomattavaa epävarmuutta eikä Natura-arviointi osoita luotettavasti, että hanke olisi luonnonsuojelulain 35 §:n mukainen. Metsähallitus on omassa lausunnossaan korostanut hydrologisiin vaikutuksiin liittyvää merkittävää epävarmuutta ja todennut, että kaivostoiminta vaarantaisi suojeluarvot. EU-tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (esimerkiksi C-127/02, Waddenzee) suunnitelmaa ei voida hyväksyä, jos on olemassa tieteellisesti perusteltu epäily merkittävistä haitallisista vaikutuksista Natura-arvoihin. Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri moittii Natura-arvioinnin linnustaselvityslitteen ja Taustatiedot Natura-arvioinnissa käytetystä tietoaaineistosta, FFH-VP-Info, Saksa -liitteen salaamista. Katsomme käytännön kaivantavan osallistumisoikeutta.	Luonnonsuojelulain 35 §:ssä säädetään velvollisuudesta toteuttaa Naturaan kohdistuvien vaikutusten arviointi. Se on toteutettu. Mielipiteessä esitetyt selvitykset on toimitettu pyynnöstä Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piirille.
Suojeluperusteet ja herkkyys Viiankaavan Natura-alueella esiintyvät luontotyytit, kuten aapasuot, lähteet, huurresamallalähteet, letot ja humuspitoiset järvet, ovat riippuvaisia pohjaveden korkeudesta ja laadusta. Liitteen 14 taulukoiden mukaan pohjaveden alenema ulottuisi laajoille alueille Natura-alueella. Luontodirektiivin liitteen II lajeista lettorikko (<i>Saxifraga hirculus</i>) esiintyy alueella kymmenien tuhansien yksilöiden muodostamina esiintyminä. Laji on erityisen altis hydrologisille muutoksille. Linnustoa koskevassa selvityksessä (Liite 11) on osoitettu, että Natura-alueella pesii useita EU:n lintudirektiivin liitteen I lajeja, kuten metsähanhi, jänkäsirriäinen ja pohjansirkku. Nämä lajit ovat herkkiä melulle, valaistukselle ja pölylle.	Suojeluperusteet on huomioitu Natura-arvioinnin täydennyksessä lähtökohtana.
Epävarmuustekijät ja lieventämistoimien riittämättömyys Hankkeen arvioinneissa esiintyy huomattavia epävarmuuksia, jotka koskevat muun muassa pohjaveden käyttäytymistä, pölylaskeuman laajuutta ja melun sekä tärinän vaikutuksia. Tämä on todettu muun muassa Liitteessä 7 (Pohjaveden aleneman kehittyminen) ja Liitteessä 14 (Vaikutukset luontotyyppeihin ja liitteen II lajeihin). Natura-suojelun näkökulmasta epävarmuus merkitsee, että heikentämisvaikutuksia ei voida poissulkea. Myös hankkeen tulppaus- ja vuotovesijärjestelyihin liittyvissä selvityksissä (Liite 12: Selvitys tulppaus- ja vuotovesijärjestelyihin liittyvistä vaikutuksista Viiankaavan Natura 2000 -alueeseen; Liite 4: Vuotovesien hallinta ja tuentasuunnitelma) todetaan,	Koska osaan Naturalla suojeltuja lajeja ja luontotyyppien kohdistuva vaikutuksia ei voida sulkea pois, kaavan hyväksymiskäsittely edellyttää Valtioneuvoston luonnonsuojelulain 39§:n mukaista päätöstä.

etteivät tekniset ratkaisut poista hydrologisiin vaikutuksiin liittyvää epävarmuutta.	
Maakuntakaavan sisältövaatimukset Alueidenkäyttölain (AKL 739/2023) mukaan maakuntakaavan on turvattava valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, joihin kuuluu luonnon monimuotoisuuden säilyminen (8 § ja 25 §). Sakatin vaihemaakuntakaava ei täytä tätä vaatimusta, koska se osoittaa kaivosalueen Natura 2000 -alueelle ja sen alapuolelle.	Kaivosyhtiö on sitoutunut vapaaehtoiseen ekologiseen kompensaatioon.
Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulee ottaa huomioon vaihemaakuntakaavaa tehdessä alueidenkäyttölain 25 ja 28 §:n osoittamalla tavalla. Tavoitteiden pelkkä huomioon ottaminen ei kuitenkaan riitä, sillä lain 24.2 §:n mukaan huomioon ottaminen on tehtävä siten, että edistetään valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista. Kaava, joka ei edistä, vaan haittaa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista, on alueidenkäyttölain 24 §:n vastainen. Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan kaavaselostuksessa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottaminen on tehty erittäin puutteellisesti (ks. luku 9). Selostuksesta ei käy myöskään ilmi, miten kaavan vaikutukset valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin on arvioitu (ks. AKL 29 a §). Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tehtävä on muun muassa edistää luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä, edistää luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä, huolehtia virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta sekä sijoittaa suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkistä alueista. Vaihemaakuntakaavan selostuksessa näiden tavoitteiden toteutumisen arviointi on puutteellinen. Pelkästään hankkeen toteutuksen yleisluontoinen kuvailu ei osoita sitä, että hanke ei olisi ristiriidassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edistämisen kanssa. Selostuksen arvioinnissa on tuotava selkeästi esille, että kaava on ristiriidassa joidenkin valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kannalta. Esimerkiksi hanke sijoittuu luonnon kannalta herkälle alueelle, joka on hyvin ilmeisellä tavalla valtakunnallisen alueidenkäyttötavoitteen vastaista. Kaivoksen sijoittuminen ei vaihdu tavoitteen mukaiseksi toteamalla, että: "kaivoshankkeen ympäristövaikutukset (mm. melu, tärinä ja vaikutukset ilmanlaatuun) on tutkittu ja arvioitu	Täydennetään vaihemaakuntakaavan suhdetta valtakunnallisiin alueidenkäytön tavoitteisiin. Vaihemaakuntakaavaratkaisulla pyritään mahdollistamaan sellaisen hankevaihtoehdon toteutuminen, jonka vaikutukset Natura-alueeseen ovat mahdollisimman lievät.

ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä (YVA). Vaikutusten ehkäiseminen on huomioitu kaavamääräyksissä”.	
Luonnonsuojeluohjelmat Luonnonsuojeluohjelmien tulee olla ohjeena kaavaa laadittaessa (AKL 28.2 §). Viiankiaapa kuuluu soidensuojelun perusohjelmaan. Suo on suojeltu soidensuojelulaille (851/1988) ja alueella sallituista ja kielletyistä toimenpiteistä säädetään soidensuojeluasetuksessa (852/1988). Soidensuojeluasetuksen 1 §:n mukaan soidensuojelualueella on kielletty: 1) ojitus, maa-ainesten ottaminen sekä maa- ja kallioperän vahingoittaminen; 2) rakennusten, teiden ja rakennelmien rakentaminen; 3) turvemaiden olevan puuston hakkaaminen; 4) luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen sekä selkärangattomien eläinten pyydystäminen ja kerääminen jäljempänä säädettyinä poikkeuksin; sekä 5) muut toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa suoalueen luonnonmuokasta vesitasapainoa. Vaihemaakuntakaavan luonnoksessa ei ole esitetty, miten Viiankiaavan soidensuojeluohjelma on toiminut ohjeena kaavaa laadittaessa, sillä kaava on tällä hetkellä ristiriidassa luonnonsuojeluohjelman toteuttamisen kanssa sekä vastoin soidensuojeluasetuksen 1 §:ää (ks AKL 29 a §). Ristiriidan suoraan toteaminen on kuitenkin jätetty pois kaavan selostuksesta. Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piirin näkemyksen mukaan olisi tärkeää osoittaa objektiivisesti kaavan vaikutukset, eikä jättää vaikutuksia lukijan tulkinnan varaan. Nyt kaavan ristiriita luonnonsuojeluohjelman kanssa ilmenee kaaselostuksessa todetusta, jonka mukaan ”ennen vaihemaakuntakaavan hyväksymistä tulee hakea valtioneuvostolta soidensuojeluasetuksen muuttamista, ja vaihemaakuntakaava voidaan hyväksyä vasta asetusmuutoksen jälkeen”. Edellä mainitusta toteamuksesta voidaan havaita, että luonnonsuojeluohjelmaa ei ole edes pyritty käyttämään ohjeena kaavaa laadittaessa. Kaavaa on valmisteltu siten, että se toteutuessaan olisi lainvastainen, jolloin toteutuakseen se vaatisi siten soidensuojelulain ja/tai soidensuojeluasetuksen muuttamista tai jopa alueidenkäyttölain muuttamista.	Soidensuojelulainsäädäntöön kohdistuva muutostarve on tunnistettu selostuksessa. Muutokset soidensuojelulainsäädäntöön valmistellaan Ympäristöministeriössä ja niistä päätetään Valtioneuvostossa sekä mahdollisesti Eduskunnassa. Soidensuojeluohjelman mukainen raja-alue sisältyy SL-1 4370 kaavamääräykseen.
Natura-poikkeusmenettely Lapin liitto aikoo esittää Natura-suojelusta poikkeamista kaavan hyväksymiseksi, mikä edellyttää erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavia syitä, mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt, sekä vaihtoehtomuuden osoittamista (LSL 39.2 §). Luonnonsuojeluliiton Lapin piiri katsoo, että Sakatin vaihemaakuntakaavan osalta edellytykset poikkeamiselle eivät täyty.	Merkitään tiedoksi.

Kaivoksella olisi merkittävä haittavaikutus Kitisen vesistöön

Kitinen on voimalaitoksilla suljettu joki, josta ELY-keskus on todennut (PSHaO 895/2025; 19.6.2025), että joki on pilattu ja on huonossa tilassa niin hydrologialtaan kuin morfologialtaan. Selostuksessa ei ole arvioitu kaavan vaikutuksia Kitiseen. Kitisen vedenlaatu on hyvä verrattuna metsätalouden pilaamiin vesiin. Kitisen kemiallinen tila on huono, eikä se kestä uusia kemikaalipäästöjä. Selostuksessa ei ole esitetty vaikutuksista veden laatuun (fysikaalis-kemiallinen), pohjaeläimiin, piileviin, vesikasvillisuuteen tai kaloihin, jotka ovat vesienhoidon luokittelun osatekijöitä, joiden heikentäminen on maassamme ja EU:n alueella kielletty.

Sakatin YVA-täydennyksen vesistömallinnukset on tehty 2020. Tällöinkin oli jo selvää, että kemiallinen tila on huono, pohjaeläinten tila on huono. Vesikasvillisuutta ei tutkittu, mikä on vesipuitedirektiivin vastaista. Huomattavaa on, että Euroopan Unionin vesienhoidon peruseriaatteena on ”yksi ylittyy – kaikki ylittävät” -periaate (one-out-all-out principle, ks. C-461/13 kohta 59), jossa heikoimmassa tilassa oleva vesimuodostelman osa-arvo tai sen osa määrittelee koko vesimuodostelman tilan. Heikoimpia tässä tapauksessa ovat hydrologia- huono, morfologia- huono ja pohjaeläimistö-huono sekä vesikasvillisuus-huono. Kitisen ekologinen tila on siis huono, ja hankkeen osalta tulee verrata etenkin pohjaeläimistöä ja piilevästöä eli kuinka hanke vaikuttaa niihin ja voidaanko parantavia toimia tehdä, vai estääkö kaivoshanke korjaavien toimien käytön seuraavalla vesienhoitokaudella. Joka tapauksessa korjaavia toimia tarvitaan, koska joen saavutettavissa oleva potentiaali on korkeintaan tyydyttävä-välttävä.

YVA:ssa ei arvioitu riittävällä tasolla hankkeen vaikutuksia hydrologiaan tai morfologiaan. Tältä osinkin kaavan selostus on

Kaivoksen vesistövaikutuksia on arvioitu YVAN yhteydessä. Vesistövaikutuksista päätetään ympäristöluvassa.

Kaavaselostuksessa on arvioitu kaavaratkaisun rakentamisen ja kaivostoiminnan vaikutuksia Kitiseen. Pintavesiin vaikuttavia tekijöitä ovat maanrakennustyöt, joihin sisältyy teiden rakentamista ja vesien ohjaamista Kuusiväärassa ja yhdystiellä, mikä voi aiheuttaa kiintoainekuormitusta pintavesiin. Tämän lisäksi Kitisen uuden sillan, käsiteltyjen ylijäämävesien purkupisteen ja raakavedenottamon rakentaminen voivat aiheuttaa työn aikana veden samentumista. Rakennustöillä ei ole vaikutusta Kitisen ekologiseen tai kemialliseen tilaan.

Kaivostoiminnan aikana tapahtuvat pintavesivaikutukset liittyvät kaivoksesta pumpattaviin kuivanapitovesiin, prosessivesiin ja kaivannaisjätealueilta kerättäviin vesiin. Kaivokselta johdettavat ylijäämävedet voivat nostaa Kitisen sulfaatti-, metalli-, typpi- ja fosforipitoisuuksia verrattuna sen taustapitoisuuksiin, joihin sisältyy Kevitsan kaivoksen vaikutus. Vesikuormituksen jokimallinnuksen mukaan vaikutukset Kitiseen ovat lieviä, eivätkä muuta joen luokiteltua tilaa (AFRY Finland Oy 2023). Sakatin kaivoksen merkittävimpiä pintavesipäästöjä ovat sulfaatti ja nikkeli. Kaivoksen toiminnasta aiheutuvat pitoisuusnousut Kitisessä ovat suhteellisen pieniä ja eivätkä ne heikennä Kitisen tai sen alapuolisen Kemijoen ekologista ja kemiallista tilaa.

Kaivoksen sulkemisvaiheen vaikutukset vastaavat rakennusvaiheen vaikutuksia. Sulkemisen jälkeiset vaikutukset arvioidaan olevan vähäisiä pintaveteen, sillä sulkemistoimintojen tavoitteena on pienentää kaivosalueelta tuleva vesistökuormitus.

alueidenkäyttölain 28§ vastainen. Lain kohta 2) ekologisen kestävyys edellytykset, ratkaistaan vesienhoidolla ja pitämällä huoli osatekijöiden hyvästä tilasta - näin huolehditaan vesienhoidon vaikuttavuudesta direktiivien mukaisesti.	
Yhteenveto Sakatin kaivosalueella ei voida osoittaa vaihemaakuntakaavassa Viiankaavan Natura 2000 -alueen alapuolelle, koska luonnonsuojelulain 35 § ja EU:n luonto- ja lintudirektiivit estävät Natura-arvojen heikentämisen. Epävarmuudet hydrologiassa ja yhteisvaikutuksissa tekevät mahdottomaksi osoittaa, ettei Natura-arvoille aiheutuisi merkittävää haittaa. Kaavaehdotus on näin ollen lainvastainen ja tulee hylätä valmisteluaineiston mukaisessa muodossaan. Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri katsoo, että Sakatin vaihemaakuntakaavaa ei voida hyväksyä valmisteluaineiston mukaisessa muodossa. Kaivosaluevaraus Natura 2000 -alueen alapuolella on poistettava kaavasta. Selvitysten ja vaikutusten arvioinnin perusteella on osoitettavissa, että vaihemaakuntakaava kaivosalue- ja alue- ja ympäristö- ja luonnonsuojelun vaatimusten mukaisesti sovitettavissa yhteen luonnonsuojelun vaatimusten ja kaavan sisältövaatimusten kanssa (AKL 28 §). Vaihemaakuntakaavan vaikutusten sekä valittujen ratkaisujen perusteiden arvioimiseksi esitettävät tiedot ovat puutteelliset.	Merkittään tiedoksi.

2.5 Oraniemen paliskunta

Mielipide, saapunut 12.11.2025 määräajan jälkeen	Vastine
Sakatin kaivoshanke sijoittuu kokonaisuudessaan Oraniemen paliskunnan alueelle. Erityisesti kaivoshanke koskee vuonna 1989 perustettua Viiankaavan tokkakuntaa. Paliskunta toteaa, että Lapin liitto on virheellisesti jättänyt pyytämättä lausuntoa Oraniemen paliskunnalta. Paliskunta katsoo, että sillä on oikeus jättää lyhyt lausunto vaikka määräaika on menetetty lausunnon antamiseen.	Paliskunnalla on ollut mahdollisuus antaa mielipiteensä valmisteluaineistosta kuulemisen aikana 1.9.-1.10.2025. Lausunto toimitettiin ohjausryhmän kokoukseen 12.11.2025 ja huomioidaan määräajan jälkeen saapuneena. Valmisteluaineistosta kuuleminen on toteutettu vaihekaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaisesti: Osallisilla on mahdollisuus antaa palautetta eri vaiheissa ja monilla eri tavoilla. Ensimmäistä kertaa palautetta on mahdollista antaa kaavan vireilletulon ja osallistumis- ja arviointisuunnitelman kuuluttamisen yhteydessä ja kun osallistumis- ja arviointisuunnitelma asetetaan nähtäville. Myöhemmin osalliset voivat antaa mielipiteen kaavan valmisteluvaiheesta tai muistutuksen kaavaehdotuksesta. Vapaamuotoista palautetta on mahdollista antaa koko kaavaprosessin ajan Lapin liitolle. Valmisteluvaiheessa pyydetään lausunnot ELY-keskukselta, kunnilta, keskeisiltä viranomaisilta ja yhteisöiltä sekä niiltä ministeriöiltä, joita asia koskee. Maakuntakaavaehdotuksesta pyydetään MRA

	13 §:n mukaisesti viranomaislausunnot. Tämän jälkeen maakuntakaavaehdotus asetetaan MRA 12 §:n mukaisesti julkisesti nähtäville, jolloin kuntien jäsenillä ja osallisilla on oikeus tehdä muistutus kaavaehdotuksesta.
PHL 2 5 2:n momentin mukaan maata ei saa käyttää siten , että se aiheuttaa huomattavaa haittaa poronhoidolle. Kaivoshankkeissa on EU-tuomioistuin katsonut , että yhteisvaikutusten arviointi kuuluu YVA-direktiivin vaatimuksiin. Paliskunta katsoo , ettei Sakatin kaivoshankkeen YVA-prosessissa eikä vaihemaakuntakaavan laadinnassa ole arvioitu riittäväällä perusteellisuudella Oraniemen paliskunnan poronhoidolle aiheutuvia kokonaisvaikutuksia. EU:n komission YVA-ohjeessa yhteisvaikutus on määritelty vaikutukseksi , joka syntyy siitä , että suunniteltu hanke ja muut menneet , nykyiset ja kohtuudella näköpiirissä olevat tulevat hankkeet saavat yhdessä aikaan yhä enemmän muutoksia ja muutokset erilaisia yhteisvaikutuksia.	Ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä tehtyä Sakatin kaivoshankkeen poroselvitystä on hyödynnetty vaikutusten arvioinnissa. Kevitsan kaivoksen osalta yhteisvaikutuksia on käsitelty Sakatin monimetalliesiintymän kaivoshankkeen YVA-menettelyssä melun, pintavesien, poronhoidon, liikenteen ja ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin yhteydessä. YVAN jälkeen on kaivoshankkeen suunnittelu edennyt ja Natura-arviointi on ohjannut suunnittelua vaihtoehtoihin, joilla on vähiten haitallisia vaikutuksia Naturalla suojeltuihin luontoarvoihin. YVAN yhteysviranomaisen totesi perustellussa päätelmässä: Merkittäviä vaikutuksia kohdistuu poronhoitoon. Viiankaavan tokkakunnan poronhoidon estyminen ja mahdollinen erotusaitojen käytön estyminen sekä porojen kuljetusreittien muuttuminen alueella tulee ratkaista kaivoslain mukaisessa menettelyssä sekä toiminnan harjoittajan ja paliskunnan välisin sopimuksin.” (perusteltu päätelmä sivu 147, Lapin RLY keskus 16.8.2023).
Oraniemen paliskunnassa yhteisvaikutuksen edellisen perusteella aiheuttavat Kevitsan kaivos ja nyt Sakatin kaivoshanke niihin liittyvine infroineen . Vaikutus on yhteensä satoja neliökilometrejä . Sen vuoksi mahdollisen kaivoksen yhteydessä paliskunnan poronhoidolle aiheuttamat vahingot tulisi minimoida rakentamisen yhteydessä. Nykyisessä kaavaluonnoksessa eikä useimmissa lausunnoissa ole huomioitu, mitä ylimääräistä rasitusta paliskunnan porotaloudelle tieratkaisu 1 aiheuttaisi . Kyseinen vaihtoehto poistaisi parinkymmenen neliökilometrin alueen kriittistä laidunmaata . Ylimääräisen tien rakentaminen kahdenkymmenen vuoden käyttöä varten on perusteeton. Nykyinen käytäntö on , että olevassa olevaa infraa hyödynnetään mahdollisimman paljon . Tievaihtoehto 2 on Oraniemen paliskunnan mielestä ainoa käyttökelpoinen vaihtoehto. Mahdollinen Sakatin liikenne ei aiheuta kovinkaan suurta lisäystä valtatie 4 :lle. On tietenkin selvää , että myös valtatie 4: Ilä tehdään EU: n kaivosdirektiivin edellyttämät parannukset.	Vaihekaavaa laaditaan YVAN hankevaihtoehtoon 1 pohjalta. Yhdystien vaihtoehtoja on edelleen kaksi: yhdystie etelästä valtatie 5:n uudelle linjalle tai yhdystie pohjoisesta suoraan valtatielle 4. Maakuntakaavoituksessa voidaan esittää vaihtoehtoisia tielinjauksia. Päätös valittavasta linjasta tehdään osayleiskaavoituksessa. Yhdystien kaavamääräyksessä on määrätty yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa turvattavaksi poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Vastaavasti yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on määrätty otettavaksi huomioon mm. asutus ja pyrittävä lieventämään haitallisia vaikutuksia. Haitallisten vaikutusten lieventämiskeinot tarkentuvat yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, lupamenettelyissä ja rakentamisen toteutuksessa. YVA:ssa arvioitiin, että hankevaihtoehtojen 1a ja 1b vaikutukset porotalouteen ovat vähäisimmät. Vain kaivosteollisuusalue Kuusivaarassa aidataan. Porojen laidunalueelle ei rakenneta kuljettimia. Viiankaavalle ei rakenneta porojen kulkua estäviä rakenteita. Porojen liikkumiselle haittaa tuottavia rakenteita ovat eteläinen tai pohjoinen yhdystie, maanalaisten vesiputkien rakentaminen sekä 110 kV voimalinja. Lisäksi haitallisia vaikutuksia voi aiheutua poroille hankkeen ja liikenteen melusta sekä pölyämisestä.

	Näiden rakenteiden ja toiminnan vaikutuksia selvitetään ja arvioidaan poroselvityksen täydennyksessä.
Poronhoidolle varsinaisesti koituvista haitoista käydään erikseen PHL 53 5 mukaiset neuvottelut kaivosyhtiön kanssa.	Kaavoitusprosessin aikana on järjestetty PHL 53 §:n mukainen neuvottelu 27.2.2024 ja seuraava neuvottelu järjestetään alkuvuodesta 2026 ennen kaavaehdotuksen viimeistelyä julkisesti nähtäville asetettavaksi.

3. YKSITYISET

3.1 Mieliwide 1

Mieliwide	Vastine
Sakatin kaivoshanke aiheuttaa äänihaittaa kiinteistölle, sillä kairaus resonoi tasaista jurnutusta, joka on kuultavissa erityisesti ilta-aikaan. Asiat tulivat esille Sakatin tutkimuskairausten yhteydessä. Jos Sakatin kaivos joskus avataan, räjäytykset voivat aiheuttaa vielä suurempaa äänihaittaa. Olen työskennellyt Pahtavaaran maanalaisessa kaivoksessa, joten tunnistan kairauksesta aiheutuvan äänen. Pyydän, että tämä asia huomioidaan vaihemaakuntakaavan käsittelyssä.	Maakuntakaavan toteuttaminen edellyttää yksityiskohtaisempia suunnittelu- ja lupamenetelyjä, jotka ohjaavat kaavan toteuttamista ja asettavat reunaehdoja sille, että kaivos tulee toimimaan ympäristönsuojelulain, kaivoslain ja kaivosturvallisuusalin asettamin ehdoin. Niihin tulee kuulumaan ehdot melulle päivä- ja yöaikaan, sekä tärinälle. Ehtojen noudattamista seurataan ja valvotaan.

3.2 Mieliwide 2

Mieliwide	Vastine
Tervehdys! Haluan kommentoida yksityishenkilönä vastustavani Sakatin vaihemaakuntakaavan valmistelua ja hyväksymistä. Ymmärrän, että kaava tulee laatia, mutta se on vastuutonta huomioiden Viiankiaavan ekosysteemin haavoittuvuus sekä lukuisien viranomaisten ja kaivosyhtiön omat Natura-arvioinnit. Arvioinnit ovat selkeitä johtopäätöksissään: Kaivostoiminnan aiheuttamia merkittäviä heikennyksiä suojeluperusteisiin ei voida poissulkea. Myös metsähallituksen ja Ely-keskuksen lausunnot kertovat, että kaivoshankkeen toteutuminen heikentäisi merkittävästi Natura-alueen suojeluperusteina olevia luontotyyppisiä ja kasvilajeja (lievennystoimista huolimatta), mutta poikkeaa lukumääriltään kaivosyhtiön omasta Natura-arviosta. Jos kaivoshanketta ei voida toteuttaa luonnonsuojelualueella vahingoittamatta, ei vaihemaakuntakaavaa tulisi edes laatia. Tällainen tapaus on malliesimerkki siitä, miksi luonnonsuojelulait ovat ylipäättään olemassa. Lapin liiton ei tule missään tapauksessa edistää luonnonsuojelulakien heikentämiseen tähtäävää	Sekä Lapin ELY-keskus että Metsähallitus yhtyvät Natura-arvioinnin johtopäätökseen, että Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan hyväksyminen edellyttää valtioneuvoston luonnonsuojelulain 39 §:n nojalla tekemää päätöstä.

toimintaa ja alistua yhden yksittäisen yhtiön vaatimuksiin. Hankkeelle löytyy vaihtoehtoisia ratkaisuja eikä yhtiön esittämät metalliesiintymät vastaa globaaliin kysyntään siinä määrin, että se edistäisi merkittävästi Euroopan huoltovarmuutta tai omavaraisuutta. Hankkeelle ei ole siis pakottavaa syytä, vaikka yksittäinen kaivosyhtiö näin yrittäisi lobbaamalla väittää. Pyydän Lapin liittoa keskeyttämään Sakatin vaihemaakuntakaavan valmistelun ja tekemään niin jatkossakin, kun kaivostoimintaa suunnitellaan luonnonsuojelualueille tai kun luontoarvot muutoin vaarantuvat.	
--	--

3.3 Mieli pide 3

Mieli pide	Vastine
Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava Vastustan Sakatti Mining Oy kaivoksen toteutumista MIELI PIDE Hurjaa, että nykyisin kaivosyhtiöt saavat kiertää Natura2000-luonnonsuojelualueiden määräyksiä ja lakeja kaivamalla kaivokset suojelualueiden alle! Luonnonsuojelulaillakin pitäisi joku voima olla. Ei missään tapauksessa hyväksyttävää! Toivottavasti kaivoslupaa ei myönnetä! Natura-arvioinnissa tiedostetaan se, että kaivostoiminta aiheuttaa merkittävää haittaa mutta jos maan päällä kulkija ei sitä havaitse niin se on muka hyväksyttävää! Ei missään nimessä! Haitat tulevat olemaan pitkäaikaisia! Vesistöjä ja ympäröivää luontoa pitää suojella ja niitä ei saa saastuttaa. Aika moni ympäristömyrkkyy ei näy mutta se aiheuttaa suurta vaaraa. Saastuneet vedet sekoittuvat lampi-, joki-, suo-, meri- ja pohjavesien kanssa. Kaivostoiminnasta tulevat haitalliset myrkyt saastuttavat joet ja meren lähialueita myöten. Samalla saastuvat ja likaantuvat vesistöjen rannat maalta alueelta. Suuri kaivoshanke sotkee herkäät vesistöt todella isolla alueella. Lapissa on herkkä luonto, joka ei kestä kaiken mylläävää kaivostoimintaa. Suoalueet eivät tule kestämaan maanalaisia kaivostoimintoja. Natura2000-soidensuojelualueen määräyksiä kierretään kaivautumalla maan alle. Kaivostoiminta myös saastuttaa ilman, suon, joet, pohjaveden, lammet, purot, meren ja alueen maaperän. Eläimet ja kasvit kärsivät ympäristön likaantumisesta. Pohjavedelle aiheutuu merkittävä saastumisvaara. Myös pöly, melu ja liikenne aiheuttavat haittaa kaikille alueella oleville, ihmisille ja ympäristölle. Kaivos aiheuttaa merkittävää haittaa suojelualueille luontoalueille ja alueen vesitalous kärsii	Kaavoituksessa noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä, eikä kaavassa ole tarkoitus kiertää lakeja ja säädöksiä. Sakatin vaihemaakuntakaava laaditaan alueidenkäyttölain mukaisesti. Hankkeen vaikutuksia vesistöön säädellään ympäristö- ja vesiluvilla. Kaavoitukseen nähden erillisissä lupamenettelyissä tulee lopullisesti ratkaistavaksi edellytykset harjoittaa suunniteltua kaivostoimintaa alueella. Näissä menettelyissä tulee yksityiskohtaisesti selvittäväksi toiminnan tekniset vaatimukset ja ympäristökuormituksen sallittavuus sekä tarpeellisten määräysten antaminen ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi.

suuresti kaivostoiminnasta. Pohjavesistä saatavat juomavedet tulevat saastumaan. Koko Natura2000-alueen suojeltu alue tulee kaivoksesta kärsimään. Miten voidaan missään tilanteessa purkaa Natura-alueita? Miten voidaan välttää, että suohon ei muka tule vaurioita kaivoksesta? Kaivostoiminta tullee vaikuttamaan myös pohjavesiin ja saastuttamaan niitä ja pohjaveden pinta häiriintyy. Kaivosvedet ovat ympäristöriski ihmisille, eläimille ja ympäristölle. Ympäristön ja eliöiden kannalta haitallisia aineita päätyy vesistöihin, alueen vesitasapaino särkyy ja veden PH muuttuu. Kaivostoiminnassa käytetään vettä louhinnassa ja muussa toiminnassa, joten sitä tarvitaan paljon. Tämä käytetty vesi, sadevedet ja lumen sulamisvedet kuljettavat mukanaan saastuttavia haitta-aineita kaikkialle vesistöihin ja luontoon. Jätevesien lisäksi vesistöön voi päästä saastuttavia aineita varastoinnista. Jätevetä lasketaan ympäristöön jatkuvasti suuria määriä, jolloin pienistäkin haitta-aineiden pitoisuuksista syntyy luonnontilaan verrattuna huomattava lisäkuorma ympäristöön. Kaivostoiminnasta aiheutuu ympäristövaikutuksia luonnonympäristöön ilma- ja vesipäästöistä, kaivosjätteiden varastoinnista, liikenteestä, melusta ja tärinästä. Merkittävät vaikutukset luonnonympäristöön aiheutuvat pölyämisestä ja vesiin tulevista muutoksista. Likaiset ja myrkylliset vedet tulevat sekoittumaan suon ja pohjavesien vesistöihin ja saastuttavat joet ja meren. Samalla saastuttavat ja likaavat vesistöjen rantamaat valtavalla alueella.	Vaihemaakuntakaavan alueella on kaksi pohjavesialuetta. Hankkeella ei ole vaikutusta niiden vedenlaatuun. Viihankiaapaan kohdistuvat ympäristövaikutukset on arvioitu laajojen tutkimusten perusteella laadituilla mallinnoilla. Kaivosprosessissa kertyvät vedet puhdistetaan ja johdetaan sen jälkeen Kitiseen. Rikastushiekka-alueet ja vesien käsittelyaltaat varustetaan tiiviillä pohjarakenteilla, joilla estetään vaikutukset pohjaveteen ja ympäristöön.
---	---

3.4 Mielipide 4

Mielipide	Vastine
Mielipide 1 Yleistä Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan tarkoituksena on mahdollistaa AA Sakatti Mining Oy:n suunnitteleman Sakatin monimetalliesiintymän malmivaroja hyödyntävän kaivoshankkeen toteuttaminen Sodankylän kunnan alueella. Tarkoitus on sovittaa yhteen kaivoshankkeen maankäytön tarpeet suunnittelualueen ympäristön, luonnon, luonnonsuojelun, asutuksen, poronhoidon, maiseman ja infrastruktuurin kanssa. Vaihemaakuntakaavan tehtävänä on kaavaselostuksen mukaan: • osoittaa yleispiirteisesti kaivoksen sekä siihen liittyvien laitosten ja muiden toimintojen sijoittuminen alueelle • osoittaa yleispiirteisesti kaivoksen edellyttämät tieyhteydet ja 110 kV:n voimalinja sekä raakavedenotto- ja purkuputkilinjat • tarvittaessa ratkaista alueen muu maankäyttö yhdyskuntarakenteen sekä luonto-,	Merkitään tiedoksi.

kulttuuri- ja maisema-arvojen kannalta tar- koituksenmukaisella tavalla • osoittaa mahdolliset korvaavat alueet niille Natura-suojelun perusteina oleville la- jeille/luontotyypeille, joihin kohdistuu merkit- täviä haitallisia vaikutuksia • tulkita aluetta ja hanketta koskevia valtakunnallisia alueiden- käyttötavoitteita • ohjata alueen yleis- ja asemakaavoitusta Sakatin kaivos on saanut alkuvuodesta 2025 raaka-aineasetuksen mukaisen strategisen hankkeen statuksen. Kaivoshankkeeseen sisältyy maanalainen kai- vos, sinne johtava tunneli, maanpäällinen kai- vosteollisuusalue ja yhdystie sekä 110 kV:n voimajohto Vajukosken sähköasemalta. Kai- voksen rakentamisvaiheen on arvioitu kestä- vän noin 3–4 vuotta ja toimintavaiheen noin 23 vuotta. Sakatin esiintymän päämetalleja ovat kupari ja nikkeli, mutta malmi sisältää myös koboltia ja jalometalleja kuten platinaa, palladiumia, kultaa ja hopeaa. Pääesiintymä sijaitsee Natura-ohjelmaan kuuluvan ja soi- densuojelulailta suojellun Viiankiaapa-suon alapuolisessa kallioperässä noin 250–1200 metrin syvyydessä. Maanpäällinen tehdasalue sijoitettaisiin Kuusivaaraan noin 5 kilometrin päähen itse esiintymästä. Käsitellyt ylijäämä- vedet purettaisiin Kitiseen. Lopullisessa vaihe- maakuntakaavassa on lisäksi esitettävä kor- vaavia suojelualueita, mutta näitä ei nyt kom- mentoitavana olevassa luonnoksessa ole vielä osoitettu. Noin 2 kilometrin etäisyydellä suun- nittelualueesta länteen sijaitsee Sattasen kylä. Sakatin vaihemaakuntakaava on poikkeuksel- linen, vaikutuksiltaan mittava ja pitkäaikainen alueiden käytön suunnitelma. Mikäli vaihema- kuntakaava nyt esillä olevassa muodossa hy- väksyttäisiin, muodostuisi siitä ennakkota- paus, sillä kaava koskee poikkeuksellisen mit- tavaa merkittäviä ympäristö- ja luontovaiku- tuksia aiheuttavaa kaivoshanketta, joka sijoit- tuu suoraan Natura- ja soidensuojelualueelle.	
2 Kaavan tausta-aineistosta Vaihemaakuntakaavan tausta-aineistoa ovat muun muassa Sakatin kaivoshankkeen ympä- ristövaikutusten arviointiselostus 14.12.2020, arviointiselostuksen täydennys 14.3.2023, La- pin ELY-keskuksen perusteltu päätelmä YVA- selostuksesta 15.8.2023 ja 26.2.2025 päivi- tetty Natura-arviointi kaivoshankkeen vaiku- tuksista Viiankiaavan luonnonarvoihin. Kaava- selostuksessa todetaan (s. 47), että kaavarat- kaisu pohjautuu Sakatin kaivoshankkeen YVA- menettelyn sekä kaivoshankkeen Natura arvi- oinnin tuloksiin. Koska YVA ja yhteysviranomaisen (ELY) pe- rusteltu päätelmä muodostavat keskeisen pe- rustan hankkeen jatkosuunnittelulle ja myös kaavan vaikutusten arvioinnissa viittaamme	

niihin jäljempänä kaavan vaikutuksia ja selvitysten riittävyyttä kommentoidessamme. ELY kiteytti em. päätelmänsä todeten mm., että hankkeesta aiheutuu merkittäviä ympäristövaikutuksia ja ympäristövaikutusten arviontiin liittyy epävarmuutta. Katsomme jäljempänä esitettävin perustein, että ELY:n vaatimukset hankkeen jatkosuunnittelulle eivät kaavan valmisteluaineistossa täyty

ELY totesi (s. 164-170) mm., että pohjavesiin kohdistuvat vaikutukset ovat hankkeessa hyvin merkittäviä, sillä niillä on tiivis yhteys myös luontotyyppeihin ja lajeihin kohdistuviin vaikutuksiin. Hanke muuttaisi pohjaveden pinnan tasoa ympäristössä riippumatta valittavasta hankevaihtoehdosta. Niihin kohdistuvat vaikutukset ovat myös keskeisessä roolissa Viiankiaavan Natura 2000 -alueeseen kohdistuvia vaikutuksia arvioitaessa.

ELY totesi myös, että kaikilla hankevaihtoehdoilla on suuri kielteinen vaikutus uhanalaisiin suoluontotyyppeihin ja lähteisiin, eivätkä Viiankiaavan soidensuojelualueen rauhoitus-säännökset (asetus 852/1988) mahdollista kaivostoimintaa. Myös kaavaselostuksessa todetaan, että vaihemaakuntakaavan toteuttaminen vaikuttaisi Viiankiaavan Natura-alueen suojeluperusteisiin, luontotyyppeihin sekä lajeihin kaivostoiminnan aiheuttamien pohjavesivaikutusten, pöly-, valaistus, tärinä-, melu- ja visuaalisen häiriön kautta. Kaivoshankkeen vaikutuksia on tarkasteltu tarkemmin alueen Natura-arvioinnissa (WSP 2025). Maanalainen kaivos aiheuttaisi vesitaloudellisia vaikutuksia Viiankiaavan Natura-alueen suojeluperusteisiin luontotyyppeihin.

ELY totesi myös mm., että koska arviointiselostuksen täydennyksessä ei ole huomioitu onnettomuustilanteiden osalta pahimman skenaarion tilannetta, se vaikeuttaa vaikutusten suuruuden hahmottamista. Myöskään sään äärevöitymisen merkitystä ei ole riittävällä tavalla huomioitu.

Huomionarvoista on, että päivitetyn Natura-arvioinnin ja Metsähallituksen siitä antaman lausunnon mukaan kaivoshankkeen toteuttaminen vaarantaa Viiankiaavan Natura-alueen koskemattomuuden, eikä suojeluperustelajeille ja -luontotyypeille aiheutuvaa merkittävää heikennystä voi sulkea pois. Lieventävistä toimenpiteistä huolimatta hanke voi heikentää merkittävästi seitsemää suojeluperuste-luontotyyppiä. Vaihemaakuntakaavaa ei siis voida tällaisenaan hyväksyä, ellei valtioneuvosto päättä suojelusta poikkeamisesta luonnonsuojelulain mukaisesti. Vaihemaakuntakaavan hyväksyminen edellyttää nähdäksemme lisäksi soidensuojeluasetuksen muuttamista.

Katsomme, että kaavaa ei tule hyväksyä siinä näkökulmasta, että valtioneuvosto sallisikin suojelusta poikkeamisen ja soidensuojeluasetusta muutettaisiin, sillä kaava ei

Vaihemaakuntakaava laaditaan alueidenkäytölain mukaisesti. Kaava on yleispiirteinen ja sen hyväksymisen jälkeen kaivosalueelle laaditaan osayleiskaava ja osalle aluetta

muiltakaan osin täytä maakuntakaavan sisältövaatimuksia. Maanomistajina kannaltamme keskeistä on, että kaavan vaikutusta kiinteistöjemme käyttöön ja arvoon ei ole tilakohtaisesti selvitetty ja kaava toteutuessaan aiheuttaisi meille kohtuutonta haittaa. Hankkeen toteutumisen seurauksena menettäisimme myös kohtuuttomalla tavalla tonttimaata. Kaivoksen maanpäällinen tehdasalue on suunniteltu sijoitettavaksi Kuusivaaraan noin 5 kilometriä itse esiintymästä etelään. Etäisyys Kuusivaaran alueelta kiinteistöillemme on vain noin kaksi kilometriä ja välillä sijaitsee vesialuetta, jonka ylitse melu-, valo- ym. häiriöt kantautuisivat esteettömästi kiinteistöillemme. Edellytyksiä nähtävillä olevan luonnoksen mukaisen maakuntakaavan hyväksymiselle ei ole.	asemakaava. Niissä annetaan yksityiskohtaiset määräykset maankäytölle. Alueidenkäyttölain mukaan: ”Kaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa. Kaavaa laadittaessa on selvitettävä, kenen toteutettavaksi kaava ja sen edellyttämät toimenpiteet kuuluvat.” Kaavassa annetaan määräyksiä Kitisen rantavyöhykkeen säilyttämisestä riittävän peitteisenä ja ehjänä suojavyöhykkeenä. Ympäristöluvalla säädellään mm. kaivosteollisuusalueen aiheuttamaa melua, ettei se ylitä valtioneuvoston asettamia ohjearvoja.
3 Maakuntakaavan oikeudellisista edellytyksistä 3.1 Maakuntakaavan sisältövaatimuksesta (alueidenkäyttölain, AKL, 28 §) ”Maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten kuin siitä edellä säädetään. Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä huomiota maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin. Kaava on mahdollisuuksien mukaan sovittava yhteen maakuntakaava-alueeseen rajoittuvien alueiden maakuntakaavoituksen kanssa. Luonnonsuojelulain (9/2023) 15 §:ssä ja 144 §:ssä tarkoitettujen luonnonsuojeluohjelmien ja -päästösten sekä 91 §:ssä tarkoitettua maisemanhoitoaluetta koskevien perustamispäästösten tulee olla ohjeena kaavaa laadittaessa. (5.1.2023/15) Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota: 1) maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen; 2) alueiden käytön ekologiseen kestävyYTEEN; 3) ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin; 4) vesi- ja maa-ainesvarojen kestäväään käyttöön; 5) maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin; 6) maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen; sekä 7) virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyteen. Kaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, <u>ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa.</u> Kaavaa	Merkitään tiedoksi

laadittaessa on selvitettävä, kenen toteutettavaksi kaava ja sen edellyttämät toimenpiteet kuuluvat. Edellä tässä pykälässä mainitut seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää.” Jotta kaavan sisältövaatimusten toteutuminen voidaan turvata, kaavan vaikutukset on selvitettävä AKL 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Vaihemaakuntakaavaa koskee myös alueidenkäyttölain 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. Se on voimassa virkistys- ja suojelualueeksi osoitetulla alueella, puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tarkoituksiin osoitetulla alueella ja liikenteen tai teknisen huollon verkostoja tai alueita varten osoitetuilla alueilla (SL-1 4313, sl-2, yt, pp, vp, z). Rajoitus laajennetaan koskemaan kaivosaluetta (EK-1 1921).	
3.2 Maakuntakaavan vaikutusten selvittämisestä Alueidenkäyttölain 9 §:n mukaan kaavojen tulee perustua riittäviin, kaavan merkittävät vaikutukset arvioiviin tutkimuksiin ja selvityksiin: ”Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.” Alueidenkäyttölain 9 § on ilmaistu velvoittavassa muodossa. Tutkimusten ja selvitysten riittämättömyys on oikeuskäytännössä johtanut suhteellisen usein kaavan lainvastaisuuteen. Tehtävien selvitysten tulee kattaa sekä välittömät että välilliset vaikutukset kokonaisuutena. Selvitysvelvollisuutta täsmennetään maankäyttö- ja rakennusasetuksessa (MRA 1 §): ”Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 9 §:ssä tarkoitettuja kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset: 1) ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön; 2) maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon;	

- 3) kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin;
- 4) alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen;
- 5) kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön;
- 6) elinkeinoelämän toimivan kilpailun kehittymiseen. (11.2.2016/119)

Jos yleis- tai asemakaavan maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:ssä tarkoitetut olennaiset vaikutukset ulottuvat toisen kunnan alueelle, kaavan vaikutuksia selvitetessä tulee olla tarpeellisessa määrin yhteydessä tähän kuntaan. Jos kaavan olennaiset vaikutukset ulottuvat toisen maakunnan liiton alueelle, tulee vastaavasti olla yhteydessä tähän liittoon.”

MRL:n (nykyisin AKL) esitöissä (HE s. 63) selvitysvelvollisuutta selvennetään seuraavasti:

”Kaavoituksessa sovitetaan yhteen erilaisia alueidenkäyttötarpeita. Alueiden käytön ja eri toimintojen ympäristövaikutukset on tarpeen selvittää ja arvioida riittävän aikaisessa vaiheessa kaavaa laadittaessa. Riittävän laaja-alainen ja perusteellinen vaikutusten arviointi kaavoituksen yhteydessä on välttämätöntä jo senkin vuoksi, että ne, joiden olosuhteisiin ratkaisu saattaa vaikuttaa, voivat arvioida eri vaihtoehtojen vaikutuksia”.

Oikeuskäytännössä selvitysten riittävyyden kriteeriksi on muodostunut erityisesti se, voidaanko kaava-asiakirjojen pohjalta ratkaista, täyttyvätkö kaavan sisältövaatimukset.

Maakuntakaavan esitystavan yleispiirteisyys ei oikeuttane kaavan selvitysten yleispiirteisyyttä, vaan kaavan vaikutukset on maakuntakaavassakin selvitettävä riittävällä tavalla, jotta kaavan täytäntöönpanokelpoisuus voidaan turvata. Keskeistä on, voidaanko kaava-asiakirjojen pohjalta ratkaista, täyttyvätkö kaavan sisältövaatimukset. KHO selvensi ratkaisussa KHO:2016:14 maakuntakaavalle asetettavan selvitysvelvollisuuden sisältöä seuraavasti:

”Vaikka maakuntakaavan tarkoitus yleispiirteisenä maankäytön suunnitteluvälineenä ei yleensä edellytä, että maakuntakaavassa osoitetun maankäytön sopivuus tulisi yksityiskohtaisesti ratkaista maakuntakaavavaiheessa, puheena olevaa maakuntakaava hyväksyttäessä ja vahvistettaessa oli kuitenkin voitava varmistua siitä, että lintujen päämuuttoreiteille tai välittömästi niiden läheisyyteen osoitettavien tuulivoimaloiden toteuttamisesta ei aiheudu sellaisia yhteisvaikutuksia, jotka estäisivät kaavassa Kymenlaakson rannikkoalueelle tarkoitetun tuulivoimaratkaisun toteuttamisen.”

Vaikka tässä tapauksessa kaavan selvityksiin sisältyy olennaisia puutteita, niidenkin

Mielipiteen esittäjä viittaa KHO:n päätökseen vuodelta 2016, joka koskee Kymenlaakson energia maakuntakaavaehdotusta.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että tuulivoimarakentamisen yhteisvaikutuksia koskevien selvitysten ja vaikutusten arviointien puuttuessa ei ollut mahdollista arvioida sitä, olivatko vaikutuksen kohteena olevat tuulivoimaloiden alueiden aluevaraukset asianmukaisesti sovitettavissa yhteen luonnonarvojen vaalimiseen liittyvien alueidenkäyttötavoitteiden ja kaavan sisältövaatimusten kanssa. Tämän vuoksi ja kun maakuntakaavan tarkoittaman tuulivoimaratkaisun yhteisvaikutukset eivät voineet tulla yksittäisen tuulivoima-alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa riittävästi arvioiduksi,

Tämä esimerkki sopii kovin huonosti Sakatin vaihemaakuntakaavaan, jossa on vain yksi hanke ja sen yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden kanssa on arvioitu sekä YVA:ssa että maakuntakaavassa.

perusteella on jo nähtävissä, että <u>maakunta-kaavan sisältövaatimukset eivät täyty</u>. Natura-selvityksestä ilmenee, että kaavan mukainen kaivostoiminta vaarantaisi suojellun Viiankaapa-suon koskemattomuuden ja heikentäisi merkittävästi sen luontoarvoja mahdollisista lieventävistä toimenpiteistä huolimatta. Myös ELY-keskus totesi 9.7.2025 päivätyssä Natura-lausunnossaan (s. 46), että kaivoshanke heikentää merkittävästi 16 suojeluperustetta. ELY-keskus katsoo, että merkittävä heikentyminen kohdistuu lieventävien toimienkin jälkeen edelleen 12 suojeluperusteeseen: Pikkujokiin ja puroihin, Vaihettumisiin ja rantasoihin, Lähteisiin ja lähdesoihin, Lettoihin, Aapasoihin, Puustoisiihin soihin, isonuijasammaleen, lapinleinikkiin, kiiltosirppisammaleen, lapinsirppisammaleen, jänkäkurppaan ja mustavikloon. Natura-arvioinnissa esitetyn mukaisesti merkittävä heikentyminen olisi kohdistunut Lettoihin, Aapasoihin, Puustoisiihin soihin, isonuijasammaleen ja lapinleinikkiin. Natura-arvioinnissa on lisäksi puutteita muun muassa pohjavesivaikutusten selvittämisen osalta. Metsähallitus on Natura-arvioinnista antamassaan lausunnossa todennut, että: Natura-arvioinnissa on käsitelty puutteellisesti sitä, miten louhinnan aiheuttaman tärsähtely vaikuttaa lähellä maanpintaa sijaitsevan kallioperän vedenjohtavuuteen ja sitä kautta pohjaveden purkautumiseen alueen suojeluperusteena oleville suoluontotyypeille.” Katsomme, että myös YVA-selostuksessa vuodelta 2020 on merkittäviä puutteita, joihin olemme viitanneet jo aiemmin mielipiteesämme Sakatin osayleiskaavan valmisteluaineistosta. YVA-selostuksessa on sinänsä arvioitu kaivoshankkeen vaikutuksia ihmisten virkistykseen, elinoloihin ja elinympäristöön kohdistuvien vaikutusten osalta, mutta <u>vaikutuksia maanomistajien oikeuksiin on käsitelty suppeasti</u> ja kiinteistöjen käyttöön kohdistuvien vaikutusten ja rajoitusten kannalta arviot ovat puutteellisia. Luonnosvaiheen selvitysten perusteella kaavan vaikutusta yksittäisten maanomistajien rakennuspaikkoihin on vaikea hahmottaa. Selvityksen perusteella ei voida varmistua siitä, että kaavan sisältövaatimukset toteutuvat ja että mm. maanomistajille ei aiheuteta kohtuutonta haittaa. <u>Erityisesti Sattasen kylässä vaikutukset maanomistajien oikeuksiin ja ihmisten elinympäristöön tulisivat olemaan huomattavan kielteisiä.</u>	Arvioinnin perustaksi on tehty laajat pohjaveden virtausten tutkimukset ja mallinnukset. Niitä pidetään poikkeuksellisen laadukkaina. Kaavaluonnoksen aineistossa ei ollut vielä Natura-arvioinnista saatuja lausuntoja käytettävissä. Lausunnon antoivat Lapin ELY-keskus, Metsähallitus, Sodankylän kunta, Siurunmaan jakokunta ja yksi yksityinen maanomistaja. Lausuntojen mukaan Natura-arviointi on asianmukaisesti laadittu ja riittävä sen arvioimiseksi, heikentääkö Sakatin monimetallikaivos yksin tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa niitä luonnonarvoja, joiden perusteella Viiankaavan alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Natura-arvioinnin ja siitä saatujen lausuntojen mukaan, on mahdollista, että hanke vaikuttaa kielteisesti eräisiin suojeltuihin lajeihin ja luontotyypeihin. Arvion mukaan Viiankaapa säilyy suojelun arvoisena suona, eikä kaavalla esitetä SL-alueen supistamista. Sekä Lapin ELY-keskus että Metsähallitus yhtyvät Natura-arvioinnin johtopäätökseen, että Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan hyväksyminen edellyttää valtioneuvoston luonnonsuojelulain 39 §:n nojalla tekemää päätöstä. Vaihemaakuntakaavassa on annettu määräys Kitisen rantavyöhykkeen säilyttämisestä riittävän peitteisenä ja ehjänä. Yksityiskohtaisessa suunnittelussa on turvattava se, etteivät hankkeen vaikutukset Sattasen kylään muodostu kohtuuttomiksi.
4 Hankkeen vaikutuksista Sattasen kylän olosuhteisiin 4.1 Yleistä Hankkeen vaikutukset muuttaisivat hankealueen lähiympäristöä laajalti ja tuntuvasti. Ne kohdistuisivat voimakkaasti välittömästi hankealueen länsipuolelle vain 2 kilometrin etäisyydelle sijoittuvan Sattasen kylän	Vaihemaakuntakaavan lähtökohtana on YVA:ssa arvioitu hankevaihtoehto 1, jonka vaikutuksia Naturalla suojeltuihin luontoarvoihin on arvioitu. Siinä kaivosteollisuusalueeksi

olosuhteisiin. Hankkeella olisi merkittäviä vaikutuksia hyvinvointiin ja turvallisuuteen ympäristön muuttuessa <u>teollisen toiminnan ympäristöksi</u> ja alueen identiteetin kannalta tärkeiden lähivirkistysalueiden menetyksenä. Hankealue sijoittuu myös kahden poropalkunnan, Oraniemi ja Sattasniemi, alueelle ja vaikuttaisi heikentävästi poronhoidon edellytyksiin. Myös liikenteen muutokset vaikuttaisivat viihtyisyyteen, liikkumisen turvallisuuteen ja sujuvuuteen. Suurimmat liikennemäärän lisäykset kohdistuisivat juuri vt 4:lle kaivoksen yhdyntien ja kuntakeskuksen väliselle tieosuudelle. Hankkeen vaikutuksia on sinänsä kuvattu laajasti, mutta vaikutuksia koskevat päätelmät ovat osin epä johdonmukaisia suhteessa vaikutusten kuvaukseen (mm. maisema- ja valaistusolosuhteiden muutokset Sattasen kylän suuntaan). Yhteysviranomaisen totesi perustelussa päätelmässään (s. 143), että vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen on arvioitu erittäin yleispiirteisesti eikä selvityksestä ole kaikilta osin tukea kaavoitukseen: ”Yhteysviranomaisen pitää puutteena asumisolosuhteisiin aiheutuvien vaikutusten arvioinnin puuttumista. Yhteysviranomaisen muistuttaa, että toiminnan sijoituspaikan soveltuvuutta arvioitaessa on otettava huomioon merkitys elinympäristön terveellisyyden ja viihtyisyyden kannalta. YVA-selostus ei tuo siihen vastausta, vaan vaikutukset on arvioitava uudestaan kaavoitus- ja ympäristölupamenettelyissä. Hankkeesta vastaavan tulisi etsiä sosiaalisesti kestäviä ratkaisuja tai haittojen lieventämiskeinoja niiden asukkaiden kanssa, joiden asumiseen ja aineelliseen omaisuuteen hanke vaikuttaa selkeän kielteisesti heidän asuntonsa sijainnin perusteella.” Kannaltamme keskeistä on, että ympäristömuutosten <u>paikallista merkitystä</u> ei ole nyt huomioitu riittävällä tavalla vielä kaavoituksen yhteydessä.	muuttuu Kuusivaaran eteläinen osa. Kaivostollisuusalueen ja Kitisen väliin jää leveä suoja- vyöhyke haitallisten ympäristövaikutusten kuten melun ja maisemahaitan lieventämiseksi. Porotalousvaikutuksia on arvioitu YVA:n yhteydessä ja niitä täsmennetään vaihekaavan porovaikutusten täydennysselvityksellä. Liikenteen vaikutukset suuntautuvat valtatielle 4 pohjoisessa tievaihtoehdossa ja valtatie 5 uudelle linjalle eteläisessä tievaihtoehdossa. Asumisolosuhteisiin kohdistuvien vaikutusten arviointia on jatkettu vaihemaakuntakaavaa varten. Maisemavaikutusten arviointi on päivitetty, pölyn leviämistä ja vaikutuksia on arvioitu, melumallinnukset päivitetään, hankkeesta on käyty useita keskusteluja ja infotilaisuuksia asukkaiden kanssa. Vaikutusselvityksiä ja arviointeja tarkennetaan vielä osayleiskaavoituksen ja ympäristöluvan yhteydessä.
4.2 Maisema Hanke muuttaisi olennaisella ja pitkäkestoisella tavalla myös alueen maisemaa. Suunnittelualueen ympäristön lähimmät kylät ovat Kitisen länsirannalle sijoittuva Sattanen ja Kersilö. Sattasen alue lukeutuu hankealueen ympäristössä maiseman monimuotoisuuden kannalta tärkeisiin alueisiin ja Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi -hankkeessa inventoituja kohteita sijoittuu Sattasen jokivarteen Sattasen, Kersilön ja Petkulan kyliin sekä Sodankylän taajama-alueen ympäristöön. Epäselväksi jää, miksi Sattasen kylää ei osoiteta kaavakartassa havainnollisella tavalla. Kaavaselostuksen mukaan kaivosalueen maanpäälliset toiminnot aiheuttaisivat paikoin näkyviä muutoksia kaivosalueen ulkopuolella etenkin Sattasen kylälle ja paikoin muuallekin Kitisen jokilaaksoon. Paikoittaisia	Se, että Sattasen kylä ei näy kaavakartalla johtuu siitä, että kaava ei osoita sinne uutta maankäyttöä ja kylän nimeä ei ole pohjakartalla. Tarkennetaan pohjakarttaa. Maisemavaikutusten arviointi laadittiin hankkeesta vuonna 2020 YVA-menettelyn yhteydessä ja se on päivitetty 2025. Museovirasto ja Lapin maakuntamuseo pitävät lausunnoissaan tehtyjä arviointeja riittävänä maakuntakaavaa varten.

maisemavaikutuksia aiheutuu myös Viiankaaavan suoalueen maisemaan. Kaukomaisemavaikutuksia aiheutuu niille vaikutusalueen korkeimpien vaarojen lakialueille, joilta avautuu esteetön näkymä kaivostoimintojen suuntaan, kuten Kommattivaaran laen jyrkänteeltä avautuvaan maisemaan. Valaistuksen maisemavaikutus kohdistuu voimakkaimmin kaivosalueen lähiympäristöön Kitisen jokilaakson alueelle niille kohdin, joilla ei ole omaa valaistusta ja toisaalta Viiankaaavan valottomaan maisemaan. Kaavaselostuksenkin mukaan maanomistajiin ja metsätalouteen kohdistuvat vaikutukset ovat kielteisiä ja merkittävydeltään kohtalaisia tai suuria riippuen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja toteutuksessa tehtävistä ratkaisuista. YVA:ssa on tunnistettu, että maiseman muutosten kokeminen tulee käsittää myös sosiaalisenä vaikutuksena, kun se kohdistuu tuttuihin ja itselle tai yhteisölle tärkeisiin paikkoihin ja niiden rauhallisuuteen tai luonnonmukaisuuteen, kuten Sattasessa kaivosalueeseen nähden Kitisen vastarannalla. Myös kaivoshankkeen valaistus muuttaisi maisemaa pimeään aikaan ja kaamoksen aikana. Muutos nykytilaan olisi olennainen, sillä nykyisellään suunniteltujen kaivostoimintojen lähiympäristö on lähes valaisematon.	
4.3 Äänimaisema ja melu Samoin äänimaiseman muutos olisi merkittävä sekä asuinalueilla että laajalti ympäristössä, mm. nykyisillä erämaisilla virkistysalueilla. Rakentamisen aikaiset melulähteet koostuisivat tavanomaisesta louhinta- ja maansiirtokäytöstä. Toiminnan aikana merkittäviä melulähteitä olisivat sivukiven ja rikastushiekan kuljetuksen ja läjittämisen lisäksi myös kaivoksen ja rikastamon ilmanvaihdot, malmin jälkimurskaus ja jauhatus sekä toiminnan aikainen kuljetus ja läjitys sekä toimintaan liittyvä liikenne. Melu olisi luonteeltaan teollista ympäristön luontaisesta äänimaisemasta erottuvaa melua. Melualueiden määrittelyssä huomiota olisi näin ollen kiinnitettävä myös melun laadullisiin ominaisuuksiin ja erityistä häiritsevyyttä lisääviin tekijöihin (iskumaisuus, kapeakaistaisuus) jne. Melualueen määrittelyyn liittyy lisäksi olennaista epävarmuutta, sillä selostuksen mukaan mallinnukseen käytettävän menetelmän tarkkuus on noin kilometrin etäisyydelle noin 3 dB suuntaansa ja suuremmilla etäisyyksillä melun etenemiseen aiheuttaa kulloinenkin säätila hyvin suurta vaihtelua myös myötäsuhteissa. Sattasen kylään kantautuvan melun arvioinnissa on myös huomattava, että vesialue vaimentaa melua heikosti. Lisäksi kaivoksen toiminnan on oletettu olevan ympärivuorokautista.	
4.4 Ilmanlaatu	

Vaikutukset ilmanlaatuun muodostuvat varsinaisesta kaivostoiminnasta, eli louhinnan räjäytyksistä, malmin, rikastushiekan ja sivukiven käsittelystä ja kuljetuksesta, tarvekiven murskauksesta, lämpölaitoksesta, sekä liikennöinnistä aiheutuvista pöly- ja pakokaasupäästöistä. Merkittävimmät pölypäästöt muodostuvat sivukivien ja matalarikkisen rikastushiekan sijoitusalueille. Kaavaselostuksen mukaan merkittävimmin pölylle altistuvat kohteet (asutus, Natura-alue ja luonnonsuojelualueet sekä virkistyskohteet) sijaitsevat kaivoksen toiminta-alueen länsi- ja pohjoispuolella, jonne myös Sattasen kylä sijoittuu. Yhteysviranomaisen totesi perustellussa päätelmässään (s. 143) mm., että ”Pölyämisen mahdollisia vaikutuksia lähialueen pienvesien veden laatuun ei ole tunnistettu, vaikka yhteysviranomaisen tätä edellytti YVA-ohjelmasta antamassaan lausunnossa. Yhteysviranomaisen toteaa, että arvioita ei ole esitetty YVA selostuksessa. Yhteysviranomaisen katsoo, että laskeuman vaikutus vesistöjen tilaan on syytä huomioida ympäristölupahakemuksessa. Erityisesti rikastushiekan kuivaläjitykseen liittyy pölyämisen riski. Käytännön kokemukset toiminnassa olevilta kaivoksilta ovat osoittaneet, että hajapölyn hallinta kuivissa ja tuulisissa olosuhteissa voi olla haasteellista.”	
5 Vaikutuksista maanomistajien asemaan Katsomme, että vaikutukset rakennuspaikkoihin tulee kuvata selkeämmin ja kattavammin sekä varmistaa ja osoittaa, että maanomistajille ei aiheuteta kohtuutonta haittaa. Luonnosvaiheen kaavaselostuksesta tai kaavoituksen perustana olevista selvityksistä ei ilmene, millä perusteella kielteiset vaikutukset yksittäisiin kohteisiin kuten rakennuspaikkoihin on tässä vaiheessa arvioitu vähäiseksi maanomistajien kannalta. Suunnitelman mukainen kaavoitus aiheuttaisi toteutuessaan ympäristömuutosten myötä tiloille huomattavaa haittaa. Kiinteistöt sijaitsevat osin perinnemaisema-alueella. Merkittävimmät haitat aiheutuisivat lähiympäristön muuttuessa luonteeltaan teolliseksi ympäristöksi mm. maisema- ja meluhaittojen, vesistö- ja kalastovaikutusten sekä virkistysalueiden heikkenemisen ja tuhoutumisen seurauksena. Hankkeen toteuttamisen seurauksena kiinteistöjemme käyttö- ja talouden arvo heikkenisi kohtuuttomalla tavalla. Haittaa voitaisiin tosin osittain korvata liittämällä kiinteistön Kuusivaaran puoleisten rakennuspaikkojen edustan saaret ko. rakennuspaikkojen RA-alueisiin.	Tilojen laajentaminen ei ole vaihemaakunta-kaavassa ratkaistava asia. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa turvataan se, etteivät melun, pölyn ja värinän ohjearvot ylity loma-asuntojen ja asuntojen kohdalla.